

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การประเมินโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ให้ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง
กรณีศึกษาโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

จัดทำโดย นางสาวสุทธิดลภรณ์ สง่ามั่งคั่ง
รหัส 1029

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ประจำปี 2552
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การประเมินโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ให้ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง
กรณีศึกษาโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

จัดทำโดย นางสาวสุทธิลักษณ์ สว่างมั่งคั่ง
รหัส 1029

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ประจำปี 2552

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สถานกงสุลใหญ่ ณ นคร โอซากา มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงในญี่ปุ่น ซึ่งมีคนไทยลงทะเบียนกับทางการญี่ปุ่น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 จำนวน 4,402 คน นอกจากนี้ ยังมีคนไทยที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายอีกจำนวนหนึ่ง คนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงมีสถานะและอาชีพที่หลากหลาย คนไทยต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในญี่ปุ่นได้อย่างปกติสุข แต่บางคนปรับตัวได้ไม่ทันก็จนเกิดปัญหาต่อสุขภาพจิต

เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลไทยและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศในการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็ง สถานกงสุลใหญ่ ณ นคร โอซากา จึงได้จัดโครงการคู่มือคนจนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวคิดด้านจิตวิทยาและด้านธรรมะ เพื่อคนไทยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยหวังว่า เมื่อคนไทยเข้มแข็งขึ้นแล้วจะนำไปสู่ชุมชนไทยที่เข้มแข็งขึ้นต่อไป

การศึกษานี้มุ่งที่จะประเมินผลโครงการคู่มือคนจนเข้มแข็ง ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ ณ นคร โอซากา จัดขึ้นสำหรับชุมชนไทยที่อำเภออิโนะชิมะ จังหวัดวากายามา อำเภอกายามา จังหวัดวากายามา อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโตและนครโอซากา จังหวัดโอซากา ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม ถึงวันที่ 7 มิถุนายน 2551 โดยใช้แบบจำลอง CIPP ของ Daniel L. Stufflebeam และคณะ ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านบริบท ตัวบ่งชี้คือการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนไทย วัตถุประสงค์ของโครงการฯ การศึกษาพบว่า สถานกงสุลใหญ่ฯ ประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม วัตถุประสงค์ของโครงการฯ ก็สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลไทยและนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหาและต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ตัวบ่งชี้คือความรู้ความสามารถของสถานกงสุลใหญ่ฯ และวิทยากรอาสาสมัครในพื้นที่และองค์กร Friends ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์ ความเหมาะสมของสถานที่ ลักษณะการจัดห้องอบรม และงบประมาณ การศึกษาพบว่า ทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม แลพอเพียง อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่ามีปัญหาเฉพาะหน้าคือ ห้องอบรมไม่สามารถรองรับลูกๆ ของผู้เข้าร่วมการอบรมที่มาด้วยได้อย่างเหมาะสม สถานกงสุลใหญ่ฯ จะต้องคำนึงถึงประเด็นนี้ในการจัดเตรียมสถานที่สำหรับโครงการฯ ในปีงบประมาณ 2553 รวมทั้ง จะต้องจัดหางบประมาณด้วย

3. ด้านกระบวนการ ตัวบ่งชี้คือ เนื้อหาที่นำเสนอ การนำเสนอ การเปิดโอกาสให้ซักถาม การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม และความสนใจของผู้เข้าร่วมการอบรม การศึกษาพบว่า ทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับ

การอบรม และผู้เข้ารับการอบรมให้ความสนใจมาก ทั้งนี้ ในการจัดโครงการฯ ครั้งต่อไปควรจัดช่วงให้คำปรึกษาเป็นการเฉพาะสำหรับกรณีที่มีความซับซ้อนหรือต้องติดตามความคืบหน้าด้วย

4. ด้านผลผลิต ตัวบ่งชี้คือ ความรู้ที่ผู้เข้ารับการอบรมได้รับหลังโครงการสิ้นสุดลง การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทย การศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้นำหลักจิตวิทยาและหลักธรรมะไปใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหา ทั้งยังได้สร้างเครือข่ายระหว่างผู้เข้ารับการอบรม นอกจากนั้น การดำเนินโครงการฯ ยังส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทยในสายตาของหน่วยงานทางการญี่ปุ่นและสาธารณชนไทยด้วย

การศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้จัดโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เข้าร่วมโครงการฯ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติและเน้นย้ำอย่างสม่ำเสมอ

การศึกษามีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ สนับสนุนให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ดำเนินโครงการฯ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร นอกจากนั้น กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรวมมิติด้านธรรมะในโครงการฯ ไว้ด้วย และควรออกแบบโครงการให้เหมาะสมกับแต่ละประเทศโดยเฉพาะ

กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ชุมชนไทยมีการรวมตัวกันด้วยความสามัคคีและเอื้ออาทรกัน โดยภาครัฐเป็นแกนนำในช่วงแรก และหาช่องทางส่งเสริมศักยภาพของชุมชนไทย เพื่อให้สามารถช่วยพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งกระตุ้นเตือนให้ชุมชนไทยดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการสร้างผู้นำและอาสาสมัครของชุมชนไทยในต่างประเทศ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างอาสาสมัครทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ รวมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ ของไทยในต่างประเทศ โดยส่งเสริมบทบาทของชุมชนไทยในฐานะหุ้นส่วนของชุมชนท้องถิ่นญี่ปุ่น เพื่อเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของไทย และในทางกลับกัน ควรเชิญให้ชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ ของไทยในต่างประเทศเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานที่มประเทศไทย ทั้งนี้ ควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับไทยสำหรับบุตรธิดาของคนไทยในต่างประเทศ โดยเน้นด้านวัฒนธรรมด้วย

การศึกษามีข้อเสนอแนะในการดำเนินการคือ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรขยายเครือข่ายอาสาสมัครในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้นและครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางยิ่งขึ้น และในแต่ละปีงบประมาณ ควรจัดโครงการฯ ให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่เดิมที่ต้องการเน้นย้ำและพื้นที่ใหม่ที่ยังไม่เคยมีการจัดโครงการฯ

ก่อนเริ่มโครงการฯ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรหารือกับอาสาสมัครและชุมชนไทยในแต่ละพื้นที่ถึงปัญหาของชุมชนไทยที่ต้องเร่งแก้ไข รวมทั้งหารือกับคณะผู้ทำงานเกี่ยวกับหัวข้อและขอบเขตสาระของการบรรยายของวิทยากรแต่ละท่าน พร้อมกันนั้น ควรจัดการบรรยายสรุปแก่สื่อมวลชนเกี่ยวกับภารกิจของสถานกงสุลใหญ่ฯ ลักษณะของชุมชนไทย บทบาทของอาสาสมัคร และรายละเอียดของโครงการฯ

คณะผู้ทำงานควรจัดการบรรยายและกิจกรรมให้มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับลักษณะของชุมชน และมีการเตรียมกิจกรรมหลายแบบ เพื่อเป็นทางเลือกในกรณีเกิดปัญหาเฉพาะหน้า นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมสำหรับเด็กของผู้เข้าร่วมอบรม เพื่อให้เด็กได้รับความรู้และเป็นโอกาสในการถ่ายทอดความเป็นไทยให้กับเด็กเหล่านี้ด้วย โดยจัดสถานที่ที่มีความเป็นสัดส่วน และไม่เป็นการรบกวนการดำเนินโครงการฯ

ในวันอบรม ช่วงเปิดการอบรม เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรแจ้งรายละเอียด ให้ผู้เข้าร่วมการอบรมทราบอย่างคร่าวๆ ถึงหัวข้อและกิจกรรมต่างๆ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเตรียมตัวเตรียมใจร่วมกิจกรรม และเมื่อจบการอบรม ควรกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมอบรมตอบแบบประเมินผลความพึงพอใจต่อโครงการฯ เพื่อนำไปปรับปรุงโครงการฯ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนไทยต่อไป นอกจากนี้ เพื่อช่วยเหลือคนไทยที่มีปัญหาชีวิตซับซ้อนมากเป็นรายบุคคล คณะผู้ทำงานควรจัดช่วงให้คนไทยได้พบจิตแพทย์เป็นการเฉพาะ เพื่อขอคำปรึกษาและคำแนะนำในสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว

ภายหลังจากโครงการฯ สิ้นสุดลง สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรสร้างกลไกติดตามและประเมินผลผู้เข้าร่วมอบรมเป็นระยะๆ เพื่อทราบผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง “การประเมิน โครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง กรณีศึกษาโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง” ฉบับนี้เป็นความพยายามของผู้เขียนที่จะวิเคราะห์และประเมินโครงการดังกล่าว เพื่อนำผลการศึกษาไปประกอบการพิจารณาของกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็ง

ในการนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณกระทรวงการต่างประเทศที่ผลักดันหลักสูตรนักบริหารการทูตจนบรรลุผลสำเร็จ เพื่อผลประโยชน์และความก้าวหน้าของข้าราชการ นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณนางสาวจันทร์ทิพา ภู่อะกุล ผู้อำนวยการสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการและขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ทุกท่านที่ออกแบบเนื้อหาและองค์ประกอบของหลักสูตรฯ ด้วยความเป็นเลิศ รวมทั้งดูแลและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรมเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการอบรม

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยคำปรึกษาและคำแนะนำทางวิชาการที่มีคุณค่ายิ่งของคณาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่ทำให้รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้มีมิติเชิงวิชาการมากขึ้น ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลีมนานี ดร. สมเกียรติ อธิปรัชญาและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลภัทร บุราคม ไว้ ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณนายสุพจน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา กงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา ที่สนับสนุนข้าพเจ้าให้เข้าร่วมในหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1 และขอบคุณเพื่อนข้าราชการ เจ้าหน้าที่ที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา ตลอดจนหน่วยงานที่ในประเทศไทย ณ นครโอซากา ที่ให้กำลังใจความอนุเคราะห์และให้การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการศึกษาครั้งนี้

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณนายเชด ชีระพัฒนะ เอกอัครราชทูต ณ กรุงเวท และวิทยากรของโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งทุกท่าน และขอบคุณนายมนชัย พัทธนี ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล อาสาสมัคร สื่อมวลชนและคนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงที่ให้ความร่วมมือและข้อคิดเห็นในระหว่างดำเนินการโครงการฯ รวมทั้งให้การสัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ค่อนข้างกระชั้น

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอระลึกถึงพระคุณของบุพการีและขอขอบคุณครอบครัวที่มีความเชื่อมั่นความเข้าใจและให้กำลังใจตลอดเวลา รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อน นบพ. รุ่นที่ 1 ที่เป็นกัลยาณมิตรที่เอื้ออาทรและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดเวลาการฝึกอบรม

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร		ง
กิตติกรรมประกาศ		ช
สารบัญ		๗
สารบัญตาราง		ฉ
สารบัญภาพ		ฉ
สารบัญแผนภาพ		ฐ
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
	1.3 ขอบเขตการศึกษา	7
	1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา	7
	1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	8
	1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ	9
บทที่ 2	แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
	2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง	11
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ	13
	2.3 แบบจำลอง CIPP	14
	2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
	2.5 สรุปแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	19
	2.6 สรุปกรอบแนวคิด	20
บทที่ 3	ระเบียบวิธีศึกษา	21
	3.1 วิธีการศึกษา	21
	3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
	3.3 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	24
	3.4 วิธีและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	24
	3.5 วิธีการวิเคราะห์และประมวลผล	25

บทที่ 4	ผลการศึกษาวิจัย	27
	4.1 ผลการศึกษาด้านบริบท	29
	4.2 ผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้า	31
	4.3 ผลการศึกษาด้านกระบวนการ	42
	4.4 ผลการศึกษาด้านผลผลิต	49
	4.5 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่าง	52
	4.6 ผลการศึกษาในภาพรวม	52
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	54
	5.1 สรุปผลการศึกษา	54
	5.2 ข้อเสนอแนะ	60
บรรณานุกรม		64
ภาคผนวก		
	ก. ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง	67
	ข. โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง	72
	ค. แบบประเมินผลโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง	79
	ง. แบบสัมภาษณ์	80
	จ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายคมสัน ยะจา	83
	ฉ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายเชต ธีระพัฒนา	86
	ช. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายปฐุม ปัทมจิตร	88
	ซ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ น.ส. พรรณวดี อมรมณีกุล	90
	ณ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายพร้อมพล สดเอี่ยม	93
	ญ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ นพ. พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ	94
	ฎ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายมนชัย พัทธนี	96
	ฏ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ นพ. ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์	98
	ฐ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายยูจิ คิมูระ	100
	ฑ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ น.ส. รุ่ง กาญจนวิโรจน์	101
	ฒ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายวิศิษฐ์ ภูทัตโต	102
	ณ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นางวาสนา วิจักขณาลัญญ์	105

ด. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นางศิริพร มินากาวา	106
ค. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์แม่จีศันสนีย์ เสถียรสุด	107
ฉ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ น.ส. สิริพรรณ ลิขิตวิวัฒน์	109
ท. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายสุพจน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	111
ธ. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นางสุภัทรา ควาคิตะ	114
น. สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายอนุชา กรานแก้ว	115
ประวัติผู้เขียน	117

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	จำนวนคนไทยที่ลงทะเบียนรายงานตัวกับทางการญี่ปุ่น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550	4
ตารางที่ 2	ค่าสถิติพื้นฐานของผลการประเมินความพึงพอใจขอ ผู้เข้ารับการอบรม	27
ตารางที่ 3	รายละเอียดค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการฯ	42

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1	ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมิน ตามแบบจำลอง CIPP และการตัดสินใจ	17
แผนภาพที่ 2	กรอบแนวคิดในการศึกษา	20

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แผนที่เขตคันไซ	2
ภาพที่ 2	คณะผู้ทำงานหารือเกี่ยวกับแนวทางการอบรม ก่อนเริ่มโครงการฯ	33
ภาพที่ 3	ผู้เข้ารับการอบรม เข้าแถวเพื่อกราบและพุดคุยกับ แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด	34
ภาพที่ 4	สถานที่จัดโครงการฯ ที่อำเภออินะชิมะ จังหวัดฮิโรชิมะ	37
ภาพที่ 5	สถานที่จัดโครงการฯ ที่อำเภอดากายามา จังหวัดดากายามา	37
ภาพที่ 6	สถานที่จัดโครงการฯ ที่อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโต	38
ภาพที่ 7	สถานที่จัดโครงการฯ ที่นครโอซากา จังหวัดโอซากา	38
ภาพที่ 8	ห้องรับประทานอาหารที่อำเภอดากายามา จังหวัดดากายามา	39
ภาพที่ 9-10	กิจกรรมสำหรับเด็กที่อำเภอดากายามา จังหวัดดากายามา	40
ภาพที่ 11-12	กิจกรรมด้านธรรมะสำหรับเด็กที่อำเภอดากายามา จังหวัดดากายามา	41
ภาพที่ 13	การแสดงระบำธรรมะก่อนเริ่มการอบรม	45
ภาพที่ 14-15	วิทยากรนำเสนอด้วยการบรรยาย	45
ภาพที่ 16-17	การนำเสนอด้วยกิจกรรม	46
ภาพที่ 18	ผู้เข้ารับการอบรมซักถามและขอรับคำแนะนำ	47

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ และการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็งมาโดยตลอด มาตรา 82 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ระบุไว้อย่างชัดเจนใน ว่า “รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ” รัฐบาลหลายสมัยที่ผ่านมาให้ความสนใจกับการคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็ง โดยจะกล่าวไว้ในนโยบายด้านการต่างประเทศที่แถลงต่อรัฐสภา

เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 นายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยในส่วนของนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ระบุว่า รัฐบาลมีนโยบาย “คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และภาคธุรกิจเอกชนไทยในต่างประเทศ และ สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ”

กระทรวงการต่างประเทศในฐานะหน่วยงานหลักด้านการต่างประเทศมีภารกิจในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็ง สำหรับปีงบประมาณ 2552 ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศ ก็ครอบคลุมถึงการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนไทยในต่างประเทศ โดยเน้น “การเสริมสร้างความสมานฉันท์และการรวมกลุ่มกันของชุมชนไทยในท้องถิ่นที่พำนักอยู่ เพื่อให้ชุมชนไทยมีความเข้มแข็งช่วยเหลือและดูแลกันเองได้ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข และการสนับสนุนกิจกรรมความเป็นไทย (Thainess) ของชุมชนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการส่งเสริม/ชักชวนให้ชุมชนไทยเหล่านี้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะต่อท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ เพื่อเป็นการสร้างความยอมรับและทัศนคติที่ดีของประชากรของประเทศเจ้าบ้านต่อกลุ่มคนไทยในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลในทางบวกต่อคนไทยและประเทศไทยในภาพรวม”¹

หน่วยงานในต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศคือ สถานเอกอัครราชทูต สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจ และสถานกงสุลใหญ่เป็นด่านหน้าในการดำเนินการให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็ง

¹ สำนักนโยบายและแผน กระทรวงการต่างประเทศ, 2551.

โดยหน่วยงานในต่างประเทศจะประสานงานอย่างใกล้ชิดกับกองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย รวมทั้งหน่วยงานท้องถิ่นของประเทศที่อยู่ในเขตอาณา

กระทรวงการต่างประเทศมีหน่วยงานที่ญี่ปุ่นคือ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว และสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา โดยสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเขตคันไซ ซึ่งประกอบด้วย 7 จังหวัดคือ จังหวัดโอซากา จังหวัดเฮียวโกะ จังหวัดนารา จังหวัดเกียวโต จังหวัดวาкаяมา จังหวัดมิเอะและจังหวัดชิกะงะดังปรากฏในภาพที่ 1 ส่วนสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียวมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเขตที่เหลือทั้งหมด

ภาพที่ 1 แผนที่เขตคันไซ

แต่ในทางปฏิบัติ นอกจากเขตคันไซแล้ว สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ในเขตอาณาของสถานเอกอัครราชทูตฯ 1 ตั้งอยู่ใกล้สถานกงสุลใหญ่ฯ มากกว่าด้วย โดยเฉพาะพื้นที่ทางด้านใต้ของญี่ปุ่น โดยใช้งบประมาณและบุคลากรของสถานกงสุลใหญ่ฯ การเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าวนี้ บางครั้งเป็นการร้องขอจากสถานเอกอัครราชทูตฯ หรือสำนักงานที่ปรึกษาแรงงาน ณ กรุงโตเกียว และบางครั้ง สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ขยายกิจกรรมที่สถ กงสุลใหญ่ฯ

ดำเนินการอยู่แล้วให้ครอบคลุมพื้นที่ดังกล่าวด้วย โดยสถานกงสุลใหญ่ฯ จะหารือและขออนุมัติจาก เอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียวก่อนเข้าไปดำเนินการ

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 มีคนไทยพำนักอยู่ในญี่ปุ่นอย่างถูกต้องตามกฎหมายประมาณ 41,384 คน ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1 โดยมีคนไทยลงทะเบียนกับทางการญี่ปุ่นในเขต คันไซจำนวน 4,402 คน² นอกจากนี้ ยังมีคนไทยอีกส่วนหนึ่งที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งมีการประมาณกันอย่างไม่เป็นทางการว่า คนไทยทั่วญี่ปุ่นอาจมีอยู่ถึงประมาณ 60,000 คน

คนไทยในญี่ปุ่นมีสถานะและอาชีพที่หลากหลาย อาทิ เป็นคู่สมรสของชาวญี่ปุ่น นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้ฝึกงาน ผู้ขายบริการ ฯลฯ ทั้งนี้ ชุมชนไทยในแต่ละพื้นที่อาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไปด้วยปัจจัยด้านสถานะและอาชีพ จึงทำให้มีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน

สังคมญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะและค่อนข้างปิด กล่าวคือ มีภาษา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง คนไทยในญี่ปุ่นบางกลุ่มต้อง บดตัวอย่างมากเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมญี่ปุ่นได้อย่างปกติสุข แต่กระนั้นก็ยังมีความยากลำบาก ในการปรับตัวเข้ากับสังคมญี่ปุ่น อาทิ คนไทย (โดยเฉพาะสตรี) ที่สมรสกับชาวญี่ปุ่นโดยไม่ได้ เรียนรู้ภาษาและขนบธรรมเนียมญี่ปุ่นมาก่อน³ บ้างก็มีปัญหาสุขภาพจิต การใช้ความรุนแรงใน ครอบครัว โรคเอดส์ การติดการพนัน การขายบริการทางเพศ และการก่อหนี้สินจำนวนมาก

คนไทยส่วนหนึ่งไม่รู้จักคนไทยคนอื่นเลย กอปรกับไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาญี่ปุ่นได้ จึงรู้สึกโดดเดี่ยว ไร้ที่พึ่ง ไม่มีเพื่อนให้ปรึกษาหารือ หรือเป็นที่ปรึกษา สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิด ความกดดันที่สะสมแล้วกลายเป็นความเครียด คนไทยบางคนมีความเครียดมาก โดยอาจจะรู้ตัว หรือไม่รู้ตัวจนมีผลต่อสุขภาพจิต บางรายมีอาการทางจิต และไม่ได้รับการดูแลหรือการบำบัดรักษา อย่างถูกต้องเหมาะสม

สถานกงสุลใหญ่ฯ มีข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านการกงสุล อยู่จำนวนจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจในการให้บริการด้านงานกงสุล ทั้งในสำนักงานของสถาน กงสุลใหญ่ฯ และการออกไปปฏิบัติหน้าที่นอกสำนักงาน เพื่อให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์

² ภาคผนวก ก

³ จากการพูดคุยกับสตรีไทยบางรายพบว่า เมื่อเดินทางมาถึงญี่ปุ่น สตรีไทยต้องอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับครอบครัว ของคู่สมรส ซึ่งไม่ยอมรับสตรีไทย สามเณรและครอบครัวของสามีจะห้ามสตรีไทยคบคนไทย ห้ามประกอบอาหาร ไทยในบ้าน ห้ามพูดภาษาไทยในบ้าน ห้ามสอนภาษาไทยให้ลูก จนในที่สุดไม่สามารถสื่อสารกับลูกได้และ กลายเป็นคนแปลกหน้าในบ้าน

ตารางที่ 1 จำนวนคนไทยที่ลงทะเบียนรายงานตัวกับทางการญี่ปุ่น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550

จังหวัด	31 ธ.ค. 43	31 ธ.ค. 44	31 ธ.ค. 45	31 ธ.ค. 46	31 ธ.ค. 47	31 ธ.ค. 48	31 ธ.ค. 49	31 ธ.ค. 50
สอกลไกโด	118	140	155	167	185	190	182	193
อาโอโมริ	62	79	81	85	81	72	66	73
อิวาเตะ	36	41	50	56	49	50	47	55
มียากิ	123	123	128	152	173	172	182	204
อะคิตะ	64	37	35	41	42	45	41	45
ยามากาตะ	56	61	74	78	95	115	141	142
ฟูกูชิมะ	202	224	248	293	291	325	297	303
อิบารากิ	4,272	4,665	4,889	4,924	5,060	5,088	5,031	5,037
โตชิกิ	1,273	1,387	1,459	1,520	1,551	1,585	1,682	1,728
กุนมะ	797	845	860	849	894	889	942	924
ไซตามะ	1,903	2,017	2,091	2,171	2,247	2,311	2,428	2,582
ชิบะ	4,082	4,438	4,726	4,857	4,975	5,108	5,251	5,357
โตเกียว	4,701	5,142	5,480	5,664	5,866	5,901	6,313	6,659
คานากาวา	3,059	3,391	3,666	3,798	3,892	3,997	4,197	4,325
นีกาตะ	296	329	323	336	364	365	376	380
โตยามา	85	92	91	92	110	146	126	121
อิจิคาว่า	63	63	73	72	83	106	128	132
ฟูกุยกะ	168	162	208	226	198	216	221	217
ยามานาชิ	454	545	606	593	622	641	630	679
นากาโนะ	1,931	2,089	2,218	2,227	2,319	2,397	2,441	2,481
กิฟุ	121	106	133	141	155	220	288	376
ชิซุโอกะ	693	625	682	685	790	859	1,009	1,123
ไอจิ	767	866	902	934	1,123	1,304	1,422	1,618
มิเอะ*	495	595	626	682	742	820	909	976
ชิกะ*	76	80	91	100	108	138	141	161
เกียวโต*	212	224	227	240	266	293	335	369
โอซากา*	1,142	1,186	1,299	1,351	1,419	1,484	1,554	1,650
เฮียวโงะ*	444	461	507	513	533	569	625	645
นารา*	139	143	165	175	173	171	176	190

จังหวัด	31 ธ.ค. 43	31 ธ.ค. 44	31 ธ.ค. 45	31 ธ.ค. 46	31 ธ.ค. 47	31 ธ.ค. 48	31 ธ.ค. 49	31 ธ.ค. 50
วากายามา*	289	326	351	367	382	390	406	411
ทอดโทริ	55	61	67	67	81	87	80	85
ชิมานะ	22	24	39	36	29	32	38	43
โอกายามา	102	78	82	86	92	111	130	126
อิโรชิมะ	189	205	232	266	318	404	525	647
ยามากุจิ	54	55	60	64	72	66	61	62
โตกุชิมะ	24	23	34	40	47	54	53	63
คากาวา	40	40	41	47	58	54	60	61
เอฮิเมะ	72	58	41	57	62	69	78	85
โกจิ	30	33	26	32	31	32	50	46
ฟุกุโอกะ	211	224	229	265	249	269	287	296
ซากา	40	35	36	38	39	47	65	43
นางาซากิ	42	52	45	65	65	66	67	82
คุมาโมะโตะ	69	52	61	64	88	82	86	89
โออิตะ	50	81	85	121	136	166	251	307
มียาซากิ	35	31	35	38	41	38	34	30
คาโกชิมะ	56	71	90	59	62	70	62	55
โอกินาวา	75	83	89	91	89	89	104	108
รวม	29,289	31,685	33,736	34,826	36,347	37,730	39,618	41,384

ที่มา RINK. Statistics Data about Thai Nationality Inhabitants in Japan (September 2008).

* จังหวัดในเขตคันไซ

ของคนไทยในพื้นที่ต่างๆ ด้วยเหตุนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงพยายามเร่งสร้างชุมชนไทยในญี่ปุ่นให้เข้มแข็งโดยเร็ว เพื่อให้ชุมชนไทยสามารถให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ ตลอดจนดูแลซึ่งกันและกันในเรื่องต้นได้ก่อนเมื่อเกิดปัญหาเฉพาะหน้า เพราะสถานกงสุลใหญ่ฯ อาจเดินทางไปให้ความช่วยเหลือได้ไม่ทันต่อเหตุการณ์ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ขอความร่วมมือจากคนไทยในพื้นที่ต่างๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครคอยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่คนไทยที่มีปัญหา แต่คนไทยที่มีศักยภาพและพร้อมที่จะทำหน้าที่อาสาสมัครมีจำนวนค่อนข้างจำกัด บ้างก็ยังไม่สามารถดูแลตนเองได้ดีพอ หรือยังไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นได้

อย่างไรก็ตาม สถานกงสุลใหญ่ฯ ตระหนักดีถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาคนไทยที่มีศักยภาพขึ้นมาเป็นอาสาสมัครและในขณะเดียวกันก็พัฒนาคนไทยโดยทั่วไปให้สามารถ

ดูแลตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมญี่ปุ่นได้อย่างราบรื่น ดังนั้น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงได้จัด “โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง”⁴ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีความคาดหวังว่าชุมชนไทยจะสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเรียบร้อย สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมตัวกันได้ มีความเอื้ออาทร เป็นชุมชนที่มีศักดิ์ศรี และสามารถให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่คนไทยที่มีปัญหาได้

โครงการดังกล่าวเป็นการอบรมทั้งด้านจิตวิทยากับด้านธรรมะ⁵ โดยสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้เชิญจิตแพทย์จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขและพระภิกษุหรือแม่ชีจำนวน 1 รูปมาให้การอบรมและให้คำปรึกษาแก่อาสาสมัครและคนไทยทั่วไปเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิต การแก้ไขปัญหา การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้อื่นและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

ที่ผ่านมา สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งจากกระทรวงการต่างประเทศ โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกงสุล (งบ 10%) แต่สำหรับปีงบประมาณ 2553 เป็นต้นไป กระทรวงการต่างประเทศได้มีโทรเลขแจ้งให้สถานกงสุลใหญ่ฯ พิจารณาเสนอโครงการดังกล่าวในกระบวนการพิจารณางบประมาณปกติของสถานกงสุลใหญ่ฯ เนื่องจากสถานกงสุลใหญ่ฯ ประสงค์ที่จะดำเนินโครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

ดังนั้น เพื่อประกอบการจัดทำโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทยของเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงในปีงบประมาณต่อไป จึงจำเป็นต้องประเมินผลโครงการดังกล่าวในปีงบประมาณ 2552 ที่ดำเนินการไปแล้วในภาพรวมทั้งระบบว่า ควรจะยกเลิก ปรับเปลี่ยนหรือขยายผลหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะเป็นสารสนเทศประกอบการพิจารณาตัดสินใจของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการเสนอโครงการฯ และสำหรับกระทรวงการต่างประเทศในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ในภาพรวมว่ามีความ

⁴ สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดโครงการครั้งแรกเมื่อวันที่ 3-8 กุมภาพันธ์ 2550 โดยใช้ชื่อว่า โครงการเสริมสร้างทักษะให้แก่อสาสมัคร และได้เปลี่ยนชื่อเป็น โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง ในการจัดครั้งต่อมาเมื่อวันที่ 20-22 กรกฎาคม 2550 โดยยังคงมีวิธิดำเนินโครงการแบบเดิม เหตุผลของการเปลี่ยนชื่อโครงการสืบเนื่องมาจากงานอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการในครั้งแรกมีไม่มากนัก ในขณะที่คนไทยทั่วไปที่มีความสนใจและต้องการพัฒนาตัวเองได้เข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก

⁵ สถานกงสุลใหญ่ฯ เห็นว่า หากคำพิงวิทยากรเป็นจิตแพทย์ คนไทยจะไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมโครงการ แต่คนไทยส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธและต้องการศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ ดังนั้น ศาสนาจะเป็นเครื่องเหนี่ยวนำให้คนไทยมาเข้าร่วมโครงการ และได้รับประโยชน์ในที่สุด

สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง

1.2.2 เพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกให้กับโครงการฯ อาทิ ความรู้ความสามารถของสถานกงสุลใหญ่ฯ วิทยากร อาสาสมัคร งบประมาณ สถานที่ และระยะเวลาการประชาสัมพันธ์

1.2.3 เพื่อประเมินความเหมาะสมของกระบวนการในการดำเนินโครงการฯ อาทิ เนื้อหาที่นำเสนอ การนำเสนอ การเปิดโอกาสให้ซักถาม การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

1.2.4 เพื่อประเมินผลผลิตที่ได้รับของโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง อาทิ ความรู้ที่ผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับหลังโครงการสิ้นสุดลง การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทย

1.2.5 เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการของสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อสนองตอบนโยบายการสร้างชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงให้เข้มแข็ง

1.2.6 เพื่อเสนอแนะนโยบายในการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็งต่อกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาจะประเมินผลการดำเนินโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง⁶ ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7 – 13 พฤศจิกายน 2551 ณ เมืองอินโซชิม่า จังหวัดอิโรชิม่า เมืองวากายามา จังหวัดวากายามา เมืองเกียวโต จังหวัดเกียวโต และเมืองโอซากา จังหวัดโอซากา

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) คือเป็นการประเมินภายหลังจากโครงการได้สิ้นสุดลง แบบจำลองที่ใช้ในการประเมินคือ แบบจำลอง CIPP ของ Daniel L. Stufflebeam และคณะ⁷ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีลักษณะการวิเคราะห์ระบบ และมักใช้ทั่วไปเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะยกเลิกหรือขยายผลโครงการต่อไป โดยจะประเมินโครงการตั้งแต่บริบท (Context – C) ปัจจัยนำเข้า (Input – I) กระบวนการ (Process – P) และผลิตผล (Product – P)

แหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิคือ วิทยากร ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ฯ ข้าราชการหน่วยงานทีมประเทศไทย ณ นครโอซากา ข้าราชการกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ อาสาสมัคร ผู้เข้าร่วมโครงการฯ

⁶ ภาคผนวก ข.

⁷ Stufflebeam, D. et al. 1971.

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และเจ้าหน้าที่ทางการท้องถิ่นของญี่ปุ่น และ 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิคือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ บทความและรายการสารคดีที่สื่อมวลชนเผยแพร่ต่อสาธารณชน

วิธีการรวบรวมข้อมูลคือ

1.4.1 การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้ช่วยวิทยากร ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ฯ ข้าราชการหน่วยงานทีมประเทศไทย ณ นครโอซากา ข้าราชการกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ สื่อมวลชน อาสาสมัครและผู้เข้าร่วมการอบรม

1.4.2 การสนทนาและการหารืออย่างไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ทางการท้องถิ่นญี่ปุ่นในระหว่างการเตรียมการโครงการฯ และในโอกาสต่างๆ

1.4.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ (Participant Observation) และการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการฯ อย่างไม่เป็นทางการในระหว่างที่โครงการฯ กำลังดำเนินอยู่

1.4.4 การศึกษาเอกสาร ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลไทยและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศ ข้อเสนอของอนุมัติโครงการฯ การรายงานผลการดำเนินโครงการฯ รายงานงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการกงสุลประจำปีงบประมาณ 2552 บทความในนิตยสารคู่สร้าง คู่สม และรายการสารคดีของสถานีโทรทัศน์ NBT

1.4.5 แบบประเมินผลโครงการฯ ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ภายหลังการดำเนินโครงการฯ เสร็จสิ้นลง

การศึกษาจะดำเนินการ 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1.4.1- ข้อ 1.4.4 และ 2) หาค่าสถิติพื้นฐานคือ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินผลโครงการฯ ตามข้อ 1.4.5 แล้วนำไปจัดเป็นหมวดหมู่ จากนั้น จึงนำผลที่ได้จาก 1) และ 2) มาอธิบายเสริมกัน โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1.5.1 สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถปรับปรุงการดำเนินโครงการเพื่อสร้างชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงให้เข้มแข็งและมีสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการบริหารจัดการโครงการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management)

1.5.2 ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงสามารถนำแนวคิดและความรู้ที่ได้จากโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งไปใช้ในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การทำงานใน

ญี่ปุ่นและการสร้างเครือข่ายระหว่างกันได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนไทยมีความสามัคคี เอื้ออาทร ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเข้มแข็งขึ้น และเป็นชุมชนที่มีคุณภาพในญี่ปุ่น ซึ่งจะเป็นการเสริมภาพลักษณ์ของไทยในญี่ปุ่นด้วย

1.5.3 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่า ควรจะสนับสนุนโครงการต่อไปหรือไม่ หรือควรพิจารณาโครงการทางเลือกในลักษณะอื่น ในกรณีที่สนับสนุน ควรให้มีการขยายผลหรือไม่ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงการพิจารณาจัดสรรงบประมาณและมอบหมายบุคลากรที่จะเข้าร่วมโครงการให้เหมาะสม

1.5.4 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนายุทธศาสตร์กลยุทธ์ และแผนงานในการสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็งที่สะท้อนและสอดคล้องกับความเป็นจริง

1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ

1.6.1 ชุมชนไทย หมายถึง กลุ่มคนไทยที่สามารถรวมตัวกันได้ โดยมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน รวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน

1.6.2 ความเข้มแข็งของชุมชนไทย หมายถึง การที่ชุมชนไทยสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่คนไทยที่มีปัญหาได้ สามารถสร้างเครือข่ายระหว่างกัน มีความสามัคคี เอื้ออาทร ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเป็นชุมชนที่มีศักดิ์ศรี

1.6.3 เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทย กลุ่มหรือองค์กรอาสาสมัครของไทยและญี่ปุ่นที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและดูแลคนไทยที่มีปัญหา

1.6.4 สถานเอกอัครราชทูตฯ หมายถึง สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว

1.6.5 สถานกงสุลใหญ่ฯ หมายถึง สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา

1.6.6 โครงการฯ หมายถึง โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

1.6.7 วิทยากร หมายถึง จิตแพทย์จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด แห่งเสถียรธรรมสถาน ซึ่งทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจในเชิงจิตวิทยาและเชิงธรรมะตามลำดับ รวมทั้งเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตลอดจนให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ

1.6.8 อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลหรือองค์กรทั้งไทยและญี่ปุ่นที่คอยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่คนไทยที่มีปัญหา โดยไม่คิดค่าตอบแทน

1.6.9 คณะผู้ทำงาน หมายถึง วิทยากร ผู้ช่วยวิทยากร อาสาสมัคร สื่อมวลชน ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา ที่รับผิดชอบและเป็นฝ่ายอำนวยการของโครงการฯ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

2.1.1 ชุมชน

ความหมายของคำว่า ชุมชน มีหลากหลาย อาทิ

กรมการพัฒนาชุมชนให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้¹

พัฒน์ สุจันงค์ ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง ดินแดนทั่วไปที่มีคนมากกว่า 2 คนขึ้นไป มารวมตัวกันด้วยธรรมชาติอย่างเดียวกัน คือ มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันและหวังที่จะประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน²

โรแลนด์ วอร์เรน (Roland Warren) ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีผลประโยชน์คล้ายๆ กัน มีแนวพฤติกรรมอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออีกนัยหนึ่งคือ มีวัฒนธรรมร่วมกัน³

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของคนและหมายความถึงกลุ่มของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่นั้นที่มีความสนใจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข⁴

2.1.2 ชุมชนเข้มแข็ง

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์⁵ ได้นำเสนอแบบอุดมคติของชุมชนเข้มแข็งดังนี้

2.1.2.1 ชุมชนที่รวมกันเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นทางกายภาพ สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของชุมชน รวมทั้งมีอุดมการณ์และค่านิยมร่วมกัน ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความผูกพันกับชุมชน

2.1.2.2 ชุมชนมีศักยภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับสูง โดยมีทุน แรงงาน ทรัพยากร

¹ กรมการพัฒนาชุมชน 2526: 77

² พัฒน์ สุจันงค์ และคนอื่นๆ 2525: 4

³ จีรพรรณ กาญจนะจิตรา 2530: 11

⁴ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี 2525: 3

⁵ อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ 2540: 8-10

เพื่อยังชีพพื้นฐานของตนเอง หากมีการพึ่งพิงภายนอก ชุมชนต้องมีอำนาจในการจัดการ เลือกสรร และตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้

2.1.2.3 ชุมชนสามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้และองค์การทางสังคมในชุมชน เป็นกลไกในการแก้ปัญหา

2.1.2.4 ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ และสร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ

เพ็ญศิริ จีระเดชากุล⁶ ได้ให้ความหมายกับความเข้มแข็งของชุมชน โดยแยกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงการกินคืออยู่ดี การมีอำนาจในการต่อรอง ความมีอิสรภาพในการจัดการทรัพยากรของชุมชน การมีโอกาสเข้าถึงและใช้ทรัพยากรในชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนด้านการเมือง ได้แก่ การมีอำนาจในการผลักดันรัฐ หรือกลุ่มผลประโยชน์ให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การมีความสามัคคี มีความไว้วางใจกันระหว่างคนในชุมชน สามารถร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาของชุมชน รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปันกัน เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม พึ่งพาอาศัยกันได้ในยามจำเป็น

ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

นภาพรณี หะวานนท์ และคณะ⁷ ได้พัฒนาดัชนีความเข้มแข็งขึ้นมาจากข้อเสนอทฤษฎีฐานราก โดยแบ่งเป็นดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวม และดัชนีความเข้มแข็งเฉพาะด้าน⁸ แยกออกเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมเป็นดัชนีที่เหมาะสมจะนำไปวัดภาพรวมของชุมชนต่างๆ มีความเข้มแข็งเพียงใด โดยแยกออกเป็นดัชนีย่อย 4 ตัวคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน ความรักและหวงแหนชุมชน และความมีชีวิตชีวาของชุมชน

สำหรับความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น ตัวชี้วัดที่บอกความเข้มแข็งได้ดีที่สุดคือ ประสิทธิภาพความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน

⁶ นภาพรณี หะวานนท์และคณะ 2550: 85

⁷ นภาพรณี หะวานนท์และคณะ 2550

ส่วนตัวชีวิตที่บ่งบอกถึงความมั่นคงปลอดภัยของชุมชนได้ดีที่สุดคือ ความใกล้ชิดและความไว้วางใจของคนในชุมชน

ตัวชีวิตที่ดีที่สุดของมิติเรื่องความรักและห่วงใยชุมชนคือ การดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมในชุมชน รองลงมาคือตัวชีวิตที่วัดว่าเยาวชนรู้จักประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนที่มีมาแต่เดิม ดังนั้นทั้งสองตัวเป็นการสะท้อนถึงคุณค่าที่ชุมชนให้การสืบสานและดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

ส่วนการมีวิสัยทัศน์ของชุมชนนั้น ตัวชีวิตที่ดีที่สุดประกอบด้วยความสามารถของชุมชนในการมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชน และความสามารถของชุมชนในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้น โดยการมีวิสัยทัศน์ของชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งพาตนเองค่อนข้างสูง กล่าวคือ เมื่อชุมชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองสูง ชุมชนก็จะมีวิสัยทัศน์ในการมองเห็นทางแก้ปัญหา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

แอลคิน⁸ (Alkin) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงาน เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

สุรพล กาญจนจิตร⁹ กล่าวว่า การประเมินผลเป็นเครื่องมือที่ใช้ตัดสินใจในการปฏิบัติงานว่าโครงการที่ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายโครงการหรือไม่ และการประเมินผลจะเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ต่อไป

สมคิด พรหมจู้¹⁰ เสนอว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้ในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงาน ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด

ในการบริหารแนวใหม่ หรือการบริหารในระบบเปิด (Open System) การประเมินผลโครงการถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในกระบวนการบริหารโครงการ ภายหลังจากที่ได้มีกระบวนการวางแผน (Planning) และการดำเนินการตามแผน (Implementation) แล้ว การประเมินผล (Evaluation) จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดความสำเร็จของผลการดำเนินงานที่จะ

⁸ อ้างถึงใน สุวิมล ศิริภานันท์, 2543.

⁹ สุรพล กาญจนจิตร 2537.

¹⁰ สมคิด พรหมจู้ 2542.

ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงคุณค่าของโครงการ และยังเป็นการตรวจสอบ ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการอีกด้วย

การประเมินผลโครงการมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนหรือยกเลิก การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจว่าควรจะยกเลิกโครงการหรือสนับสนุนให้มีการขยายผลต่อไป หากผลการประเมินโครงการพบว่า โครงการนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ก็ควรดำเนินการต่อไป แต่หากประเมินผลแล้วโครงการนั้นมีปัญหา หรือมีผลกระทบเชิงลบมากกว่า ก็ควรยกเลิกไป
2. เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามโครงการว่าเป็นไปตามที่กำหนด วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย หรือกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐาน เพียงใด
3. เพื่อปรับปรุงงาน ผู้บริหารโครงการจะได้ทราบข้อดี ข้อบกพร่อง และปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ใช้ว่าเหมาะสมหรือไม่
4. เพื่อศึกษาทางเลือก (Alternatives) ผู้บริหารโครงการจะหาทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกอย่างน้อย 2 ทางเลือก การประเมินผลจะเป็นการเปรียบเทียบทางเลือกก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงให้น้อยลง
5. เพื่อขยายผล การประเมินผลโครงการจะทำให้ทราบว่า โครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ หากบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารโครงการก็ควรจะขยายผลโครงการนั้นต่อไป

2.3 แบบจำลอง CIPP

Stufflebeam¹¹ ได้เสนอแบบจำลอง CIPP สำหรับประเมินโครงการ โดยเป็นเครื่องมือที่มีลักษณะการวิเคราะห์ระบบ มิใช่เป็นเพียงการประเมินว่า โครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น ซึ่งจะทำให้ได้ทราบทั้งข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการ นอกจากนั้น ยังเป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง และมีจุดเน้นที่สำคัญคือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ แบบจำลองนี้จึงเป็นที่นิยมใช้ทั่วไปเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารว่าจะยกเลิกหรือขยายผลโครงการต่อไป

แบบจำลอง CIPP จะประเมินโครงการตั้งแต่บริบท (Context – C) ปัจจัยนำเข้า (Input – I) กระบวนการ (Process – P) และผลิตผล (Product – P) ดังนี้

1. การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) เป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานและประเด็น

¹¹ Stufflebeam, D. et al. 1971.

ปัญหาที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทด้านสภาพแวดล้อมและปัญหาของคนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง นโยบายของรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศ การกิจและหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ปัญหาด้านบุคลากรและเครือข่ายอาสาสมัคร ความต้องการของชุมชนไทย ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการพิจารณาถึงความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ อาทิ งบประมาณ บุคลากร (ทั้งเจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ วิทยากร เครือข่ายอาสาสมัครและชุมชนคนไทย) เวลา สถานที่ ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์ และแผนการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้ได้ข่าวสารเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของแนวทางหรือยุทธวิธีต่างๆ ที่จะใช้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สารสนเทศเหล่านี้จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการศึกษาค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อนหรือจุดแข็งของกระบวนการบริหารจัดการโครงการ วิธีการจัดกิจกรรม ความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครและคนไทย โดยจะวิเคราะห์ว่าการดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยพิจารณาผลผลิตที่เกิดขึ้นกับอาสาสมัครและคนไทยภายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ อาทิ ความพึงพอใจ ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะใช้เกณฑ์ที่ใช้โดยทั่วไป¹² คือ เกณฑ์ประสิทธิภาพ เกณฑ์ประสิทธิผล เกณฑ์ความพอเพียง เกณฑ์ความพึงพอใจ เกณฑ์ความเป็นธรรม และเกณฑ์ความก้าวหน้า ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจว่า โครงการนั้นควรคงไว้ปรับปรุง หรือเลิกไป

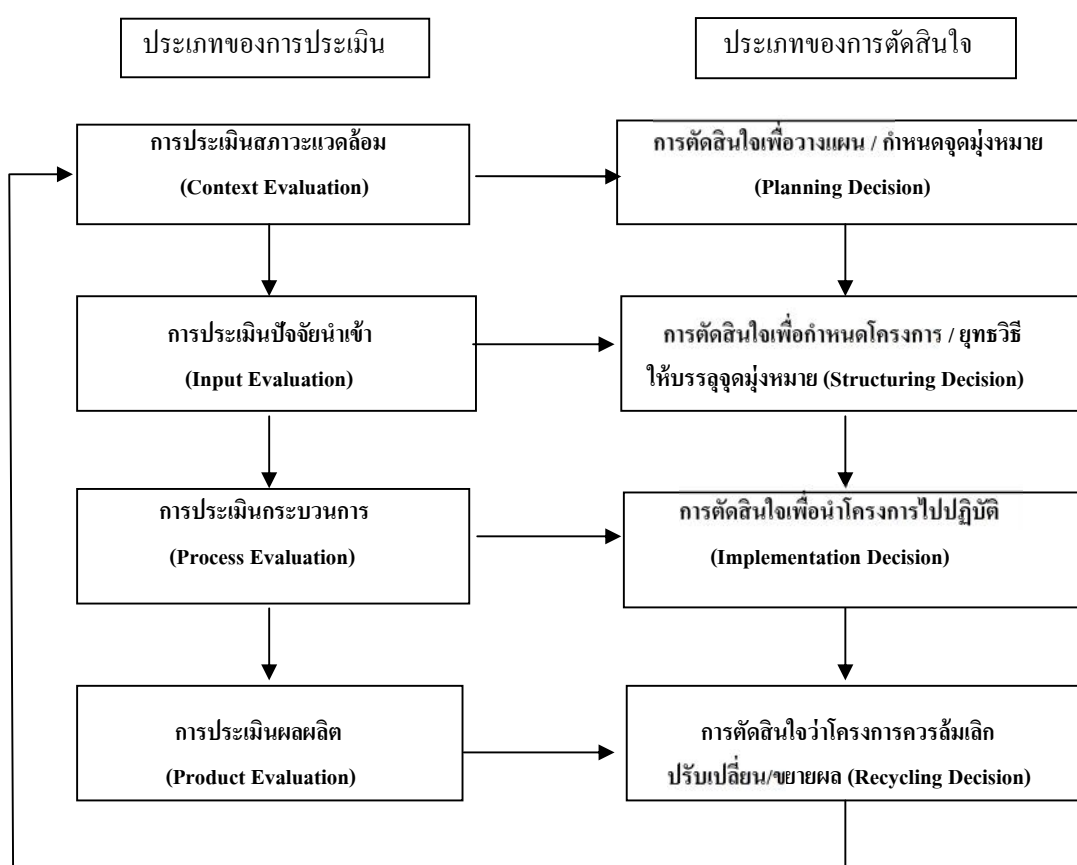
¹² วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล 2541: 44

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประเด็นของการประเมินจะสอดคล้องกับประเภทของการตัดสินใจและการนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

ประเภทการประเมิน	ประเภทของการตัดสินใจ	การนำไปใช้ประโยชน์
การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decision)	ใช้กำหนดนโยบายหรือเป้าหมาย ใช้คัดเลือกโครงการที่เหมาะสม
การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อกำหนด โครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision)	กำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน ยุทธวิธี วิธีการและแผนการ ดำเนินงาน
การประเมิน กระบวนการ (Process Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ (Implementation Decision)	ติดตามและกำกับการดำเนินงานตาม แผน ปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน รายงานความก้าวหน้าของโครงการ
การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อทบทวน โครงการ (Recycling Decision)	ยุติ ชะลอ หรือขยายโครงการ

จากข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการประเมินแบบ CIPP และประเภทของการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น นำมาแสดงเป็นแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินตามแบบจำลอง CIPP และการตัดสินใจ

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์¹³ ได้ใช้แบบจำลอง CIPP ประเมินโปรแกรมการประชุมปฏิบัติการ เรื่อง “การประเมินผลการเรียนของนิสิต” ซึ่งจัดให้มีขึ้น ณ อาคารบริหาร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 5-7 สิงหาคม 2520 โดยการสังเกตการประชุมแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้เข้าประชุม และประธานอนุกรรมการจัดการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ การศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์แบบสำรวจความคิดเห็น และผลการประชุมเพื่อประเมินผลโปรแกรมการประชุม สรุปผลการประเมินได้ดังนี้

¹³ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2544: 313 – 357

2.4.1 จุดมุ่งหมายของโปรแกรมการประชุมมีความเหมาะสมครอบคลุม

2.4.2 ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการประชุมมีเพียงพอ การกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรมมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประชุม

2.4.3 การดำเนินกิจกรรมการประชุม

2.4.3.1 กิจกรรมที่มีความเหมาะสม ได้แก่ การบรรยายหลักการและทฤษฎีก่อนการปฏิบัติการ การอภิปรายหลังเสร็จสิ้นการบรรยายแต่ละหัวข้อ และการปฏิบัติการที่ทำให้ประสบการณ์ตรง

2.4.3.2 การบรรยายของวิทยากรมีความเหมาะสม วิทยากรบรรยายได้ตรงตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ใช้คำบรรยายชัดเจน เข้าใจง่าย

2.4.3.3 การตอบปัญหาของวิทยากรมีความเหมาะสม วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมซักถามอย่างทั่วถึง

2.4.3.4 การใช้เวลาแต่ละหัวข้อมีความเหมาะสม แม้ว่าเวลาจำกัด

2.4.3.5 วิทยากรและคณะอนุกรรมการจัดการประชุมรับฟังปัญหา และข้อเสนอแนะของผู้เข้าประชุมเป็นอย่างดี

2.4.3.6 ผู้เข้าประชุมส่วนใหญ่มีความสนใจในกิจกรรมการประชุมเป็นอย่างมาก สังเกตจากจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม และความกระตือรือร้นในการซักถาม

2.4.3.7 เอกสารประกอบคำบรรยายมีความเหมาะสม นี้ จากเนื้อเรื่องในเอกสารตรงตามที่กำหนดในที่ประชุม

2.4.3.8 โสตทัศนูปกรณ์มีจำนวนเพียงพอ และเหมาะสมกับชนิดของกิจกรรม

2.4.3.9 เวลาที่ใช้ในการประชุมภาควิชาการไม่เพียงพอกับขอบเขตเนื้อเรื่อง

2.4.3.10 การประเมินทำได้เฉพาะการตอบแบบสอบถาม แต่ไม่สามารถทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของคณาจารย์ได้

2.4.3.11 งบประมาณที่ใช้ในการประชุมเป็นเงิน 7,628 บาท

ผลของการประชุมและข้อเสนอแนะ

1) การประชุมเชิงปฏิบัติการบรรลุตามจุดมุ่งหมายของโปรแกรมการประชุม

2) ข้อเสนอแนะ การประชุมปฏิบัติการในแต่ละวันควรมีกิจกรรมหลายกิจกรรมสลับกัน และเพิ่มเวลาสำหรับแต่ละกิจกรรม ก่อนเริ่มการประชุมควรบรรยายรายละเอียดอย่างคร่าวๆ หัวเรื่อง จำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมให้น้อยลง เพิ่มเวลาการประชุมภาควิชาการเป็น 3 หรือ 4 วัน จัดห้องสำรองสำหรับการยืดหยุ่นรายการกิจกรรม ถ้าเป็นไปได้ ควรมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการประเมินผลการเรียนของคณาจารย์

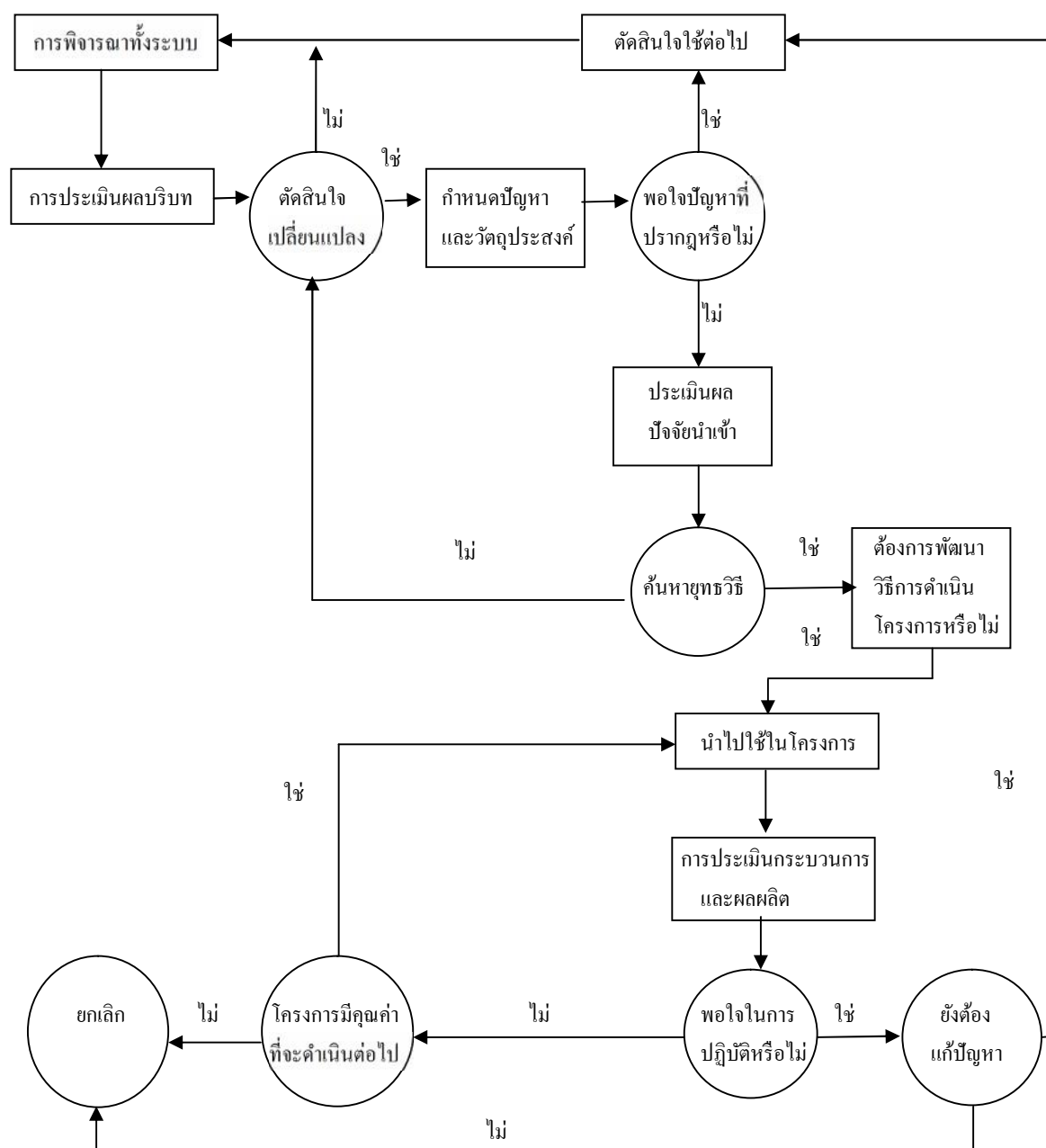
2.5 สรุปแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ชุมชนที่เข้มแข็งคือชุมชนที่มีลักษณะของการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคี ไว้วางใจกัน ช่วยเหลือแบ่งปัน อีกทั้งยังสามารถพึ่งพากันได้ในยามจำเป็น นอกจากนั้น ชุมชนยังสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือรวมตัวกันเพื่อผลักดันให้กลุ่มผลประโยชน์หรือรัฐดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน ในขณะเดียวกันชุมชนเองก็มีศักยภาพ สามารถพึ่งพิงตนเองได้สูง ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้และสร้างภูมิปัญญาของตนเอง

ส่วนการประเมินผลโครงการจะเป็นการให้สารสนเทศแก่ผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการบริหารแนวใหม่หรือการบริหารแบบเปิด การประเมินโครงการโดยใช้แบบจำลอง CIPP เป็นการประเมินโครงการทั้งระบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยจะประเมินทั้งด้านสถานะแวดล้อม (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ซึ่งการประเมินแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจผู้บริหารโครงการตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดรูปแบบของโครงการ การควบคุมการดำเนินโครงการ และการตัดสินใจว่าจะยุติ ปรับเปลี่ยนหรือขยายผลโครงการ

2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

วิธีการศึกษาวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

การประเมินครั้งนี้เป็นการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) คือเป็นการประเมินหลังจากที่โครงการดูแลตนจนเข้มแข็งสิ้นสุดลงแล้ว แบบจำลองที่ใช้ในการประเมินคือ แบบจำลอง CIPP ของ Stufflebeam ซึ่งเสนอวิธีการประเมินที่เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งระบบ และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

ตามแบบจำลอง CIPP การศึกษาจะประเมินโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งใน 4 ด้านดังนี้

3.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context) ตัวบ่งชี้ ได้แก่

3.1.1.1 ปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง โดยพิจารณาว่า ก่อนเริ่มโครงการฯ สถานกงสุลใหญ่ฯ และอาสาสมัครประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงได้ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่ อย่างไร

3.1.1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการฯ โดยพิจารณาว่าวัตถุประสงค์นั้นตอบสนอง และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง นโยบายของรัฐบาลไทยและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับการเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็งหรือไม่ อย่างไร

3.1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) โดยพิจารณาถึงความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความพอเพียงของทรัพยากรที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานตามโครงการฯ บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ตัวบ่งชี้ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

3.1.2.1 ความรู้ความสามารถของสถานกงสุลใหญ่ฯ และวิทยาการ

3.1.2.2 อาสาสมัครในพื้นที่และองค์กร Friends

3.1.2.3 ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์

3.1.2.4 ความเหมาะสมของสถานที่

3.1.2.5 ลักษณะการจัดห้องอบรม

3.1.2.6 งบประมาณ

3.1.3 การประเมินวิธีการดำเนิน (Process) เพื่อพิจารณาข้อดี ข้อบกพร่องและปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินโครงการฯ ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ใช้ว่าเหมาะสม

หรือไม่ ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 3.1.3.1 เนื้อหาที่นำเสนอ
- 3.1.3.2 การนำเสนอ
- 3.1.3.3 การเปิดโอกาสให้ซักถาม
- 3.1.3.4 การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่¹
- 3.1.3.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม
- 3.1.3.6 ความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม

3.1.4. การประเมินผลผลิต (Products) โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ที่ได้เมื่อโครงการฯ เสร็จสิ้นลง ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- 3.1.4.1 ความรู้ที่ผู้เข้าอบรมได้รับหลังโครงการสิ้นสุดลง
- 3.1.4.2 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์
- 3.1.4.3 ภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทย

สารสนเทศที่ได้จากการประเมินโครงการฯ จะช่วยกระทรวงการต่างประเทศ สถานกงสุลใหญ่ฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับโครงการฯ และทำให้ทราบว่าโครงการฯ มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับ เชื่อถือได้ และคุ้มค่าที่ลงทุนไปหรือไม่ เพียงใด

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้คือบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ โดยแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

- 3.2.1.1 กลุ่มคนไทยที่เข้ารับการอบรม ที่อำเภออินะชิมะ จังหวัดฮิโรชิมะ อำเภอวาкаяมา จังหวัดวาкаяมา อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโต นครโอซากา จังหวัดโอซากา รวม 186 คน
- 3.2.1.2 กลุ่มวิทยากรและผู้ช่วยวิทยากร ได้แก่ แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด จิตแพทย์คือนายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และนายแพทย์พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ ผู้ช่วยวิทยากรคือนางสาวพรรณวดี อมรมณีกุล และนางฉริศรา เฟลชแมน
- 3.2.1.3 กลุ่มสื่อมวลชน ได้แก่ นายวิศิษฐ์ ภูทัตโต หัวหน้าฝ่ายจัดรายการ 4 และนายอนุชา กรานแก้ว ผู้จัดการ สถานีโทรทัศน์ NBT¹ และนางจรธสมกัญ พัฒนาพัชร ผู้สื่อข่าว นิตยสารคู่สร้าง คู่สม
- 3.2.1.4 กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ฯ ซึ่งมีทั้ง

¹ ปัจจุบันคือ สถานีโทรทัศน์แห่งชาติ

ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ² และผู้เข้าร่วมอบรม

3.2.1.5 กลุ่มข้าราชการกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการกิจการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศ

3.2.1.6 กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่หน่วยงานทีมประเทศไทย ณ นครโอซากา ซึ่งประกอบด้วยสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการลงทุน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครโอซากา และบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

3.2.1.7 กลุ่มเจ้าหน้าที่ทางการท้องถิ่นญี่ปุ่น ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ ติดต่อประสานงานเพื่อจัดเตรียมและดำเนินโครงการฯ รวมทั้งได้สนทนาหารือด้วยในโอกาสต่างๆ

3.2.1.8 กลุ่มอาสาสมัครและองค์กร Friends ซึ่งคอยดูแล เป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำแก่ชุมชนไทยและผู้ฝึกงานตามลำดับ อีกทั้งยังประสานงานกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการจัดโครงการฯ

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.2.2.1 กลุ่มคนไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่อำเภออินทขิล จังหวัดฮิโรชิม่า อำเภอวาทายามา จังหวัดวากายามา อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโต นครโอซากา จังหวัดโอซากา จำนวนรวม 186 คน สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้แจกแบบประเมินผลโครงการฯ ให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรม และรวบรวมแบบประเมินผลโครงการฯ คืนหลังจากที่การดำเนินโครงการฯ แต่ละแห่งเสร็จสิ้นลง สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับแบบประเมินผลโครงการฯ กลับคืนมารวม 62 ชุด การศึกษาจึงใช้กลุ่มผู้ที่ตอบแบบประเมินผลโครงการฯ ดังกล่าวเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์ การศึกษาใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงดังนี้

1) กลุ่มวิทยากรและผู้ช่วยวิทยากร ประกอบด้วยแม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด นายแพทย์ยังยุทธ วงศ์กริมย์สานต์ นายแพทย์พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ นางสาวพรรณวดี อมรมณีกุล รวม 4 คน

2) กลุ่มสื่อมวลชน ประกอบด้วยนายวิศิษฐ์ ภูทัตโต หัวหน้าฝ่ายจัดรายการ 4 และนายอนุชา กรานแก้ว ผู้จัดการ สถานีโทรทัศน์ NBT รวม 2 คน

3) กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ฯ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ คือ นายสุพจน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา กงสุลใหญ่ นายปฐุม ปัทมจิตร กงสุล

² ผู้รับผิดชอบโครงการฯ คือ นางสาวธิดาภรณ์ สว่างนึ่ง ร่องกงสุลใหญ่ฯ นายพร้อมพล สดเอี่ยม กงสุล นายคมสัน ขะจา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นด้านการกงสุล

นายพร้อมพล สดเอี่ยม กงสุล นายคมสัน ยะจา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นด้านการกงสุล รวม 4 คน

4) กลุ่มข้าราชการกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับงานส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศคือนายเชต ชีรพัฒนะ รองอธิบดีกรมการกงสุล³ นายมนชัย พัทนิ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ รวม 2 คน

5) กลุ่มข้าราชการหน่วยงานทีมประเทศไทย ณ นครโอซากา คือนางสาวสิริพรรณ ลิขิตวิวัฒน์ ผู้อำนวยการอาวุโส สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ และนางสาวรุ่ง กาญจนวิโรจน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซากา รวม 2 คน

6) กลุ่มอาสาสมัครและผู้เข้ารับการอบรม คือนางศิริพร มินากาวา จากจังหวัดวากายามา นายยูจิ คิมูระ จากจังหวัดโอซากา นางวาสนา วิกขณาดลัญญ์ จากจังหวัดเกียวโต และนางสุภัทรา คาวาคิตะ นายกสมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในเขตคันไซ

3.2.2.3 ตัวผู้ศึกษาซึ่งมีตำแหน่งเป็นรองกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา และรับผิดชอบดูแลงานการกงสุล โดยเป็นการให้ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

3.3 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

3.3.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิคือ ผู้เข้ารับการอบรม วิทยากร ผู้ช่วยวิทยากร สื่อมวลชน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ ข้าราชการกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ ข้าราชการหน่วยงานทีมประเทศไทย ณ นครโอซากา และตัวผู้ศึกษา

3.3.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศ ข้อเสนอขออนุมัติโครงการฯ การรายงานผลการดำเนินโครงการฯ รายงานงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกงสุล ปีงบประมาณ 2552 บทความในนิตยสารคู่สร้าง คู่สม และรายการสารคดี “เส้นทางแห่งแสงธรรมในดินแดนซากุระ” ของสถานีโทรทัศน์ NBT

3.4 วิธีและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ

³ ตำแหน่งในขณะที่ทำการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบันคือเอกอัครราชทูต ณ กรุง

3.4.1 แบบประเมินผลโครงการ⁴ ซึ่งแบ่งหัวข้อการประเมินดังนี้

3.4.1.1 การจัดเตรียมการฝึกอบรม

3.4.1.2 เนื้อหาของการอบรม

3.4.1.3 การประเมินวิทยากร

3.4.1.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

อนึ่ง สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้จัด และใช้แบบประเมินผลโครงการฯ ชุดนี้มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 รวมถึงการดำเนินโครงการฯ ในปีงบประมาณ 2552 ด้วย การจัดแบ่งและการเรียงลำดับหัวข้อในแบบประเมินผลโครงการฯ อาจไม่ตรงกับการเรียงลำดับด้านต่างๆ ของการศึกษาตามแบบจำลอง CIPP แต่สารสนเทศที่ได้รับนั้นสอดคล้อง ครอบคลุมและเพียงพอ การศึกษานำเอาสารสนเทศดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยจัดเรียงหัวข้อตามแบบจำลอง CIPP

3.4.2 แบบสัมภาษณ์⁵ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน เพื่อให้ครอบคลุมหัวข้อที่จะประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

3.4.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้ศึกษาในช่วงระหว่างการดำเนินโครงการทั้ง 4 แห่ง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินโครงการฯ ตลอดจนกระบวนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในขณะที่โครงการฯ ดำเนินอยู่

3.5 วิธีการวิเคราะห์และประมวลผล

3.5.1 สำหรับแบบประเมินผลโครงการฯ การศึกษาจะจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.5.1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินผลโครงการฯ โดยพิจารณาจากแบบสอบถามที่ตอบครบทุกข้อ และแต่ละข้อมีเพียงคำตอบเดียว

3.5.1.2 นำแบบประเมินที่สมบูรณ์มาประเมินค่าคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นดังนี้

ระดับการประเมิน	ควรปรับปรุง	ให้	1 คะแนน
ระดับการประเมิน	พอใช้	ให้	2 คะแนน
ระดับการประเมิน	ดี	ให้	3 คะแนน
ระดับการประเมิน	ดีมาก	ให้	4 คะแนน

การศึกษานำข้อมูลด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตที่

⁴ ภาคผนวก ก.

⁵ ภาคผนวก ง.

ได้จากแบบประเมินผลโครงการฯ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) นั้นมาหาฐานนิยม ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยจะแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่การศึกษากำหนดขึ้นดังนี้

ด้านบริบท

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.99 หมายถึง สอดคล้องน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00 – 2.79 หมายถึง สอดคล้องน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.80 – 3.39 หมายถึง สอดคล้องมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.40 – 4.00 หมายถึง สอดคล้องมากที่สุด

ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.99 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00 – 2.79 หมายถึง ไม่ค่อยเหมาะสม

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.80 – 3.39 หมายถึง เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.40 – 4.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ส่วนข้อมูลที่ได้จากส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) การศึกษาจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา จัดกลุ่ม และหาฐานนิยม (Mode) ของข้อเสนอแนะในแต่ละกลุ่มแล้วสรุปเป็นภาพรวมด้วยการพรรณนา

3.5.2 สำหรับในส่วนของการสัมภาษณ์ การศึกษาจะวิเคราะห์ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการฯ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาแล้วจัดกลุ่มคำตอบในแต่ละประเด็น จากนั้น สรุปเป็นภาพรวมและอธิบายประกอบกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากใบประเมินผลโครงการฯ ด้วยการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษามุ่งที่จะประเมินโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดขึ้นในปีงบประมาณ 2552 ระหว่างวันที่ 7-13 พฤศจิกายน 2551 ที่อำเภออินทนิล จังหวัดอุทัยธานี อำเภอวากายาณา จังหวัดวากายาณา อำเภอเกียวกุ จังหวัดเกียวกุ และนครโอซากา จังหวัดโอซากา โดยใช้แบบจำลอง CIPP ซึ่งจะประเมินโครงการฯ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

การศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลโครงการฯ ของผู้เข้ารับการอบรมเมื่อการอบรมเสร็จสิ้นลง การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 18 คน¹ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observatory) ของผู้ศึกษา การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทยและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศ บทความในนิตยสารคู่สร้าง คู่สมและรายการสารคดี “เส้นทางแห่งแสงธรรมในดินแดนชาวกูระ” ของสถานีโทรทัศน์ NBT ซึ่งเผยแพร่ออกอากาศเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2551

ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลจากแบบประเมินผลโครงการฯ ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

หัวข้อการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ
1. การจัดเตรียมการฝึกอบรม						
1.1 ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์	23 37.10%	25 40.32%	13 20.97%	1 1.61%	3.13	100.00
1.2 ความเหมาะสมของสถานที่จัดอบรม	41 66.13%	19 30.64%	2 3.23%	0	3.63	100.00
1.3 ลักษณะการจัดห้องสัมมนา	32 51.61%	21 33.87%	9 14.52%	0	3.37	100.00

¹ ภาคผนวก จ.- ภาคผนวก น. สรุปสาระสำคัญการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

หัวข้อการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ
1.4 อาหารว่าง และเครื่องดื่ม	24 38.71%	24 38.71%	12 19.35%	2 3.23%	3.13	100.00
1.5 การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	30 48.39%	25 40.32%	6 9.68%	1 1.61%	3.35	100.00
2. เนื้อหาของการสัมมนา						
2.1 ความรู้ในหัวข้อนี้ก่อนเข้ารับการอบรม	28 45.16%	23 37.10%	10 16.13%	1 1.61%	3.42	100.00
2.2 ความรู้ที่ได้หลังเข้ารับการอบรม	40 64.51%	20 32.26%	2 3.23%	0	3.61	100.00
2.3 เนื้อหาตรงกับความต้องการและความสนใจ	33 53.23%	27 43.55%	1 1.61%	1 1.61%	3.48	100.00
2.4 ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	39 62.90%	22 35.49%	1 1.61%	0	3.61	100.00
2.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมมนา	24 38.71%	33 53.23%	4 6.45%	1 1.61%	3.29	100.00
3. การประเมินวิทยากร						
3.1 การเตรียมตัวและบุคลิกภาพเหมาะสม	33 53.24%	26 41.93%	3 4.83%	0	3.48	100.00
3.2 เนื้อหาที่น่าสนใจสอดคล้องกับหัวข้อที่บรรยาย	33 53.23%	27 43.54%	2 3.23%	0	3.50	100.00
3.3 การนำเสนอที่น่าสนใจ ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ชัดเจน	43 69.35%	13 20.97%	6 9.68%	0	3.60	100.00
3.4 เปิดโอกาสให้ซักถามและตอบคำถามชัดเจน	39 62.90%	20 32.27%	3 4.83%	0	3.58	100.00
3.5 วิทยากรมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับหัวข้อที่บรรยาย	46 74.20%	15 24.19%	0	1 1.61%	3.71	100.00

ผลการศึกษามีดังนี้

4.1 ผลการศึกษาด้านบริบท

4.1.1 การประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนไทย

สถานกงสุลใหญ่ฯ มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความคุ้มครอง คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง จึงมีการสัมผัสชุมชนไทยอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง กอปรกับสถานกงสุลใหญ่ฯ มีการประสานงานกับอาสาสมัครในพื้นที่ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

คนไทยในญี่ปุ่นมีปัญหาที่หลากหลายและระดับความรุนแรงของปัญหาต่างๆ กัน ปัญหาที่สถานกงสุลใหญ่ฯ พบ ได้แก่ ความรู้สึกโดดเดี่ยวไร้ที่พึ่ง ความเครียด ความกดดันในครอบครัว โดยเฉพาะในกรณีที่สมรสกับชาวญี่ปุ่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ยาเสพติด การติดสุรา การติดการพนัน โรคเอดส์ การขายบริการทางเพศ และการก่อกวนยืมสิน

นอกจากนั้น คนไทยบางคนมีปัญหาแต่ไม่ตระหนักหรือไม่ยอมรับว่าตนเองมีปัญหา และบางคนยังสร้างปัญหาให้ผู้อื่นอีกด้วยโดยไม่รู้ตัว ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ และอาสาสมัครจะหารือกันถึงช่องทางที่จะให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำและหาทางแก้ปัญหให้กับคนไทยในกรณีดังกล่าว หรือคนไทยที่ได้รับผลกระทบอยู่เสมอ ดังที่นางสาวสิริพรรณ ลิขิตวิวัฒน์ ผู้อำนวยการอาวุโส สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครโอซากา กล่าวว่า “โครงการฯ มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนไทยในญี่ปุ่น แม้ว่าบางคนอาจไม่รู้ตัวว่าตนเองกำลังมีปัญหา บางคนอาจไม่รู้ตัวตนเองสร้างปัญหาให้ผู้อื่น โครงการนี้ทำให้แต่ละคนหันกลับมาดูพฤติกรรมของตนเอง”²

สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้วิเคราะห์และหารือกับอาสาสมัครและวิทยากรถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยโดยละเอียด ซึ่งจะสะท้อนออก ในการกำหนดหัวข้อของการบรรยายและกิจกรรม สำหรับการอบรมครั้งนี้ หัวข้อในการบรรยายและกิจกรรมประกอบด้วย 1) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม 2) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การทำงานอย่างเป็นสุข 4) การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ 5) การดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจ 6) โทษของการคบคนพาล 7) โทษของการดื่มน้ำเมา 8) โทษของการเล่นการพนัน 9) การผ่อนคลายความเครียด และ 10) การดูแลใจตนยามฉุกเฉิน นอกจากนี้ นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ ยังได้สอดแทรกหัวข้อเรื่อง การจัดการการเงินและการสร้างประชาคมในภายหลังอีกด้วย

เนื้อหาสาระของโครงการฯ สอดคล้องครอบคลุมปัญหาและความต้องการของชุมชนไทย

² จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

ในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง นายเซต ชีระพัฒน์ รองอธิบดีกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศให้ความเห็นว่า “ชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงไทยในสังคม (ญี่ปุ่น) ที่ถูก กดขี่และไม่รู้ภาษา รวมทั้งขนบธรรมเนียม การให้แก่งคิดแก้ไขปัญหาทั้งด้านกายและใจเป็นสิ่งที่ชุมชนไทยต้องการ โครงการดูแลตนจนเข้มแข็งจึงเหมาะสมอย่างยิ่ง”³

นางสาวพรรณวดี อมรมณีกุล ผู้ช่วยแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด เห็นว่า “โครงการดูแลตนจนเข้มแข็งมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เนื่องจากการใช้ชีวิตในแดนเป็นสิ่งที่ยากลำบาก โดยเฉพาะชุมชนไทยซึ่งมีลักษณะเน้นไปในการทำงานอย่างหนักและไม่มีการดูแลตนเอง การที่รัฐบาลไทยจัดโครงการนี้จึงเป็นการช่วยเหลือคนไทยอย่างมาก ไทยมีที่ปรึกษาและแก้ปัญหาในทางที่ถูก ไม่สร้างภาระให้แก่สังคมญี่ปุ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนจึงเป็นเกราะป้องกันเบื้องต้นในการดูแลตนเองและผู้อื่นในชุมชนด้วยการใส่ใจปัญหาในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต”⁴

ผลจากการตอบแบบประเมินผลของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจมีค่า 3.48 ซึ่งเป็นระดับที่แสดงว่า โครงการฯ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยๆ มากที่สุด เมื่อแยกรายละเอียดของรูปแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 53.23 เห็นว่าเนื้อหาตรงกับความต้องการและความสนใจ ร้อยละ 43.55 พบว่า เนื้อหาตรงกับความต้องการ ส่วนผู้ที่เห็นว่าเนื้อหาตรงกับความต้องการน้อยและผู้ที่เห็นว่าควรปรับปรุงมีเพียงกลุ่มละร้อยละ 1.61

4.1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการฯ

โครงการฯ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนคือ 1) เพื่อสร้างชุมชนไทยให้เข้มแข็ง มีคุณภาพ ดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้ดูแลตนเองได้ในเบื้องต้น และพัฒนาไปสู่การมีทักษะในการให้คำปรึกษา และการช่วยเหลือเพื่อนคนไทยในสังคมหมู่เหล่าของตนได้ในที่สุด 3) เพื่อทำให้ภาพลักษณ์ของชุมชนไทยในญี่ปุ่นดีขึ้นในแง่ที่คนไทยในสังคมญี่ปุ่นเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ไม่ก่อความเดือดร้อน ดูแลตนเองได้ และเป็นที่รักใคร่ของชุมชนญี่ปุ่นในที่สุด และ 4) เพื่อให้ชุมชนไทยในพื้นที่ต่างๆ ได้รับความอุ่นใจจากการที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความดูแลคนไทยอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

วัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นการสนองตอบมาตรา 82 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550⁵ นโยบายของรัฐบาลไทยในปัจจุบันภายใต้การนำของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ⁶ และ

³ จากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

⁴ จากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552

⁵ มาตรา 82 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ระบุไว้อย่างชัดเจนใน ว่า “รัฐจะต้องให้ความคุ้มครอง

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศ⁷ที่มุ่งเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็ง และให้ความคุ้มครองดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ นอกจากนั้น ยังมุ่งช่วยเหลือคนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงให้แก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเองในเบื้องต้น และสามารถช่วยคนไทยคนอื่นในชุมชนได้ด้วยในที่สุด

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ จึงมีความเหมาะสม ทั้งในด้านหลักการคือ การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ นโยบายของรัฐบาลไทยและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งในด้านความพยายามแก้ไขปัญหาของชุมชนไทย โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนไทยด้วย

นายเชต ธีระพัฒนา รองอธิบดีกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศได้สนับสนุนการดำเนินโครงการฯ โดยกล่าวว่า “วัตถุประสงค์ของโครงการนี้เหมาะสมแล้ว ภารกิจของสถานกงสุลใหญ่ฯ คือ การคุ้มครองดูแลคนไทยในต่างประเทศ การเข้าช่วยเพื่อการป้องกันเหตุจะมีผลดี การเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว”⁸

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของนายสุพจน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา กงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา ซึ่งกล่าวว่า จุดประสงค์ของโครงการฯ คือ “ต้องการให้คนไทยแต่ละคนเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ คล้ายๆ กับการคิดอาวุธทางปัญญาและจิตใจให้กับเขาเหล่านั้น รู้จักช่วยเหลือตนเองได้ บนตรรกะแห่งเหตุและผล”⁹

4.2 ผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้า

แผนงานของโครงการฯ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ เนื่องจาก

และดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ”

⁶ ในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 ในส่วนของนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศระบุว่า รัฐบาลมีนโยบาย “คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และภาคธุรกิจเอกชนไทยในต่างประเทศ และ สนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ”

⁷ ข้อ 9 ของยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศคือ การเสริมสร้างความสมานฉันท์และการรวมกลุ่มกันของชุมชนไทยในท้องถิ่นที่พำนักอยู่ เพื่อให้ชุมชนไทยมีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือและดูแลกันเองได้ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข และการสนับสนุนกิจกรรมความเป็นไทย (Thainess) ของชุมชนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการส่งเสริม/ชักชวนให้ชุมชนไทยเหล่านี้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สาธารณะต่อท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ เพื่อเป็นการสร้างความยอมรับและทัศนคติที่ดีของประชากรของประเทศเจ้าบ้านต่อกลุ่มคนไทยในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลในทางบวกต่อคนไทยและประเทศไทยในภาพรวม”

⁸ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

⁹ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552

ทรัพยากรดังกล่าวสามารถเอื้ออำนวยให้การดำเนินงานตามโครงการฯ บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้
ทรัพยากรดังกล่าวสามารถแยกได้ดังนี้

4.2.1 ความรู้ความสามารถของสถานกงสุลใหญ่ฯ และวิทยากร

1) สถานกงสุลใหญ่ฯ มีภารกิจโดยตรงในการคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของ
คนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศ สถาน
กงสุลใหญ่ฯ มีฝ่ายงานกงสุลซึ่งรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว ฝ่ายงานกงสุลจะคอยสอดส่องดูแล
ติดตามความเป็นอยู่ของชุมชนไทยอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งรับคำร้องเรียน ให้คำปรึกษาและความ
ช่วยเหลือในกรณีที่มีปัญหา ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานกงสุลมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนไทย
และอาสาสมัคร อีกทั้งยังทำงานร่วมกันอย่างแข็งขัน จึงทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของ
ชุมชนไทย ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหา

สถานกงสุลใหญ่ฯ เริ่มจัดโครงการฯ มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 ซึ่งในครั้งแรก
ใช้ชื่อว่า โครงการเสริมสร้างทักษะให้แก่อาสาสมัครคน สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้สั่งสม
ประสบการณ์ และได้ใช้ประสบการณ์ดังกล่าวตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้รับการ
อบรมและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นบทเรียนในการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระและวิธีการดำเนินโครงการฯ มา
โดยตลอด ดังนั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการดำเนิน
โครงการฯ

2) วิทยากร ประกอบด้วย

- จิตแพทย์จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข 2 คน สถานกงสุลใหญ่ฯ
ได้ติดต่อขอความร่วมมือจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขผ่านกรมการกงสุล กระทรวงการ
ต่างประเทศ ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้มอบหมายให้นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ นายแพทย์ 10 วช.
ที่ปรึกษา กรมสุขภาพจิตและนายแพทย์พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ นายแพทย์ 8 กรมสุขภาพจิต เข้าร่วม
โครงการฯ

จิตแพทย์ทั้งสองท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการ
ให้ความรู้และคำปรึกษา ทั้งสองท่านได้เคยเข้าร่วมโครงการฯ มาแล้วตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 จึง
ทราบลักษณะของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนปัญหาและความต้องการของ
คนไทย ทำให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับหัวข้อ สาระและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับ
ผู้รับการอบรม

- แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด เป็นผู้ที่มีความรู้ทางธรรมเป็นอย่างดี และเป็นผู้ก่อตั้ง
เสถียรธรรมสถาน แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุดได้เผยแพร่หลักธรรมและแนวการปฏิบัติตนแก่
สาธุชนทั้งไทยและต่างประเทศมาเป็นนาน ชุมชนไทยมีศรัทธา และให้ความนับถือแม่ชี

คันสนีย์ เสถียรสุดเป็นอย่างมาก

นายวิศิษฐ์ ภูทัดโต หัวหน้าฝ่ายจัดการ 4 สถานีโทรทัศน์ NBT ให้ความเห็นว่า “วิทยากรทั้งสามท่านมีความเหมาะสม เพราะเป็นผู้ที่มีความสามารถสูง และเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป”¹⁰ และนางสาวพรรณวดี อมรมณีกุล ผู้ช่วยแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “วิทยากรทั้งสามท่านทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดประสิทธิภาพมาก แม่ชีเป็นผู้หญิงสามารถเข้าถึงใจผู้หญิงด้วยกันได้ดี นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ แนนายแพทย์พลภัทร โล่เสถียรภิกขุทำหน้าที่ในส่วนให้คำปรึกษาสำหรับผู้ที่มีปัญหาด้านจิตอย่างลึกซึ้งได้ และแนะนำวิถีคลายทุกข์แบบจิตวิทยาได้ดี”¹¹

ภาพที่ 2 คณะผู้ทำงานหรือเกี่ยวกับแนวทางการอบรม ก่อนเริ่มโครงการฯ

นางจรัสผกฏ พัฒนพัชร ผู้สื่อข่าววิทยสารคู่สร้าง คู่สมได้ให้ความเห็นว่า “ถ้าเอ่ยเพียงว่า ให้จิตแพทย์ คนไทยไม่มากนักหรอกค่ะ เขาจะคิดเอาเองว่า “ก็ฉันไม่ได้บ้านี้ จะต้องให้มาพบหมอโรคจิตทำไม” แต่ถ้าบอกให้มากราบผู้ทรงศีล ท่านจะมาสันทนาธรรมเพื่อกล่อมเกลาคิดใจ บอกทางพ้นทุกข์ให้ คนไทยถึงจะมุ่งเข้ามา.....ซึ่งเมื่อเขายอมเข้ามา จิตแพทย์ก็จะได้อีกโอกาสเข้าร่วมบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางจิตใจไปด้วยในเวลาเดียวกัน นี่คือ “กุศโลบาย” คือ “อุบายที่เป็นกุศล” สำหรับเขา”¹²

¹⁰ จากการสัมภาษณ์เมื่อ 25 มิถุนายน 2552

¹¹ จากการสัมภาษณ์เมื่อ 24 มิถุนายน 2552

¹² จรัสผกฏ, 2551: 31

จากการตอบแบบสอบถามของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมีค่า 3.71 ซึ่งหมายความว่า ผู้เข้ารับการอบรม เห็นว่า วิทยากรทั้งสามท่านมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหัวข้อที่บรรยายอย่างมากที่สุด เมื่อแยกในรายละเอียดพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 74.20 เห็นว่าวิทยากรทั้งสามคนมีความรู้ความสามารถเหมาะสมอย่างมากกับหัวข้อที่แต่ละคนรับผิดชอบอย่างมากที่สุด มีเพียงร้อยละ 24.19 และร้อยละ 1.61 เท่านั้นที่เห็นว่าวิทยากรมีความรู้ความสามารถในระดับเหมาะสมและระดับต้องปรับปรุง

นอกจากนั้น ผู้เข้ารับการอบรม ส่วนหนึ่งเคยติดตามรายการวิทยุและโทรทัศน์ชื่อ “ธรรมสวัสดิ์” ซึ่งจัดโดยแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต และมีความเลื่อมใสในแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ผู้เข้ารับการอบรม ได้แสดงความเห็นว่า เมื่อได้มาพบกับตัวจริงแล้วมีความประทับใจมาก¹³

ภาพที่ 3 ผู้เข้ารับการอบรม เข้าแถวเพื่อกราบและพูดคุยกับแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต

4.2.2 อาสาสมัครในพื้นที่และองค์กร Friends

อาสาสมัครในแต่ละพื้นที่และองค์กร Friends ให้ความร่วมมือและประสานงานอย่างใกล้ชิดกับสถานกงสุลใหญ่ฯ เพื่อเตรียมการสำหรับโครงการฯ ตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดเตรียมสถานที่สำหรับดำเนินโครงการฯ การเตรียมอาหารว่าง อาหารกลางวันและเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการและคณะวิทยากร การประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้ชุมชนไทยในพื้นที่ทราบกำหนดการ และวิธีการเดินทางมายังสถานที่จัดโครงการฯ

¹³ จากแบบประเมินผลการจัดโครงการฯ ที่อำเภออินทขิล จังหวัดกาฬสินธุ์

อาสาสมัครและองค์กร Friends มีความคุ้นเคยกับพื้นที่ที่จะจัดโครงการฯ และรู้จักหน่วยงานญี่ปุ่นในพื้นที่ จึงสามารถเสนอแนะสถานที่จัดโครงการฯ ที่ผู้เข้าร่วมเดินทางสามารถเดินทางไป-มาได้สะดวก และค่าใช้จ่ายในการใช้สถานที่ไม่สูงเกินไปนัก นอกจากนั้น ยังจัดการเรื่องอาหารกลางวันโดยสั่งหรือจัดซื้อจากร้านในพื้นที่ อาสาสมัครและองค์กร Friends รู้จักใกล้ชิดกับชุมชนไทยในพื้นที่เป็นอย่างดี จึงสามารถเชิญชวนและอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ เพื่อให้คนไทยเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการฯ กิจกรรมต่างๆ และประโยชน์ที่คนไทยจะได้รับ

คนไทยในแต่ละพื้นที่บางคนไม่เข้าใจภาษาญี่ปุ่น และไม่สามารถเดินทางเองโดยลำพังได้ ดังนั้น อาสาสมัครและองค์กร Friends จึงต้องอธิบายวิธีการเดินทางให้แก่แต่ละรายอย่างละเอียด โดยเฉพาะที่อำเภออิโนะชิมะ จังหวัดอิโรชิมะ องค์กร Friends ยังจัดรถรับ-ส่งผู้ร่วมโครงการฯ ระหว่างที่ทำงานและจากบ้านพักอีกด้วย แม้โครงการฯ จะเริ่มต้นแล้ว คนไทยที่กำลังหาเส้นทางเพื่อเดินทางมายังสถานที่จัดโครงการฯ ก็ยังมีอยู่จำนวนหนึ่ง และอาสาสมัครต้องโทรศัพท์บอกทางเป็นระยะๆ

อาสาสมัครและองค์กร Friends ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่แทนสถานกงสุลใหญ่ฯ ไปเป็นอย่างดี อาสาสมัครและองค์กร Friends แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่จะให้คนไทยได้รับความรู้และแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ดำรงชีพในสังคมญี่ปุ่นได้อย่างปกติสุข ดังนั้น อาสาสมัครและองค์กร Friends จึงเป็นปัจจัยนำเข้าที่มีความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถกระจายข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ ไปยังคนไทยในพื้นที่ต่าง ๆ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ขณะนี้จำนวนอาสาสมัครยังมีน้อย จึงทำให้ข้อมูลกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่ คนไทยในพื้นที่ที่ไม่มีอาสาสมัครจะไม่ค่อยทราบกำหนดการจัดโครงการฯ เนื่องจากคนไทยส่วนหนึ่งไม่มีโอกาสได้ติดต่อ รู้จักหรือพบคนไทยคนอื่น และไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ต จึงไม่ทราบประกาศเกี่ยวกับการจัดโครงการฯ ในเว็บไซต์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ¹⁴

4.2.3 ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์

หลังจากสถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถกำหนดวันและสถานที่จัดโครงการฯ ได้แล้ว สถานกงสุลใหญ่ฯ จะจัดทำประกาศรายละเอียดโครงการฯ แล้วประชาสัมพันธ์โดย 1) ดัดประกาศที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ 2) นำขึ้นประกาศในเว็บไซต์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ

¹⁴ เว็บไซต์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ คือ www.thaiconsulate.jp ซึ่งจะลงประกาศกิจกรรมต่างๆ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ อย่างสม่ำเสมอ

3) ขอความร่วมมือจากหนังสือพิมพ์ไทยในท้องถิ่นให้ลงประกาศ และ 4) จัดทำสำเนาประกาศจำนวนมากแล้วส่งให้อาสาสมัครในพื้นที่ต่างๆ ร้านอาหารไทย วัดภวนาโสภา สมาคมนักเรียนไทยในญี่ปุ่นฯ และสมาคมนักเรียนไทยในเขตคันไซ เพื่อแจกจ่ายและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนไทยทราบต่อไป

สถานกงสุลใหญ่ฯ จะประชาสัมพันธ์โครงการฯ ล่วงหน้าประมาณ 1 เดือน ทั้งนี้ เพราะจากประสบการณ์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ พบว่า 1 เดือนเป็นเวลาที่เหมาะสม หากประกาศล่วงหน้านานกว่านั้น คนไทยมักจะลืมและพลาดการเข้าร่วมโครงการฯ นอกจากนี้ ยังเป็นเวลาที่เพียงพอให้อาสาสมัครและคนไทยประชาสัมพันธ์โครงการฯ ในลักษณะการบอกเล่าแบบปากต่อปาก ชักชวน และนัดหมายเพื่อนให้มาร่วมโครงการฯ ด้วยกัน ซึ่งเป็นวิธีที่คนไทยคุ้นเคยและได้ผลมาก นอกจากนี้ คนไทยที่ทำงานจะได้มีเวลาพอเพียงที่จะลางานหรือขอสับเปลี่ยนผลัดการทำงาน

ผลจากการตอบแบบสอบถามของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของระยะเวลาการประชาสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ 3.13 ซึ่งหมายความว่า ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์เหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ 37.10 เห็นว่า ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์ดีมาก ในขณะที่ร้อยละ 40.32 เห็นว่าระยะเวลาการประชาสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 20.97 และร้อยละ 1.61 เห็นว่า ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับพอใจและต้องปรับปรุงตามลำดับ

4.2.4 ความเหมาะสมของสถานที่

สถานกงสุลใหญ่ฯ คิดต่อประสานงานกับอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่และองค์กร Friends เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ที่จะจัดโครงการฯ โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องเป็นสถานที่ที่อยู่ในทำเลที่ผู้เข้ารับการอบรม สามารถเดินทางมาได้สะดวก และมีห้องขนาดใหญ่เพียงพอที่จะจัดการอบรม และรับประทานอาหารกลางวันได้ โดยอาจจะเป็นห้องเดียวกันหรือแยกกันก็ได้ มีความสะอาดและปลอดภัย อัตราค่าเช่าสถานที่ไม่สูงนัก ส่วนใหญ่อาสาสมัครซึ่งเป็นคนในพื้นที่จะสามารถจัดหาสถานที่ในเงื่อนไขดังกล่าวได้

สถานที่จัดโครงการฯ ทั้งสี่พื้นที่ในครั้งนี้นับว่ามีความเหมาะสม เพราะสามารถจัดหาสถานที่ที่บรรลุนโยบายของสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ทั้งหมด บางแห่งเป็นสถานที่ที่อยู่ภายใต้ความดูแลของหน่วยงานราชการท้องถิ่น ซึ่งคิดค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย ส่วนที่นครโอซากานั้น โครงการฯ จัดขึ้นที่ห้องประชุมของสถานกงสุลใหญ่ฯ จึงไม่มีค่าใช้จ่าย ค่าเช่าสถานที่ของโครงการฯ รวมทั้งสิ้น 26,000 เยน หรือ 7,800 บาท ซึ่งนับว่าเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับค่าครองชีพในญี่ปุ่น

สถานที่จัดการอบรมที่อำเภออิโนะชิมะ จังหวัดชิโรชิมะ คือ ห้องประชุมเมืองอิโนะชิมะ สถานที่จัดการอบรมที่อำเภอกาซากา จังหวัดวาкаяมา คือ วากายามาคัง (Wakayama kan)

สถานที่จัดการอบรมที่อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโตคือ โรงแรม Regina Kyoto สถานที่จัดการอบรมที่อำเภอโอซากา จังหวัดโอซากา คือห้องประชุม ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ซึ่งแต่ละแห่งสามารถรองรับจำนวนผู้เข้ารับการอบรม ได้อย่างเพียงพอและสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามที่สถานกงสุลใหญ่ฯ และคณะวิทยากรได้วางแผนไว้

ภาพที่ 4 สถานที่จัดโครงการฯ ที่อำเภออินะซึมา จังหวัดชิโรซึมา

ภาพที่ 5 สถานที่จัดโครงการฯ ที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามา

ภาพที่ 6 สถานที่จัดโครงการฯ ที่อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโต

ภาพที่ 7 สถานที่จัดโครงการฯ ที่นครโอซากา จังหวัดโอซากา

นายคมสัน ยะจา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความเห็นว่า สถานที่จัดโครงการฯ แต่ละแห่งมีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นสถานที่ที่สามารถเดินทางมาสะดวก มิดชิด ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้สึกเป็นกันเองและสามารถบอกเล่าปัญหาต่างๆ ได้อย่างไม่เขินอาย¹⁵

จากแบบประเมินผลโครงการฯ สถานที่จัดอบรมมีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากค่าเฉลี่ย

¹⁵ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2552

ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเท่ากับ 3.63 ซึ่งหมายความว่า ห้องจัดอบรมมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยแยกได้ว่า ร้อยละ 66.13 และร้อยละ 30.64 ของผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจห้องจัดอบรมในระดับมากที่สุดและมากตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 3.23 ที่มีความพึงพอใจห้องจัดอบรมในระดับพอใช้

4.2.5 ลักษณะการจัดห้องอบรม

หากเป็นไปได้ สถานกงสุลใหญ่ฯ จะใช้ห้องขนาดใหญ่ห้องเดียว แล้วแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับการอบรมและทำกิจกรรม อีกส่วนหนึ่งสำหรับการรับประทานอาหารว่างและอาหารกลางวัน ทั้งนี้ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ และเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ และอาสาสมัครมีจำนวนจำกัดและต้องดูแลรับผิดชอบงานทั้งด้านการอบรม และการอำนวยความสะดวกแก่ทั้งการอบรมและการจัดเตรียมอาหารว่างและอาหารกลางวันไปพร้อมกันได้

ภาพที่ 8 ห้องรับประทานอาหารที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามา

ลักษณะการจัดห้องอบรมถือว่า มีความเหมาะสมมาก เพราะสามารถดำเนินการได้ในห้องที่มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอที่จะตั้งเก้าอี้ของผู้เข้ารับการอบรมเป็นวงกลม คิดแผนป้ายชื่อโครงการฯ ตั้งกระดานไวท์บอร์ด ฉายวิดีโอทัศน์ ทำกิจกรรม รวมทั้งรับประทานอาหารว่าง และอาหารกลางวันได้

ผู้ให้การสัมภาษณ์เกือบทั้งหมดเห็นว่า ลักษณะการจัดห้องอบรมมีความเหมาะสมดีแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ได้รับและค่าครองชีพที่สูงของญี่ปุ่น ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการฯ ซึ่งค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมีค่า 3.37 หมายความว่า ลักษณะการจัดห้องอบรมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ 51.61 เห็นว่า ลักษณะการจัดห้องอบรมอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 33.87 เห็นว่า ลักษณะการจัดห้องอบรมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 14.52 อยู่ในระดับพอใช้

อย่างไรก็ตาม สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังมีประเด็นสำคัญที่จะต้องนำไปพิจารณาประกอบการจัดโครงการฯ ครั้งต่อไป คือ การจัดห้องแยกต่างหากสำหรับเด็กที่มารดาพามาด้วยหากมีเด็กจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น โครงการฯ ที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามา ซึ่งจัดขึ้นในวันอาทิตย์ มารดาที่มาเข้าร่วมโครงการฯ ต้องพาลูกๆ มาด้วย เนื่องจากเด็กไม่ได้ไปโรงเรียน และที่บ้านไม่มีใครช่วยดูแล เด็กเหล่านี้มีอายุต่างกัน บางคนไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ได้ เมื่อมารดาเป็นเวลานาน เด็กๆ เกิดความเบื่อหน่าย อาจกวนมารดา รบเร้าให้กลับบ้าน หรือเล่นกันเองแล้วส่งเสียงดัง จนรบกวนการอบรม

สถานกงสุลใหญ่ฯ และวิทยากรได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าดังกล่าว และเพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์จากโครงการฯ โดยการจัดกิจกรรมพิเศษสำหรับเด็กขึ้นมาในทันที โดยขอให้นางฉริสรา เฟลซแมน ผู้ช่วยวิทยากร ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนและการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องแนวคิดเชิงธรรมชาติสำหรับเด็กนำเด็กๆ เหล่านี้ทำกิจกรรม โดยมีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสถานกงสุลใหญ่ฯ เป็นล่ามภาษาไทย-ญี่ปุ่น หลังจากนั้น ในช่วงว่างจากการบรรยาย แม่ชีคันสนีย์ เสดียรสุด ได้พูดคุยกับเด็กๆ ผลปรากฏว่า เด็กๆ ได้รับทั้งความสนุกสนาน แนวคิดในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และหลักการง่ายๆ ในการเป็นเด็กที่มีคุณธรรม

ภาพที่ 9-10 กิจกรรมสำหรับเด็กที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามา

ภาพที่ 11-12 กิจกรรมด้านธรรมะสำหรับเด็กที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามา

4.2.6 งบประมาณ

กระทรวงการต่างประเทศอนุมัติงบประมาณสำหรับโครงการดูแลคนจนเข้มแข็งในปีงบประมาณ 2552 เป็นเงิน 1,519,299.90 บาทหรือ 5,064,333.00 เยน สถานกงสุลใหญ่ฯ ใช้จ่ายไป 1,376,608.20 บาท หรือ 4,588,694.00 เยน ณ อัตราแลกเปลี่ยน 1 บาทต่อ 0.30 เยน จึงนับว่า งบประมาณสำหรับโครงการฯ มีความเหมาะสมและเพียงพอ

ค่าใช้จ่ายดังกล่าวแยกเป็นค่าบัตรโดยสารเครื่องบินและค่าเดินทางภายในญี่ปุ่นสำหรับวิทยากร 3 คน ผู้ช่วยวิทยากร 1 คน สื่อมวลชน 3 คน ค่าที่พักของคณะผู้ทำงาน ค่าเดินทางของอาสาสมัคร ค่าเบี้ยเลี้ยงของวิทยากรและสื่อมวลชน ค่าเช่ารถสำหรับคณะผู้ทำงาน ค่าอาหารกลางวันและอาหารว่างของผู้เข้ารับการอบรม ค่าเช่าห้องอบรม ค่าหนังสือธรรมะเพื่อแจกจ่ายให้คนไทย ค่าส่งไปรษณีย์และค่าธรรมเนียมธนาคาร

อย่างไรก็ตาม กระทรวงการต่างประเทศได้แจ้งให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบว่า ในปีงบประมาณ 2553 เป็นต้นไป ขอให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ดำเนินโครงการฯ โดยใช้งบประมาณของสถานกงสุลใหญ่ฯ เอง เนื่องจากโครงการฯ มีลักษณะต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังไม่สามารถวางแผนงานสำหรับโครงการฯ ในปีงบประมาณ 2553 ได้ การใช้จ่ายจากงบประมาณปกติจะมีผลกระทบต่อการดำเนินภารกิจปกติของสถานกงสุลใหญ่ฯ และสถานกงสุลใหญ่ฯ จะต้องศึกษาความเป็นไปได้ของหลักเกณฑ์การใช้งบประมาณปกติกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ของโครงการฯ อย่างรอบคอบก่อนด้วย

ตารางที่ 3 รายละเอียดค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการฯ

รายละเอียด	จำนวนเงิน (เยน)	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าเดินทางระหว่างประเทศและในญี่ปุ่น	2,668,538	800,561.40
ค่าที่พัก	743,400	223,020
ค่าอาหารว่างและอาหารกลางวัน	279,463	83,838.90
ค่าตอบแทนและเบี้ยเลี้ยง	735,235	220,570.50
ค่าเช่าสถานที่จัดโครงการฯ	26,000	7,800
ค่าวัสดุ	114,298	34,289.40
ค่าล่วงเวลาของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น	6,500	1,950
ค่าสาธารณูปโภค (ค่าธรรมเนียม ธนาคาร และค่าไปรษณีย์)	1,760	528
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด (ค่าวิชาวิทยากร ผู้ช่วยวิทยากร และสื่อมวลชน)	13,500	4,050
รวม	4,588,694	1,376,608.20

4.3 ผลการวิเคราะห์ด้านกระบวนการ

4.3.1 เนื้อหาที่น่าสนใจ

ก่อนเริ่มโครงการฯ วิทยากรทั้งสามท่านและสถานกงสุลใหญ่ฯ จะหารือกันเกี่ยวกับเนื้อหาการอบรม เพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ลักษณะของชุมชน สถานะทางสังคม พื้นฐานการศึกษาและอาชีพของคนไทยในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยจิตแพทย์จะเน้นเนื้อหาด้านจิตวิทยา และแม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด จะเน้นด้านธรรมะ

ผู้เข้ารับการอบรม ที่อำเภออินะชิมะ จังหวัดวากายามา ส่วนใหญ่เป็นผู้ฝึกงาน ซึ่งต้องทำงานหนักตลอดวัน บางคนอาจยังไม่สามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้ดีนัก แต่ผู้คุมงานเป็นชาวญี่ปุ่น จากการพูดคุยกับผู้คุมงานชาวญี่ปุ่นทำให้ทราบว่า โดยทั่วไปผู้คุมงานชาวญี่ปุ่นชื่นชมผู้ฝึกงานชาวไทยที่มีความขยันขันแข็ง อดทน สุภาพ เรียนรู้งานได้เร็ว แต่มีปัญหาเรื่องการขาดงานโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการดื่มสุราตอนเย็นหลังเลิกงาน จึงทำให้ไม่สามารถไปทำงานในเช้าวันต่อมาได้และไม่ได้แจ้งให้ผู้คุมงานทราบ

นอกจากนั้น จากการพูดคุยกับองค์กร Friends ทำให้ทราบว่า ผู้ฝึกงานบางคนยังจับกลุ่มเล่นการพนันที่บ้านพักหลังจากเลิกงานแล้ว และมีเพื่อนคนไทยจากนอกโรงงานมา

ชักชวนไปเที่ยวเวลากลางคืนอีกด้วย เมื่อสัญญาการว่าจ้างครบกำหนด ผู้ฝึกงานบางคน หลบหนีไม่ยอมกลับไทย โดยมีเพื่อนคนไทยจากนอกโรงงานเป็นผู้ให้คำแนะนำและที่พักพิง ผู้ฝึกงานจะกลายเป็นผู้ที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การกระทำดังกล่าวของผู้ฝึกงานส่งผลกระทบต่อการศึกษาของญี่ปุ่นในการรับผู้ฝึกงานไทยในรุ่น ภาพลักษณ์ของชุมชนไทยในญี่ปุ่นด้วย

ดังนั้น เนื้อหาที่วิทยากรเน้นสำหรับพื้นที่อำเภออินะชิมะ จังหวัดวากายามา คือเรื่องการ สื่อสารข้ามวัฒนธรรม การทำงานอย่างเป็นสุข การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ การดูแลสุขภาพ กาย สุขภาพใจ โทษของการคบคนพาล โทษของการดื่มน้ำเมา โทษของการเล่นการพนัน การผ่อนคลายความเครียดและการจัดการการเงิน

สำหรับโครงการฯ ที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามานั้น ผู้เข้ารับการอบรม มีทั้งคู่สมรส ของชาวญี่ปุ่น ผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ที่ทำงานกลางคืนที่ร้านสแน็ค¹⁶ และร้านนวด ซึ่งบางคนเลิกงาน ตอนเช้าตรู่ จึงเป็นการทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อย ไม่มีเวลาดูแลสุขภาพของตัวเอง เงินที่หามาได้ก็ส่ง ให้ญาติที่ไทย ชำระหนี้สิน แต่บางคนใช้เงินเกินตัว เล่นการพนันและดื่มสุราทำให้ไม่สามารถเก็บ ออมได้ ผู้ที่เป็นคู่สมรสของชาวญี่ปุ่นบางคนชีวิตครอบครัวอาจไม่ราบรื่น มีความกดดันจากทั้งตัวคู่ สมรสเอง จากครอบครัวและญาติของคู่สมรส บางคนหย่าขาดจากสามีและรับภาระเลี้ยงดูบุตรแต่ ลำพัง

เนื้อหาสาระของการอบรมที่พื้นที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามา คือ การสื่อสาร ข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจ การคลายเครียด อย่างง่ายๆ โทษของการคบคนพาล โทษของการดื่มน้ำเมา โทษของการเล่นการพนัน วิธีผ่อนคลาย ความเครียดโดยไม่ต้องพึ่งอบายมุข การดูแลสุขภาพจิตตนยามฉุกเฉินและการจัดการการเงิน

ผู้เข้ารับการอบรม ที่อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโตนั้น ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับ ปริญญาโทและปริญญาเอก ซึ่งต้องเรียนอย่างหนัก และมีปัญหาความเครียดอันเกิดจากการปรับตัว เข้ากับภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ระบบการศึกษาที่เข้มงวดและความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เข้ารับการอบรม ส่วนหนึ่งเป็นคู่สมรสของชาวญี่ปุ่นซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญา โท มีอาชีพและสถานะทางสังคมที่ดี แต่ต้องการพัฒนาศักยภาพและจิตใจของตนเอง

วิทยากรได้ปรับเปลี่ยนหัวข้อ ความลึกซึ้งของสาระ และลักษณะการใช้ภาษาในการอบรม เพื่อให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา ลักษณะปัญหาและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม โ

¹⁶ ร้านขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ลูกค้าสั่งเครื่องดื่มโดยมีพนักงานนั่งดื่มด้วย และพนักงานได้ส่วนแบ่งจากการ ดื่มของลูกค้า

เน้นเรื่องการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพใจ การคลายเครียดอย่างง่าย ๆ และการดูแลใจตนยามฉุกเฉิน

สำหรับโครงการที่นครโอซากา จังหวัดโอซากานั้น ผู้เข้ารับการอบรม มีลักษณะที่หลากหลายมาก กล่าวคือ มีทั้งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของสำนักงานทีมประเทศไทย ณ นครโอซากา¹⁷ คู่สมรสของชาวญี่ปุ่น ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีทั้งร้านอาหารไทยและร้านนวด ผู้ที่ทำงานในร้านนวด และร้านสเน็ค จึงทำให้ปัญหาและความต้องการ พื้นฐานการศึกษาและสถานะทางสังคมแตกต่างกันอย่างมาก

วิทยากรจึงได้เลือกหัวข้อที่เป็นประโยชน์กับทุกกลุ่ม และทำกิจกรรม พื้นฐานร่วมกัน ต่อจากนั้น เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมซักถามปัญหาและระบายความทุกข์แล้ววิทยากรให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นการทำให้ทุกกลุ่มได้รับประโยชน์จากโครงการ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาของการอบรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหัวข้อและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมมากที่สุด ผลจากแบบประเมินผลของโครงการ พบว่า เนื้อหาที่วิทยากรทั้งสามท่านนำเสนอมีความสอดคล้องกับหัวข้อที่บรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.5 ซึ่งหมายความว่า เนื้อหาที่นำเสนอสอดคล้องกับหัวข้อที่บรรยายอย่างมากที่สุด โดยร้อยละ 53.23 และร้อยละ 43.54 เห็นว่า เนื้อหาที่วิทยากรนำเสนอสอดคล้องกับหัวข้อที่บรรยายมากที่สุด และมากตามลำดับ ร้อยละ 3.23. เห็นว่า เนื้อหาที่วิทยากรนำเสนอสอดคล้องกับหัวข้อบรรยายในระดับพอใจ

4.3.2 การนำเสนอ

ในภาพรวมวิทยากรทั้งสามท่านมีวิธีการนำเสนอไปในแนวทางเดียวกันคือ บรรยายส่วนหนึ่งโดยเน้นส่วนนี้มากนัก เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตัวเองโดยการเล่าปัญหาส่วนตัว และซักถามปัญหา จากนั้น วิทยากรจะแนะนำแนวทางในการแก้ไข รวมทั้งให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (participatory learning) อาทิ การสื่อสารอย่างมีสติ การทำสมาธิ การดูแลผู้อื่นโดยการเอาใจเขามาใส่ใจเราและด้วยเมตตา

ในช่วงเปิดการอบรมครั้งนี้ แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุตได้จัดให้มีการแสดงระบำธรรม โดยนางฉริสรา เฟลชแมน เพื่อสื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม รู้สึกถึงปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้าอยู่รอบตัว ซึ่งมีต้นเหตุมาจากตัณหา หากลด ละ เลิกได้ ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุข

¹⁷ ทีมประเทศไทย ณ นครโอซากา ประกอบด้วยสถานกงสุลใหญ่ฯ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการลงทุน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน)

ภาพที่ 13 การแสดงรำบำชรรมะก่อนเริ่มการอบรม

นอกจากนั้น แม่ชีคันสนีย์ เติญชรสุดได้ฉายาวิทัศน์ภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์
สอนให้คนแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างมีสติ ใช้วิธีประนีประนอม และสร้างสรรค์ อีกด้วย

ภาพที่ 14 - 15 วิทยากรนำเสนอด้วยการบรรยาย

ภาพที่ 16 - 17 การนำเสนอด้วยกิจกรรม

ผู้เข้ารับการอบรมจับคู่กันฝึกการสื่อสารอย่างมีสติ

ฝึกการดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น โดยการนวดไหล่

การนำเสนอของวิทยากรทั้งสามท่านมีความเหมาะสม มากที่สุด ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมต่อการนำเสนอของวิทยากรมีค่า 3.60 ซึ่งหมายความว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ 69.35 ของผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าการนำเสนอน่าสนใจมาก ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจน ร้อยละ 20.97 เห็นว่า การนำเสนอน่าสนใจ และร้อยละ 9.68 เห็นว่า การนำเสนออยู่ในระดับพอใช้

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอบางส่วนที่ยังต้องปรับปรุง ดังเช่นที่นายวิศิษฐ์ ภูทัดโต หัวหน้าฝ่ายจัดรายการ 4 สถานีโทรทัศน์ NBT ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “อาจต้องมีการปรับปรุงในกระบวนการขั้นตอนบางส่วนให้กระชับและเจาะลึกยิ่งขึ้น”¹⁸

4.3.3 การเปิดโอกาสให้ซักถาม

ในระหว่างการบรรยายและการปฏิบัติกิจกรรม วิทยากรจะกระตุ้นให้ผู้รับการอบรมมีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมเป็นระยะๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ระบายความทุกข์และปัญหาส่วนตัวตลอดจนข้อขัดข้องใจต่างๆ ซักถามปัญหา และนอกจากนั้น ยังเป็นการทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่เบื่อหน่าย สึกมีส่วนร่วม และเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมเองด้วย

หากผู้เข้ารับการอบรมมีความทุกข์หรือปัญหาที่ซับซ้อน วิทยากรจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมปรึกษานอกเวลาบรรยายอีกด้วย อาทิ ช่วงพักรับประทานอาหารว่างและอาหารกลางวัน นอกจากนั้น หากเป็นผู้เข้ารับการอบรมที่เคยเข้าร่วมโครงการฯ และขอรับคำปรึกษาในกรณีที่ซับซ้อน หรือมีอาการทางจิต วิทยากรจะถามไถ่ถึงปัญหา ติดตามอาภา

¹⁸ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

คำแนะนำด้วย

ภาพที่ 18 ผู้เข้ารับการอบรมซักถามและขอรับคำแนะนำ

วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมซักถามและตอบคำถามอย่างชัดเจนอย่างมากที่สุด ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมต่อการเปิดโอกาสให้ซักถามและวิ
ตอบคำถามชัดเจนมีค่า 3.58 ซึ่งหมายความว่าอยู่ในระดับดีที่สุด ร้อยละ 62.90 ของผู้เข้ารับการ
อบรมเห็นว่า วิทยากรเปิดโอกาสให้ซักถามและตอบคำถามชัดเจนดีมาก ร้อยละ 32.27 เห็นว่า
วิทยากรเปิดโอกาสให้ซักถามและตอบคำถามชัดเจนดี มีเพียงร้อยละ 4.83 เห็นว่า การเปิด
โอกาสให้ซักถามของวิทยากรและการตอบคำถามนั้นอยู่ในระดับพอ

สำหรับการจัดโครงการฯ ครั้งต่อไป คณะผู้ทำงานควรพิจารณาจัดห
คำปรึกษาแก่กรณีที่มีความซับซ้อนหรือเื่องติดตามผลแยกต่างหากเป็นการเฉพาะ เพื่อไ
เวลาพอเพียงในการให้คำปรึกษา และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการปรึกษาหรือถามปัญ
แต่ต้องการความเป็นส่วนตัว

4.3.4 การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่

เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในฐานะเป็นผู้จัดการโ การฯ และทำหน้าที่เป็น
ฝ่ายเลขานุการของโครงการฯ ซึ่งรวมถึง เตรียมการและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้
ทำงานและผู้เข้ารับการอบรม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการฯ
เพื่อให้การอบรมดำเนินไปอย่างราบรื่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ นกงสุลใหญ่ฯ อำนวยความสะดวก

สะดวกให้แก่คณะผู้ทำงานเป็นอย่างดี ซึ่งรวมถึงเรื่องการจัดที่พักและยานพาหนะเพื่อเดินทางไปดำเนินโครงการฯ ในแต่ละพื้นที่ สำหรับการจดยานพาหนะนั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ใช้รถตู้สำหรับคณะผู้ทำงาน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า เป็นข้อดี เนื่องจากคณะทำงานสามารถพูดคุย ประเมินผลการจัดโครงการฯ ที่เพิ่งเสร็จสิ้นไปและวางแผนสำหรับโครงการฯ ในพื้นที่ใหม่

นายวิศิษฐ์ ภูทัตโต หัวหน้าฝ่ายจัดรายการ 4 สถานีโทรทัศน์ NBT ได้ให้ความเห็นว่า “เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสนใจและความใส่ใจกับโครงการฯ เป็นอย่างยิ่ง สังเกตได้จากการที่ผู้เข้าร่วมงานมีความหลากหลายในอาชีพ เพศ และวัย ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ที่ได้เตรียมการมาเป็นอย่างดี ซึ่งแสดงถึงความดูแล และเอาใจใส่”¹⁹

ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมมีค่า 3.35 ซึ่งหมายความว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจมาก ร้อยละ 48.39 และร้อยละ 40.32 ของผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ อยู่ในระดับดีมากและดีตามลำดับ ร้อยละ 9.68 และร้อยละ 1.61 เห็นว่าการอำนวยความสะดวกของสถานกงสุลใหญ่ฯ อยู่ในระดับพอใช้ และต้องปรับปรุง ตามลำดับ

4.3.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม

การอบรมดำเนินการเสร็จสิ้นในเวลา 1 วัน โดยเริ่มตั้งแต่เวลาประมาณ 10.00 น. – 16.00 น. ในช่วงเช้าและช่วงบ่ายมีการพักรับประทานอาหารว่าง 15 นาทีหลังจากมีการอบรมไปแล้วประมาณ 1 ชั่วโมงหรือ 1 ชั่วโมงครึ่ง พักรับประทานอาหารกลางวันเวลา 12.00 น. - 13.00 น. ซึ่งบางแห่งอาจมีการปรับเปลี่ยนเวลาบ้างเล็กน้อยตามความเหมาะสมและความสะดวกของผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ นอกจากนั้น วิทยากรและสถานกงสุลใหญ่ฯ ยังมีความยืดหยุ่นวิทยากรสามารถสลับเวลากันได้ โดยพิจารณาถึงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละช่วงด้วย

จากผลการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ระยะเวลาที่จัดการอบรมมีความเหมาะสมดี ทั้งนี้ นางสาวพรรณวดี อมรมณีกุล ผู้ช่วยวิทยากรมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า “ก่อนลงพื้นที่ สามารถประชุมทีมและจัดเวลาแลกเปลี่ยนให้เหมาะสมกันเองได้ระหว่างวิทยากร หากได้ผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และยืดหยุ่น ทีมงานที่เข้ากันได้ ก็จะประสบความสำเร็จดังที่ผ่านมา”²⁰

นายวิศิษฐ์ ภูทัตโต หัวหน้าฝ่ายจัดรายการ 4 สถานีโทรทัศน์ NBT เห็นว่า “การจัดสรรเวลาให้วิทยากรแบบสลับกันเป็นช่วงๆ และมีการนำเสนอแบบร่วมกันทั้งทางด้านจิตวิทยา และปรัชญา

¹⁹ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

²⁰ จากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552

ทางศาสนา จัดได้ว่ามีความสร้างสรรค์ในการจัดเวลา...”²¹

ในภาพรวม ผู้เข้ารับการอบรมมีความพอใจกับระยะเวลาที่ใช้ในการสัมมนา ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมีค่า 3.29 ซึ่งหมายความว่า มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ 38.71 ของผู้เข้าร่วมการอบรมเห็นว่าระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมมีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 53.23 ของผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมมีความเหมาะสม ในขณะที่ร้อยละ 6.45 และร้อยละ 1.61 เห็นว่าระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมมีความเหมาะสมน้อยและต้องปรับปรุงตามลำดับ นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรมส่วนหนึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ระยะเวลาของการอบรมควรนานกว่านี้ เพราะมีประโยชน์มากและไม่ค่อยได้มีโอกาสรับการอบรมในลักษณะนี้

4.3.6 ความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้น และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ถึงแม้ผู้เข้ารับการอบรมบางคนจะเหน็ดเหนื่อยมาจากการทำงานในช่วงกลางคืนและบางคนยังไม่ได้พักผ่อน แต่ก็มีความตั้งใจที่จะมาร่วมโครงการฯ เมื่อเดินทางมาถึงสถานที่จัดอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการอบรมบางคนยังโทรศัพท์ไปชักชวนหรือกระตุ้นให้เพื่อนบางคนที่ยังไม่มาหรือยังมีความลังเลให้รีบเดินทางมาร่วมการอบรมอีกด้วย

ในระหว่างการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจในการบรรยาย กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มและสนุกกับกิจกรรม มีการซักถามปัญหา และเปิดใจระบายทุกข์ให้วิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมคนอื่นทราบ เพื่อขอแนวทางในการแก้ไขปัญหา บางคนได้ชักชวนคู่สมรสมาร่วมกิจกรรมด้วยถึงแม้คู่สมรสจะไม่เข้าใจภาษาไทย แต่คู่สมรสก็ให้การสนับสนุนโครงการฯ และเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

ในบางพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางเวลา อาทิ ที่อำเภอวากายามา จังหวัดวากายามา ซึ่งการอบรมเริ่มได้ช้ากว่ากำหนดประมาณ 1 ชั่วโมง เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ยังเดินทางไม่ถึงสถานที่จัดอบรม เมื่อถึงเวลาสิ้นสุดการอบรม แต่หัวข้อการบรรยายยังไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ผู้เข้ารับการอบรมพร้อมใจกันขอให้วิทยากรจัดการอบรมต่อไปจนกว่าการบรรยายจะเสร็จสิ้น ทั้งๆ ที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีภารกิจทางบ้านและบางคนต้องไปทำงานต่อในช่วงค่ำ

4.4 ผลการวิเคราะห์ด้านผลผลิต

4.4.1 ความรู้ที่ผู้เข้ารับการอบรมได้รับหลังโครงการสิ้นสุดลง

เมื่อการอบรมเสร็จสิ้นลง ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ

²¹ จากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

ดำเนินชีวิต โดยใช้ทั้งหลักจิตวิทยาและหลักธรรมะเป็นแนวทาง นอกจากนั้น ยังได้รู้จักคนไทยคนอื่น กิจกรรมทำให้เกิดความเป็นเพื่อน ผู้เข้ารับการอบรม บางท่านมีการแลกเปลี่ยนเลขโทรศัพท์กัน เพื่อจะได้โทรศัพท์พูดคุย ปรับทุกข์ ให้คำแนะนำและให้กำลังใจ

นางวาสนา วิจักขณาลัญญ์ ผู้เข้ารับการอบรมที่อำเภอเกยวโต จังหวัดเกยวโต ให้ความเห็นว่า “หลังจากเข้าร่วมการอบรมแล้วรู้สึกว่าคุณเองมีสติมั่นคงขึ้น ใจเย็น มองปัญหาทุกอย่างอย่างเข้าใจ”²²

นายยูจิ คิมูระ อาสาสมัครและผู้เข้ารับการอบรมที่นครโอซากา กล่าวว่า “หลังจากเข้าร่วมอบรมผลลัพธ์ที่อาจจะไม่แสดงออกมาในทันที เพราะเป็นเรื่องที่ต้องทำติดต่อกันเป็นประจำ แต่เห็นว่าหากสามารถจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ต่อเนื่องกันทุกปี เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์และสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีในอนาคตได้”²³

ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้รับการอบรมในความรู้ที่ได้หลังเข้าร่วมการอบรมเท่ากับ 3.61 ซึ่งหมายถึงว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด โดยร้อยละ 64.51 ของผู้เข้ารับการอบรมมีความพอใจมาก ร้อยละ 32.26 มีความพอใจ ร้อยละ 3.23 มีความพอใจในระดับพอใช้

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมมีผลอย่างยั่งยืนในระยะยาว และเป็นการเน้นย้ำสำหรับผู้ที่ยังไม่ค่อยเข้าใจ ควรมีการจัดโครงการฯ นี้อย่างต่อเนื่อง

4.4.2 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ แล้ว ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ ทั้งชีวิตส่วนตัว การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น นอกจากนั้น สำหรับผู้เข้ารับการอบรมบางคน เมื่อมีโอกาสเดินทางกลับมาไทย ยังไปปฏิบัติธรรมที่เสถียรธรรมสถานเพื่อเป็นการเน้นย้ำและทบทวนแนวทางธรรมะที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอีกด้วย

นางสาวรุ่ง กาญจนวิโรจน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซากา ได้ทราบจากกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม บางคนและจากชุมชนไทยในพื้นที่ว่า โครงการฯ มีประโยชน์ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้²⁴

นางศิริพร มินากาวา อาสาสมัครและผู้เข้ารับการอบรมที่อำเภอวาเกยามา จังหวัดวาเกยามา แสดงทัศนะว่า “หลังจากเข้าร่วมการอบรมสามารถมองเห็นผลลัพธ์ได้จากคนไทยที่รู้จักคือ จากที่เคยคิดว่าตัวเอง มีหนี้มีสิน แต่พอได้รับคำแนะนำจากจิตแพทย์และจากแม่ชี ก็ทำให้ค นั้นมี

²² จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

²³ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

²⁴ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552

ความแจ่มใสรุ่งเรืองขึ้น มีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพ สามารถนำเอาคำสอนของแม่ชีมาช่วยเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ทำให้มีสติมากยิ่งขึ้น อยากให้มีกิจกรรมต่อเนื่องกันทุกปีและเชื่อว่าจะมีคนมาเข้าร่วมอบรมมากยิ่งขึ้น”²⁵

จากการพูดคุยกับผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งบางคนเคยเข้าร่วมโครงการฯ ในครั้งที่ผ่านมาแล้วด้วย ได้ทราบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้นำเอาคำสอนและแนวคิดที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเรื่องการเลี้ยงดูบุตรสองวัฒนธรรม ซึ่งมีผลทำให้จากเดิมที่ผู้เข้ารับการอบรมและบุตรไม่เข้าใจกันและมีปัญหาขัดแย้งกันเสมอ กลายเป็นมีความเข้าใจระหว่างกันดีขึ้น

ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเท่ากับ 3.61 ซึ่งหมายความว่า การนำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับที่ดีมาก ร้อยละ 62.90 ของผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่า ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมาก ในขณะที่ร้อยละ 35.49 เห็นว่า ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ มีเพียงร้อยละ 1.61 เห็นว่า ยังอยู่ในระดับพอใช้

4.4.3 ภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทย

ในฐานะรองกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา ผู้ทำการศึกษาค้นคว้าได้พบกับเจ้าหน้าที่ของทางกรมพิธีการทูตญี่ปุ่นที่เคยสัมผัสกับโครงการดูแลคนจนเข้มแข็งในครั้งนี้นี้หรือครั้งที่ผ่านมาแล้ว อาทิ อำเภอกาซากิ จังหวัดคาซากิ อำเภอนากาโน จังหวัดนากาโน เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะกล่าวชมเชยรัฐบาลไทยที่ให้การดูแลคนไทยเป็นอย่างดี ถึงแม้คนไทยจะพำนักอยู่ในญี่ปุ่น ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลญี่ปุ่นด้วย ในญี่ปุ่นมีชุมชนชาวต่างชาติจากหลายประเทศ แต่จากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่เหล่านี้ ยังไม่เคยมีประเทศใดที่ดูแลคนชาติของตนเองในญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิดในลักษณะเดียวกับไทย

แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุดได้กล่าวถึงโครงการฯ ว่า “สำหรับงานนี้ (โครงการฯ) รัฐบาลได้แสดงศักยภาพคือ การแสดงความเป็นเพื่อน.....การที่รัฐบาลได้แสดงความเป็นเพื่อนนั้นสำคัญต่อจิตใจ เป็นกำลังใจ โดยเฉพาะกับคนไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ต่างแดน และไม่ว่าคนไทยจะอยู่ที่ใด รัฐบาลไทยก็มีหน้าที่ที่ต้องดูแล นั่นคือการทำงานของรัฐบาล การที่ได้มีการสัมมนา (โครงการฯ) ครั้งนี้ขึ้นจึงเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นการดูแลสุขทุกข์ของกันและกัน จึงควรนำประสบการณ์นี้ไปขยายผลให้มากขึ้นกว่าเดิม”²⁶

นอกจากภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทยในต่างประเทศแล้ว โครงการฯ ยังส่งเสริมภาพลักษณ์

²⁵ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

²⁶ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2552

ของรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศในประเทศไทยด้วย ดังเช่นที่นางจรัสผณกุล พัฒนพร ได้แสดงทัศนะไว้ว่า “ก่อนหน้านี้นักฉันเคยรับรู้แต่เพียงว่า กงสุลไทยมีหน้าที่ออกพาสปอร์ต วีซ่า และคอยสับตลับพืง รับรู้ปัญหาของคนไทยที่นั่น (โอซากา) แต่ไม่เคยคิดเลยว่า คณะข้าราชการไทยกลุ่มนี้จะมุ่งมั่น ทำงานกันอย่างหนักหน่วงอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อช่วยบำบัด รักษาและเยียวยาสภาพจิตใจของคนไทยที่ประสบสมรสชีวิตอย่างรุนแรง”²⁷

4.5 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นชัดเจนที่กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับโครงการฯ คือ ความต้องการให้สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดโครงการฯ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นที่นางสุภัทรา ควาคิตะ นายกสมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในเขตคันไซ ให้ความเห็นเห็นว่า “โครงการดูแลคนจนเข้มแข็ง สมควรมีต่อไปเป็นอย่างยิ่ง เพราะคนไทยที่เดือดร้อน มีปัญหาครอบครัวและหาที่ปรึกษาไม่ได้ยังมีอีกมาก สังคมวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บที่ไปหาหมอแล้วตรวจหาสาเหตุไม่เจอ ฉะนั้นควรที่จะมีต่อไป”²⁸

นายยูจิ คิมุระ อาสาสมัคร แสดงทัศนะว่า “...เป็นเรื่องที่ต้องทำติดต่อกันเป็นประจำ (ผลลัพ์) คงจะไม่แสดงผลในทันที แต่เห็นว่าหากสามารถจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ต่อเนื่องกันทุกปี เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์และสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีในอนาคตได้”²⁹ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนางวาสนา วิจักขณาลัญญ์ ผู้เข้าร่วมการอบรม ที่จังหวัดเกียวโต ที่กล่าวว่า “...พอเวลาผ่านไปก็ผลลัพท์ก็กลับเป็นแบบเดิม ดังนั้น กิจกรรมแบบนี้เห็นสมควรว่าต้องทำต่อเนื่องเพื่อเป็นการเน้นย้ำอยู่ตลอดเวลา”³⁰

นอกจากนี้ จากการพูดคุยกับผู้เข้าร่วมการอบรมในระหว่างการอบรมพบว่า ทุกคนสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและเห็นพ้องต้องกันว่า ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปี

4.6 ผลการศึกษาในภาพรวม

จากการประเมินโครงการฯ ทั้งสี่ด้านบ่งชี้ว่า ในภาพรวมโครงการฯ มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลไทยและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศในการ

²⁷ จรัสผณกุล. 2551: 31.

²⁸ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

²⁹ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

³⁰ จากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนไทยในต่างประเทศ ทรัพยากรต่างๆ อาทิ วิทยาการ ความรู้ ความสามารถสถานกงสุลใหญ่ฯ งบประมาณ ฯลฯ มีความเหมาะสมและพอเพียง นอกจากนั้น กระบวนการดำเนินโครงการฯ อาทิ เนื้อหาสาระ การนำเสนอ การเปิดโอกาสให้ซักถาม ฯลฯ ก็ ความเหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ตลอดจนลักษณะของชุมชนไทย ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำจิตวิทยาและธรรมะไปเป็นแนวทางใน ร ดำเนินชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหาได้ การดำเนินโครงการฯ ยังเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ ของรัฐบาลไทยในสายตาของชาวญี่ปุ่นและสาธารณชนไทยในแง่ของความพยายามของรัฐบาลไทย ในการดูแลและคุ้มครองผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งการเสริมสร้างชุมชนไทย ี ต่างประเทศให้มีความเข้มแข็ง

ดังนั้น โครงการฯ นี้จึงมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าและคุณค่า เป็นที่ ยอมรับและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นอย่างยิ่ง กระทรวงการ ต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการขยายผลและต่อยอดการจัดโครงการฯ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาได้ใช้แบบจำลอง CIPP ในการประเมินโครงการดูแลคนจนเข้มแข็ง ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ จัดขึ้นสำหรับคนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงระหว่างวันที่ 7-13 พฤศจิกายน 2551 ณ อำเภออินะชิมะ จังหวัดฮิโรชิมะ อำเภอวาทามะ จังหวัดวาทามะ อำเภอเกียวโต จังหวัดเกียวโต และนครโอซากะ จังหวัดโอซากะ การศึกษาได้ใช้การสังเกตโครงการฯ แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้ช่วยวิทยากร สื่อมวลชน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากะ ข้าราชการกรมการกงสุล ข้าราชการทีมประเทศไทย ณ นครโอซากะ และอาสาสมัคร นอกจากนี้ การศึกษาได้วิเคราะห์แบบประเมินโครงการฯ ของผู้เข้ารับการอบรม เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลไทย ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศ ข้อเสนอโครงการดูแลคนจนเข้มแข็งและรายงานผลการดำเนินโครงการฯ รายการสารคดี “เส้นทางแห่งแสงธรรมในดินแดนซาคุระ” ของสถานีโทรทัศน์ NBT และบทความในนิตยสารคู่สร้างคู่สม

ผลการประเมินโครงการฯ สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาด้านบริบท

5.1.1.1 การประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนไทย

การศึกษาพบว่า เนื้อหาสาระของโครงการฯ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากสถานกงสุลใหญ่ฯ มีประสบการณ์จากการสัมผัสกับชุมชนไทยและจากการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับอาสาสมัคร

5.1.1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการฯ

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ สอดคล้องต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 นโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนไทยในต่างประเทศ และยังมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนไทยด้วย

การที่โครงการฯ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ทำให้คนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงได้พัฒนาศักยภาพในลักษณะปัจเจกบุคคล ซึ่งนอกจากในอนาคต จะสามารถพัฒนาตัวเองขึ้นมาเป็นอาสาสมัครได้แล้ว ยังสามารถรวมตัวกันเป็นชุมชนที่มีคุณภาพ สามารถร่วมมือกันและ

ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อีกด้วย

5.1.2 ผลการศึกษาด้านปัจจัย

5.1.2.1 ความรู้ความสามารถของสถานกงสุลใหญ่ฯ และวิทยากร

สถานกงสุลใหญ่ฯ มีฝ่ายการกงสุล ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในโครงการฯ มาแล้วหลายครั้ง และได้้นำการเรียนรู้จากประสบการณ์ดังกล่าวมาปรับแต่งโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกโครงการฯ และได้ใช้ความสัมพันธ์ที่ดีกับอาสาสมัครในการประสานงานกับอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการด้านสถานที่จัดโครงการฯ ด้านอาหารว่างและอาหารกลางวัน และการประชาสัมพันธ์ให้คนไทยในพื้นที่ทราบ

วิทยากรทั้งสามท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านจิตวิทยาและด้านธรรมะเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับนับถือของชุมชนไทย

5.1.2.2 อาสาสมัครในพื้นที่และองค์กร Friends

ตั้งแต่ขึ้นการเตรียมโครงการฯ อาสาสมัครในพื้นที่และองค์กร Friends ซึ่งมีความคุ้นเคยกับพื้นที่และชุมชนไทยในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการจัดเตรียมสถานที่จัดโครงการฯ ด้านอาหารว่างและอาหารกลางวันสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ และการประชาสัมพันธ์ให้คนไทยในพื้นที่ทราบ ในวันจัดการอบรม อาสาสมัครและองค์กร Friends ยังรับผิดชอบในการเดินทางของผู้เข้าร่วมโครงการฯ อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สถานกงสุลใหญ่ฯ จะต้องเพิ่มจำนวนอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้นและขยายให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีชุมชนไทยอยู่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการกระจายการประชาสัมพันธ์โครงการฯ และชักชวนคนไทยให้เข้าร่วมโครงการฯ ได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมพื้นที่ที่ยังขาดโอกาส

5.1.2.3 ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์

สถานกงสุลใหญ่ฯ อาสาสมัครและองค์กร Friends เริ่มประชาสัมพันธ์โครงการฯ ล่วงหน้าประมาณ 1 เดือนก่อนการจัดโครงการฯ โดย 1) ติดประกาศที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ 2) นำขึ้นประกาศในเว็บไซต์ของสถานกงสุลใหญ่ฯ 3) ขอความร่วมมือจากหนังสือพิมพ์ไทยในท้องถิ่นให้ลงประกาศ และ 4) จัดทำสำเนาประกาศจำนวนมากแล้วส่งให้อาสาสมัครในพื้นที่ต่างๆ ร้านอาหารไทย วัดภวณาโอชาภา สมาคมนักเรียนไทยในญี่ปุ่นฯ และสมาคมนักเรียนไทยในเขตคันไซ เพื่อแจกจ่ายและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนไทยทราบต่อไป

ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสม เพราะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสำหรับการประชาสัมพันธ์ตามช่องทางที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และยังเพียงพอให้อาสาสมัครและคนไทยประชาสัมพันธ์โครงการฯ ในลักษณะการบอกเล่าแบบปากต่อปาก ชักชวนและนัดหมายเพื่อให้มาร่วมโครงการฯ ด้วยกัน ซึ่งเป็นวิธีที่คนไทยคุ้นเคยและได้ผลมาก ผู้ที่สนใจเข้าร่วมการอบรมใช้เวลาเพียงพอที่จะวางแผนในการเตรียมตัว อาทิ จัดการกับตารางการทำงาน การกิจส่วนตัวและครอบครัว

5.1.2.4 ความเหมาะสมของสถานที่

สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้กำหนดเงื่อนไขการคัดเลือกสถานที่จัดการอบรมว่า จะต้องเป็นสถานที่ที่อยู่ในทำเลที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ สามารถเดินทางมาได้สะดวก มีห้องขนาดใหญ่เพียงพอที่จะจัดการอบรม และรับประทานอาหารกลางวัน มีความสะอาดและปลอดภัย อัตราค่าเช่าสถานที่ไม่สูงนัก

สถานที่จัดโครงการฯ ในครั้งนี้ทั้งหมดมีความเหมาะสม เพราะบรรลุเงื่อนไขทุกข้อที่สถานกงสุลใหญ่ฯ กำหนดไว้ และมีค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่เพียง 26,000 เยน หรือ 7,800 บาท ซึ่งนับเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับค่าครองชีพของญี่ปุ่น

5.1.2.5 ลักษณะการจัดห้องอบรม

ลักษณะการจัดห้องอบรมมีความเหมาะสม เพราะห้องมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอที่จะตั้งเก้าอี้ของผู้เข้ารับการอบรมเป็นวงกลมเพื่อรับฟังการบรรยายแล ทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ดัดแผ่นป้ายชื่อโครงการฯ ไว้ที่ผนังห้อง ตั้งกระดานไวท์บอร์ด จอฉายวีดิทัศน์ รวมทั้งใช้ห้องอบรมหรือส่วนหนึ่งของห้องอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมรับประทานอาหารว่าง และอาหารกลางวันได้

บทเรียนที่ได้จากการจัดโครงการฯ ครั้งนี้ที่จะต้องนำมาประกอบการจัดห้องอบรมในครั้งต่อไป คือ การจัดห้องแยกต่างหากสำหรับเด็กที่มารดาพามาด้วยเพื่อทำกิจกรรมที่สอดคล้องแนวคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และหลักการง่ายๆ ในการเป็นเด็กที่มีคุณธรรม

5.1.2.6 งบประมาณ

สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการต่างประเทศสำหรับโครงการฯ เป็นเงิน 1,519,299.90 บาทหรือ 5,064,333.00 เยน และได้ใช้จ่ายงบประมาณเป็นเงินจำนวน 1,376,608.20 บาท หรือ 4,588,694.00 เยน ณ อัตราแลกเปลี่ยน 1 บาทต่อ 0.30 เยน

งบประมาณจำนวนดังกล่าวเหมาะสมและเพียงพอสำหรับใช้จ่ายเป็นค่าบัตรโดยสารเครื่องบินของวิทยากร ผู้ช่วยวิทยากรและสื่อมวลชน ค่าเดินทางภายในญี่ปุ่นของคณะผู้ทำงาน ค่าที่พักและค่าเบี้ยเลี้ยงของคณะผู้ทำงาน ค่าเดินทางของอาสาสมัคร ค่าเช่ารถสำหรับ

ทีมงาน ค่าอาหารกลางวันและอาหารว่างของผู้เข้ารับการอบรม ค่าเช่าห้องอบรม ค่าหนังสือ ธรรมเนียมเพื่อแจกจ่ายให้คนไทย ค่าธรรมเนียมธนาคารและค่าส่งไปรษณีย์

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2553 เป็นต้นไป กระทรวงการต่างประเทศขอให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ดำเนินโครงการฯ โดยใช้งบประมาณของสถานกงสุลใหญ่ฯ เอง แต่เนื่องจากงบประมาณของสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับจัดสรรมานั้นเป็นงบประมาณสำหรับภารกิจปกติของสถานกงสุลใหญ่ฯ ดังนั้น หากกระทรวงการต่างประเทศและสถานกงสุลใหญ่ฯ ประสงค์ที่จะดำเนินการต่อไปก็จะต้องพิจารณาเรื่องงบประมาณเป็นประเด็นสำคัญก่อนที่จะมีการวางแผนสำหรับโครงการฯ ใปีงบประมาณต่อไปได้

5.1.3 ผลการศึกษาด้านกระบวนการ

5.1.3.1 เนื้อหาที่น่าสนใจ

เนื้อหาที่วิทยากรนำเสนอมีความเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการ รวมทั้งลักษณะ สถานะทางสังคม พื้นฐานการศึกษาและอาชีพ ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพราะก่อนดำเนินการฯ ทีมงานและอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่ จะหารือกันเพื่อปรับเนื้อหาสาระบางส่วนให้สอดคล้องเหมาะสมกับชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยจิตแพทย์จะเน้นเนื้อหาคำจิตวิทยา และแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต จะเน้นด้านธรรมะ

นอกจากนั้น วิทยากรทั้งสามท่านยังมีความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ ในแต่ละด้านเป็นอย่างมาก รวมทั้งเคยเป็นวิทยากรในโครงการฯ นี้มาก่อนแล้ว จึงสามารถยืดหยุ่นปรับเนื้อหาให้ครอบคลุมประเด็นที่ผู้เข้ารับการอบรมซักถามปัญหาและระบายความทุกข์กับวิทยากรด้วย โดยวิทยากรจะให้คำแนะนำและแนวคิดในการแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับประโยชน์จากโครงการฯ

ดังนั้น ในการจัดโครงการฯ ครั้งต่อไป สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังจำเป็นต้องประสานงานกับวิทยากรล่วงหน้า เพื่อแจ้งให้ทราบถึงลักษณะของชุมชนไทยในแต่ละพื้นที่ที่จะจัดโครงการฯ อย่างละเอียด เพื่อให้วิทยากรเตรียมเนื้อหาสาระ วิชาดำเนินกิจกรรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับชุมชนไทยในแต่ละพื้นที่

5.1.3.2 การนำเสนอ

วิทยากรมีวิธีนำเสนอที่หลากหลาย ประกอบด้วยการบรรยายสลับกับการทำกิจกรรมร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมเล่าปัญหาส่วนตัว และซักถามปัญหา จากนั้น วิทยากรจะแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือกิจกรรมด้วยตนเอง การแสดงระบำธรรมะเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักคิดด้วยตนเอง นอกจากนี้ แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุตได้ฉายาวิดีโอทัศนภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่สื่อ

แก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างมีสติ ใช้วิธีประนีประนอม และสร้างสรรค์อีกด้วย

การนำเสนอที่หลากหลายดังกล่าว กอปรกับการใช้คำบรรยายที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ทำให้ผู้ร่วมอบรมได้รับความรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ในภายหลัง นอกจากนั้น ยังทำให้การอบรมไม่น่าเบื่อหน่าย และเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับคนไทยอื่นๆ ซึ่งจะเป็นโอกาสให้สร้างเครือข่ายระหว่างกัน

5.1.3.3 การเปิดโอกาสให้ซักถาม

วิทยากรจะกระตุ้นให้ผู้รับการอบรมมีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากรในระหว่างการบรรยายและการปฏิบัติกิจกรรมเป็นระยะๆ ซึ่งรวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ซักถามปัญหาและระบายความทุกข์อย่างทั่วถึง สามารถตอบปัญหาของผู้เข้าร่วมอบรมได้อย่างชัดเจนจนเป็นที่พอใจ นอกจากนั้น ยังมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมเองด้วย

ในกรณีที่ผู้เข้ารับการอบรมมีปัญหาที่ซับซ้อน วิทยากรจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมปรึกษานอกเวลาบรรยายเป็นการพิเศษ นอกจาก หากเป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมโครงการฯ และเคยขอรับคำปรึกษาในกรณีที่ซับซ้อน มาก่อนแล้ว วิทยากรจะถามไถ่ถึงปัญหาคิดตามอาการและให้คำแนะนำต่อด้วย อย่างไรก็ตาม ในการจัดโครงการฯ ครั้งต่อไปควรมีช่วงเวลาแยกเฉพาะสำหรับให้คำปรึกษาในลักษณะนี้

5.1.3.4 การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในฐานะเป็นผู้จัดการโครงการฯ หน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของโครงการฯ จะปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่การเตรียมการและการอำนวยความสะดวกให้วิทยากรและผู้เข้าร่วมโครงการฯ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตลอดเวลาการอบรม เพื่อให้การอบรมดำเนินไปอย่างราบรื่น

เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสนใจและความใส่ใจกับโครงการฯ เป็นอย่างยิ่ง สังเกตได้จากการที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความหลากหลายในอาชีพ เพศ และวัย โครงการฯ และกระบวนการต่างๆ มีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี ซึ่งแสดงถึงความดูแลและเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

5.1.3.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม

เวลา 1 วันที่ใช้ในการอบรมมีความเหมาะสม ถึงแม้ว่าเวลาจะจำกัด แต่วิทยากรทั้งสามท่านได้หารือและบริหารจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนเวลากันได้ อย่างไรก็ตาม วิทยากรพยายามรักษาเวลาให้เป็นไปตามกำหนดการมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงว่า คณะผู้ดำเนินโครงการฯ จะต้องเดินทางต่อไปเพื่อเตรียมดำเนิน

โครงการในจังหวัดอื่นต่อไป

5.1.3.6 ความสนใจของผู้เข้าร่วมการอบรม

ผู้เข้าร่วมอบรมมีความสนใจในการบรรยาย และความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการซักถามปัญหาและระบายความทุกข์กับวิทยากร รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วมอบรมกันเองด้วย นอกจากนี้ เมื่อเดินทางมาถึงสถานที่จัดอบรมแล้ว ผู้เข้าร่วมการอบรมบางคนยังโทรศัพท์ไปชักชวนหรือกระตุ้นให้เพื่อนบางคนที่ยังไม่มาหรือยังมีความลังเลให้รีบเดินทางมาร่วมการอบรมอีกด้วย

ในบางพื้นที่มีข้อจำกัดทางเวลา เนื่องจากการอบรมเริ่มได้ช้ากว่ากำหนด ผู้เข้าร่วมการอบรมพร้อมใจกันขอให้วิทยากรดำเนินการอบรมต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นเนื้อหาสาระที่วิทยากรจัดเตรียมมา ทั้งๆ ที่ผู้เข้าร่วมการอบรมส่วนใหญ่มีภารกิจทางบ้านและบางคนต้องไปทำงานต่อในช่วงค่ำ

5.1.4 ผลการศึกษาด้านผลผลิต

5.1.4.1 ความรู้ที่ผู้เข้าอบรมได้รับหลังโครงการสิ้นสุดลง

ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต โดยใช้ทั้งหลักจิตวิทยาและหลักธรรมะเป็นแนวทาง ผู้เข้าร่วมการอบรมบางคนรู้สึกว่ามีสติมั่นคงขึ้น ใจเย็น มองปัญหาต่างๆ อย่างเข้าใจ อย่างไรก็ดีตาม สำหรับผู้ร่วมอบรมบางคนเห็นว่า ผลลัพธ์อาจจะไม่แสดงออกมาในทันที เพราะเป็นเรื่องที่ต้องทำติดต่อกันเป็นประจำ แต่เห็นว่าหากสามารถกิจกรรมในลักษณะนี้ต่อเนื่องกันทุกปี เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์และสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีในอนาคตได้

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมอบรมยังได้รู้จักคนไทยคนอื่น ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อพูดคุย ปรับทุกข์ ให้คำแนะนำและให้กำลังใจ

5.1.4.2 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ แล้ว ผู้เข้าร่วมการอบรมสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งชีวิตส่วนตัว การทำงาน และการร่วมกับผู้อื่น ผู้เข้าร่วมการอบรมบางคนมีความแจ่มใสร่าเริงขึ้น ทำให้มีสติมากยิ่งขึ้น ตั้งใจประกอบอาชีพ และเข้าใจวิธีการเลี้ยงดูบุตรสองวัฒนธรรม

5.1.4.3 ภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทย

การดำเนินโครงการฯ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาลไทยในญี่ปุ่น เนื่องจากสถานกงสุลใหญ่ฯ และอาสาสมัครได้ประสานงานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานของทางการท้องถิ่นญี่ปุ่นในการจัดโครงการฯ จึงทำให้หน่วยงานของทางการท้องถิ่นญี่ปุ่นทราบจุดมุ่งหมายและสาระของโครงการฯ เป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ของทางการท้องถิ่นญี่ปุ่นต่าง

พากันกล่าวชมเชยรัฐบาลไทยที่ทำให้การดูแลคนไทยในญี่ปุ่นเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลญี่ปุ่นและยังไม่มีเคยมีประเทศใดที่ดูแลคนชาติของตนเองในญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิดในลักษณะเดียวกับรัฐบาลไทย

การดำเนินโครงการฯ ยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาลและกระทรวงการต่างประเทศในไทยด้วย เพราะสื่อมวลชนซึ่งเป็นทีมงานของโครงการฯ ได้นำเอาประสบการณ์มาถ่ายทอดต่อสาธารณชนไทย จึงทำให้สาธารณชนไทยได้ทราบว่า สถานกงสุลใหญ่ฯ ปฏิบัติภารกิจด้านการกงสุลอื่นๆ นอกเหนือจากการออกหนังสือเดินทาง การตรวจลงตราและรับทราบปัญหาของชุมชนไทยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความพยายามในการสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็งอีกด้วย

นอกจากนี้ ชุมชนไทยมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือ ต้องการให้สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดโครงการฯ ต่อไปอย่างต่อเนื่องทุกปี เพราะการปฏิบัติตามแนวทางเป็นเรื่องที่ต้องเน้นย้ำและกระทำติดต่อกันเป็นประจำ เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์และสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีในอนาคตได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.2.1.1 กระทรวงการต่างประเทศควรสนับสนุนให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ดำเนินโครงการฯ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งโดยการสนับสนุนด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร เพื่อเป็นการขยายผลและต่อยอดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของชุมชนไทยในญี่ปุ่นให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการเน้นย้ำและเสริมความแข็งแกร่งที่เริ่มเกิดขึ้นแล้วในบางพื้นที่ให้พัฒนาต่อไป นอกจากนี้ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้คนไทยในบางพื้นที่ที่ยังไม่เคยรับโอกาสให้สามารถพัฒนาศักยภาพของปัจเจกบุคคลและชุมชนไทยได้

5.2.1.2 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามนโยบายเสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็งควรมีมติด้านธรรมะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม นอกเหนือจากมติด้านจิตวิทยา เพื่อเป็นกุศโลบายให้คนไทย ซึ่งต้องการความช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง แต่ปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการที่มีแต่ด้านจิตวิทยา เนื่องจากคิดว่าตนเองมิได้มีปัญหาทางจิต เข้าร่วมในโครงการฯ มากยิ่งขึ้น

5.2.1.3 ในกรณีที่กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะจัดโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนไทยในต่างประเทศนั้น ควรพิจารณาออกแบบโครงการ ทั้งรูปแบบ เนื้อหาสาระของการบรรยายและกิจกรรมแยกจำเพาะสำหรับแต่ละประเทศ

เพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากแต่ละพื้นที่จะมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน โดยการประสานงานกับสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่อย่างใกล้ชิด เพื่อขอรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะและปัญหา ตลอดจนความต้องการของชุมชนไทยในแต่ละพื้นที่

5.2.1.4 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ชุมชนไทยในต่างประเทศมีการรวมตัวกันด้วยความสามัคคีและเอื้ออาทรกัน โดยในช่วงแรกหน่วยงานภาครัฐอาจต้องเป็นแกนนำและพยายามพัฒนาให้ชุมชนไทยสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ควรหาช่องทางส่งเสริมศักยภาพของชุมชนไทย เพื่อให้สามารถช่วยพึ่งพาตนเองและให้ความช่วยเหลือคนไทยด้วยกันเองได้ ไม่เป็นภาระแก่ประเทศเจ้าบ้าน รวมทั้งกระตุ้นเตือนให้ชุมชนไทยดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนไทยในต่างประเทศ และเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของไทยในต่างประเทศด้วย

5.2.1.5 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการสร้างผู้นำและอาสาสมัครของชุมชนไทยในต่างประเทศ เพื่อเป็นแกนนำในการสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้เข้มแข็ง โดยการจัดโครงการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครหรือคนไทยที่มีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นอาสาสมัครได้โดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้นำ อาสาสมัครและคนไทยที่มีศักยภาพมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลไทย และทราบถึงแนวทางในการดำเนินการสร้างชุมชนไทยให้เข้มแข็ง รวมทั้งการสร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศที่พำนักอยู่

5.2.1.6 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยควรให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ ของไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้ชุมชนไทยมีบทบาทในฐานะหุ้นส่วนของชุมชนท้องถิ่นญี่ปุ่น เพื่อเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชนไทยและประเทศไทย การสนับสนุนอาจทำได้ในหลายรูปแบบ อาทิ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการประสานงานกับหน่วยงานทางท้องถิ่น และการเข้าไปมีส่วนร่วมของหน่วยงานทีมประเทศไทย เพื่อให้ชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ ของไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นการส่งเสริมความน่าเชื่อถือของชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ ของไทยในสายตาของต่างประเทศ

5.2.1.7 หน่วยงานทีมประเทศไทยควรเชิญชวนให้ชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ ของไทยในต่างประเทศเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานทีมประเทศไทย เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พัฒนาความเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินการเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างประเทศ รวมทั้งทำให้ชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ รับทราบนโยบายของรัฐบาลไทยและกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ใน

การดำเนินการในระดับท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกัน

5.2.1.8 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบาย สนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างอาสาสมัครทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ เพื่อให้ อาสาสมัครได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแล ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือแก่ คนไทยในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนไทยใน ต่างประเทศ ทั้งนี้โดยให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านงบประมาณ

5.2.1.9 กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับไทยสำหรับบุตรธิดาของคนไทยในต่างประเทศ โดยเน้น ด้านวัฒนธรรม การดำเนินการควรร่วมมือกับชุมชนไทยและองค์กรต่างๆ ของไทยในต่างประเทศ เพื่อเป็นการสืบสานความเป็นไทยและเป็นการปูทางสำหรับการพัฒนาชุมชนไทยในต่างประเทศให้ มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

5.2.2.1 ในภาพรวม สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรขยายเครือข่ายอาสาสมัครในเขต คันไซและพื้นที่ใกล้เคียงให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้นและครอบคลุมพื้นที่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ในการทำให้สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถดูแลความเป็นอยู่ รับทราบปัญหาและความ ต้องการ และให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนไทยได้รวดเร็วและกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่ชุมชนไทยได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

5.2.2.2 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรจัดสรรพื้นที่ที่จะจัดโครงการฯ ในแต่ละ ปีงบประมาณ ให้ครอบคลุม 2 พื้นที่คือ พื้นที่เดิมที่มีความจำเป็นต้องจัดโครงการซ้ำอีกครั้ง เพื่อเน้น ย้ำ ขยายผลหรือต่อยอดการอบรมในครั้งก่อน และพื้นที่ใหม่ซึ่งมีคนไทยอยู่เป็นจำนวนมาก พอสมควรและยังไม่เคยมีการจัดโครงการฯ ในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อกระจายโอกาสให้ชุมชนไทยอย่าง เท่าเทียมกัน

5.2.2.3 ในช่วงการวางแผนโครงการฯ ถึงแม้สถานกงสุลใหญ่ฯ จะมีการ ประสานงานกับอาสาสมัครและคนไทยในแต่ละพื้นที่อย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว แต่ควรสอบถาม อาสาสมัครและชุมชนไทยในแต่ละพื้นที่อีกครั้งหนึ่งถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนไทยใน ขณะนั้น เนื่องจากอาจมีสถานการณ์หรือประเด็นที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไข

5.2.2.4 ก่อนเริ่มโครงการฯ คณะผู้ทำงานควรหารือกันอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับหัวข้อ และขอบเขตสาระของการบรรยายของวิทยากรแต่ละท่าน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชนไทยและลักษณะของชุมชนในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง และเพื่อมิให้สาระของการบรรยายเกิด ความซ้ำซ้อนกัน

5.2.2.5 เพื่อเป็นการปูพื้นฐานและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องไปในทิศทางเดียวกัน ก่อนเริ่มโครงการฯ สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรจัดบรรยายสรุปแก่มวลชนเกี่ยวกับภารกิจของสถานกงสุลใหญ่ฯ ลักษณะของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง บทบาทของอาสาสมัครและย้ำถึงรายละเอียดของโครงการฯ อาทิ วัตถุประสงค์ ผลที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการดำเนินการ

5.2.2.6 เพื่อเป็นการช่วยเหลือคนไทยที่มีปัญหาชีวิตซับซ้อนมากเป็นรายบุคคล ก่อนที่ปัญหาหรือสถานะของจิตใจจะเลวร้ายลงไป กำหนดการของโครงการฯ ควรมีช่วงที่จัดให้จิตแพทย์ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้เข้ารับการอบรมในสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัวแยกต่างหากจากช่วงเวลาการบรรยายและการทำกิจกรรม

5.2.2.7 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรพิจารณาจัดกิจกรรมสำหรับลูกๆ ของผู้เข้าร่วมอบรมซึ่งมักจะติดตามมาด้วย เนื่องจากส่วนใหญ่โครงการฯ จะจัดในช่วงวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ บางแห่งมีเด็กมาเป็นจำนวนมาก จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กๆ ได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักจิตวิทยาและหลักธรรมะในเบื้องต้น และเป็นโอกาสในการถ่ายทอดความเป็นไทยให้กับเด็กเหล่านี้ด้วย

5.2.2.8 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรจัดสถานที่สำหรับลูกๆ ของผู้เข้าร่วมอบรมดังกล่าวมาแล้วตามข้อ 5.2.2.7 เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีความเป็นสัดส่วน และไม่เป็นการรบกวนการดำเนินโครงการฯ

5.2.2.9 ในวันอบรม ช่วงแรกของการอบรม เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ในฐานะฝ่ายอำนวยการโครงการฯ ควรแจ้งรายละเอียดให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบอย่างคร่าวๆ ถึงหัวข้อและกิจกรรมต่างๆ เพื่อย้ำอีกครั้งเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ลักษณะการนำเสนอของวิทยากร และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเตรียมตัวและเตรียมใจที่จะร่วมโครงการฯ

5.2.2.10 การบรรยายและกิจกรรมร่วมควรมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับลักษณะของชุมชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่เบื่อหน่ายจนลดความสนใจ นอกจากนั้น ยังต้องมีการเตรียมกิจกรรมหลายแบบ เพื่อจะได้มีทางเลือกที่สามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์เฉพาะหน้าขึ้น

5.2.2.11 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมอบรมตอบแบบประเมินผลความพึงพอใจต่อโครงการฯ ซึ่งจัดทำขึ้นทันทีภายหลังการอบรมเสร็จสิ้นลงให้มากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงโครงการฯ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนไทยมากยิ่งขึ้น

5.2.2.12 สถานกงสุลใหญ่ฯ ควรสร้างกลไกติดตามและประเมินผลผู้เข้าร่วมอบรมเป็นระยะๆ ภายหลังจากโครงการฯ สิ้นสุดลง เพื่อติดตามผลการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาการของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อจะได้ทราบผลสัมฤทธิ์ของโครงการฯ

ภาคผนวก ก

ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง และโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

1 ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 คนไทยที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นอย่างถูกต้องตามกฎหมายมีจำนวน 41,384 คน โดยลงทะเบียนกับทางการญี่ปุ่นในจังหวัดต่าง ๆ (ตารางที่ 1) นอกจากนี้ ยังมีคนไทยอีกส่วนหนึ่งที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งมีการประมาณกันอย่างไม่เป็นทางการว่า คนไทยที่พำนักอยู่ในญี่ปุ่นอาจมีอยู่ถึงประมาณ 60,000 คน โดยมีสถานะและอาชีพที่หลากหลาย อาทิ เป็นคู่สมรสของชาวญี่ปุ่น นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา นักธุรกิจ ผู้ประกอบการโดยเฉพาะร้านอาหารไทยและร้านนวดแผนไทย ผู้ฝึกงาน ผู้ขายบริการ ฯลฯ คนไทยในเขตคันไซลงทะเบียนกับทางการญี่ปุ่นเป็นจำนวน 4,402 คน

คนไทยในบางพื้นที่ อาทิ อำเภอนิโงะ จังหวัดมิเอะ มีการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ แต่มีความเข้มแข็ง และได้ร่วมกันจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น งานวันชาติ (5 ธันวาคม) ติดต่อกันมาเป็นเวลา 9 ปี และได้รวบรวมทรัพย์สินนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมอย่างเต็มที่

ส่วนคนไทยในพื้นที่อื่น ส่วนใหญ่ไม่มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ คนไทยบางกลุ่มมีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันและให้ความช่วยเหลือกัน แต่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันไม่มากนัก คนไทยมีการรวมตัวกันเป็นครั้งคราวในบางโอกาส อาทิ วันสำคัญทางศาสนา งานประเพณีและวัฒนธรรมไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้จัดกิจกรรมในโอกาสที่สำคัญ เช่น งานวันชาติ (5 ธันวาคม) งานสงกรานต์ งานเทศกาลไทย ณ นครโอซากา รวมทั้งโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งและโครงการกงสุลสัญจร ซึ่งจะเป็นโอกาสให้คนไทยได้มารวมตัวกัน อย่างไรก็ตาม คนไทยบางรายอาศัยอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองและคนไทยอื่นๆ จึงไม่ได้ติดต่อกับคนไทยเลย

นักศึกษาไทยในมหาวิทยาลัยต่างๆ มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการภายใต้สมาคมนักเรียนไทยในญี่ปุ่นในพระบรมราชูปถัมภ์ (สนทญ.) ซึ่งครอบคลุมเกือบทุกเขตของญี่ปุ่น และมีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน มีการจัดตั้งสมาคมนักเรียนไทยตามเมืองต่างๆ ซึ่งจะเป็นสมาชิกของสนทญ. ด้วย สถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ฯ มีตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของ สนทญ. ความสัมพันธ์ระหว่าง สนทญ. กับสถานกงสุลใหญ่ฯ อยู่ในระดับที่ดีมาก มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด สถานกงสุลใหญ่ฯ และ สนทญ. เห็นพ้องกันว่า นักศึกษาสามารถช่วยทำหน้าที่อาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือคนไทยที่มีปัญหาในบางกรณีได้

ตารางที่ 1 จำนวนคนไทยที่ลงทะเบียนรายงานตัวกับทางการญี่ปุ่น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550

จังหวัด	31 ธ.ค. 43	31 ธ.ค. 44	31 ธ.ค. 45	31 ธ.ค. 46	31 ธ.ค. 47	31 ธ.ค. 48	31 ธ.ค. 49	31 ธ.ค. 50
สอกลโกโด	118	140	155	167	185	190	182	193
อาโอโมริ	62	79	81	85	81	72	66	73
อิวาเตะ	36	41	50	56	49	50	47	55
มิยาเกะ	123	123	128	152	173	172	182	204
อะคิตะ	64	37	35	41	42	45	41	45
ยามากาตะ	56	61	74	78	95	115	141	142
ฟูกูชิมะ	202	224	248	293	291	325	297	303
อิบารากิ	4,272	4,665	4,889	4,924	5,060	5,088	5,031	5,037
โตชิกิ	1,273	1,387	1,459	1,520	1,551	1,585	1,682	1,728
กุนมะ	797	845	860	849	894	889	942	924
ไซตามะ	1,903	2,017	2,091	2,171	2,247	2,311	2,428	2,582
ชิบะ	4,082	4,438	4,726	4,857	4,975	5,108	5,251	5,357
โตเกียว	4,701	5,142	5,480	5,664	5,866	5,901	6,313	6,659
คานากาวา	3,059	3,391	3,666	3,798	3,892	3,997	4,197	4,325
นีงาตะ	296	329	323	336	364	365	376	380
โตยามา	85	92	91	92	110	146	126	121
อิจิคาว่า	63	63	73	72	83	106	128	132
ฟูกุย	168	162	208	226	198	216	221	217
ยามานาชิ	454	545	606	593	622	641	630	679
นากาโนะ	1,931	2,089	2,218	2,227	2,319	2,397	2,441	2,481
กิฟุ	121	106	133	141	155	220	288	376
ชิซุโอกะ	693	625	682	685	790	859	1,009	1,123
ไอจิ	767	866	902	934	1,123	1,304	1,422	1,618
มิเอะ*	495	595	626	682	742	820	909	976
ชิกะ*	76	80	91	100	108	138	141	161
เกียวโต*	212	224	227	240	266	293	335	369
โอซากา*	1,142	1,186	1,299	1,351	1,419	1,484	1,554	1,650
เฮียวโกะ*	444	461	507	513	533	569	625	645
นารา*	139	143	165	175	173	171	176	190
วากายามา*	289	326	351	367	382	390	406	411
ทอโตริ	55	61	67	67	81	87	80	85
ชิมานะ	22	24	39	36	29	32	38	43
โอกายามา	102	78	82	86	92	111	130	126
ฮิโรชิมะ	189	205	232	266	318	404	525	647
ยามากูจิ	54	55	60	64	72	66	61	62

จังหวัด	31 ธ.ค. 43	31 ธ.ค. 44	31 ธ.ค. 45	31 ธ.ค. 46	31 ธ.ค. 47	31 ธ.ค. 48	31 ธ.ค. 49	31 ธ.ค. 50
โตเกียว	24	23	34	40	47	54	53	63
คากาวา	40	40	41	47	58	54	60	61
เอฮิเมะ	72	58	41	57	62	69	78	85
โกจิ	30	33	26	32	31	32	50	46
ฟูกูโอกะ	211	224	229	265	249	269	287	296
ซากา	40	35	36	38	39	47	65	43
นางาซากิ	42	52	45	65	65	66	67	82
คุมาโมะโตะ	69	52	61	64	88	82	86	89
โออิตะ	50	81	85	121	136	166	251	307
มิยาซากิ	35	31	35	38	41	38	34	30
คาโกชิมะ	56	71	90	59	62	70	62	55
โอกินาวา	75	83	89	91	89	89	104	108
รวม	29,289	31,685	33,736	34,826	36,347	37,730	39,618	41,384

ที่มา RINK (Rights of Immigrant Worker in Kansai). Statistics Data about Thai Nationality Inhabitants in Japan (September 2008).

* จังหวัดในเขตคันไซ

สตรีไทยกลุ่มหนึ่งในจังหวัดไอจิ¹ ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี สมรสกับชาวญี่ปุ่น ตั้งรกรากอยู่ในญี่ปุ่นมาเป็นเวลานาน มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจที่มั่นคง ได้รวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มอาสาสมัครชื่อ Friends of Women in Aichi (FOWIA) หรือชื่อภาษาไทยว่า กลุ่มเพื่อนหญิงไทยในจังหวัดไอจิ กลุ่ม FOWIA ได้ให้ความช่วยเหลือคนไทย โดยเฉพาะสตรีที่มีปัญหาอย่างสม่ำเสมอและแข็งขัน โดยมีได้จำกัดว่าจะต้องอยู่เฉพาะจังหวัดไอจิเท่านั้น กลุ่ม FOWIA จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งการให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ อาทิ ปัญหากฎหมายการตรวจคนเข้าเมือง ปัญหากฎหมายครอบครัวและปัญหาสุขภาพ กลุ่ม FOWIA มีความร่วมมือและประสานงานกับสถานกงสุลใหญ่ อย่างใกล้ชิด บางครั้งกลุ่ม FOWIA จะขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้กับคนไทยในพื้นที่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น ยังมีองค์กรอาสาสมัคร Rights of Immigrants Network in Kansai (RINK) ซึ่งเป็นองค์กรอาสาสมัครชาวญี่ปุ่นที่ให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่คนไทยและชาวต่างชาติอื่น

¹ จังหวัดไอจิอยู่ในเขตอาณาของสถานเอกอัครราชทูตฯ แต่ตั้งอยู่ระหว่างนครโอซากากับกรุงโตเกียว สามารถเดินทางไปกรุงโตเกียวและนครโอซากาได้สะดวก จึงทำงานร่วมกับทั้งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียวและสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา

ทั้งในด้านกฎหมายและปัญหาส่วนตัว โดย RINK จะประสานงานกับสถานกงสุลใหญ่ฯ อย่างใกล้ชิด บางกรณีคนไทยไม่กล้าติดต่อกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ เพราะเข้าใจว่าตนทำผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตาม RINK จะหารือกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ในกรณีที่ไม่เป็นความลับส่วนบุคคล เมื่อสถานกงสุลใหญ่ฯ จัดโครงการกงสุลสัญจร เพื่อให้บริการด้านงานกงสุลแก่คนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง สถานกงสุลใหญ่ฯ จะขอความร่วมมือให้ RINK ส่งผู้แทนร่วมไปด้วย เพื่อให้คำปรึกษาแก่คนไทยเกี่ยวกับปัญหากฎหมายของญี่ปุ่น

ในนครโอซากามีวัดกาวานาโอซากา ซึ่งคนไทยส่วนหนึ่งจะไปร่วมตัวกันเพื่อปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันสำคัญทางศาสนา สถานกงสุลใหญ่ฯ และวัดกาวานาโอซากา ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ วัดกาวานา โอซากาเป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ข่าวและกิจกรรมของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้คนไทยได้ทราบเป็นอย่างดี

ในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงมีร้านอาหารไทยอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร เฉพาะในเขตคันไซมีประมาณ 70 ร้าน ในจำนวนนี้เป็นร้านที่ตั้งอยู่ในนครโอซากาประมาณ 40 ร้าน ซึ่งผู้ประกอบการมีทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่น ผู้ประกอบการร้านอาหารไทยกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวกันจัดตั้งสมาคมร้านอาหารไทยในคันไซ อย่างไรก็ตาม โครงสร้างการบริหารของสมาคมฯ ยังไม่สมบูรณ์ชัดเจน และยังมีร้านอาหารไทยอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้เป็นสมาชิก นายกสมาคมร้านอาหารไทยในเขตคันไซให้ความร่วมมือกับสถานกงสุลใหญ่ฯ อย่างแข็งขันทั้งในโครงการด้านงานกงสุล และวัฒนธรรม

คนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงบางกลุ่มมีปัญหาด้านจิตใจ มีความเครียดในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันเนื่องมาจากปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคมญี่ปุ่น นอกจากนี้ คนไทยบางกลุ่มจะมีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน คือ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การติดการพนัน การติดยาเสพติด การกู้หนี้ยืมสินจำนวนมาก ฯลฯ

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว และสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากามีข้อจำกัดในการรวบรวมสถิติจำนวนที่แน่นอนของคนไทยในญี่ปุ่น² ซึ่งเป็นอุปสรรคในการให้ความคุ้มครองและ

² คนไทยในญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักจะไม่มารายงานตัวหรือติดต่อกับสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว และสถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา บ้างก็ไม่เห็นถึงความสำคัญของการรายงานตัว บ้างก็เกรงความผิดที่ตนเข้ามาพำนักในญี่ปุ่นอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายการเข้าเมืองของญี่ปุ่น จนกระทั่งคนไทยมีเหตุจำเป็นที่จะต้องใช้บริการหรือขอความช่วยเหลือหรือคำแนะนำจากสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ฯ จึงจะมาติดต่อกับสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ฯ สำหรับคนไทยที่รายงานตัวแล้ว เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจในญี่ปุ่น อาทิ สำเร็จการศึกษา สิ้นสุดสัญญาจ้าง และเดินทางกลับประเทศไทยก็ได้แจ้งให้สถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุล

ดูแลผลประโยชน์ของคนไทย เนื่องจากไม่ทราบที่อยู่ จึงไม่สามารถติดต่อ เยี่ยมเยียนได้ตามความเป็นอยู่ ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำในกรณีที่เกิดปัญหาได้อย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์

ใหญ่ๆ ทราบ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ฯ ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของคนไทยในญี่ปุ่น

ภาคผนวก ข

โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

1. ความเป็นมาของโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้จัดโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งสำหรับคนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 โดยครั้งแรกใช้ชื่อว่า โครงการเสริมทักษะการให้คำปรึกษาแก่อาสาสมัครคนไทยในญี่ปุ่น เนื่องจากสถานกงสุลใหญ่ฯ ประสงค์จะตอบสนองนโยบายกระทรวงการต่างประเทศในการสร้างชุมชนไทยให้เข้มแข็ง โดยใช้วิธีการสร้างอาสาสมัครคนไทยให้มีจำนวนมากเพียงพอ และต้องการให้อาสาสมัครสามารถให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่คนไทยได้โดยตรงอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ผลของโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งในปีงบประมาณ 2550 ยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กล่าวคือ มีผู้ที่เป็นอาสาสมัครอยู่แล้วและคนไทยทั่วไปที่สนใจเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก แต่มีคนไทยที่มีศักยภาพพอที่จะทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครจำนวนจำกัด ผู้ที่แสดงความจำนงจะเป็นอาสาสมัครบางคนยังไม่สามารถดูแลตนเองได้ดีพอ หรือยังอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นได้

แต่กระนั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังคงให้ความสำคัญกับการทำให้ชุมชนไทยมีความเข้มแข็งโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางตรงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2551 สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงได้จัดโครงการขึ้นอีกครั้งในลักษณะเดิมเพื่อยกระดับศักยภาพของคนไทยทั่วไป แต่เปลี่ยนชื่อเป็น “โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง” ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม – วันที่ 7 มิถุนายน 2551 ณ เมืองอิกะ เมืองนาโกยา เมืองชิสุโอกะ กรุงโตเกียว¹ และเมืองอโคโนะชิม่า ซึ่งโครงการดังกล่าวได้รับการตอบสนองจากชุมชนไทยในพื้นที่ต่างๆ เป็นอย่างดี ชุมชนไทยมีความพอใจและต้องการให้จัดโครงการนี้อย่างต่อเนื่องต่อไป

ในปีงบประมาณ 2552 สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้จัดทำข้อเสนอโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งเสนอให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยเสนอจัดอีก 2 ครั้ง ครั้งแรกในช่วงแรกของปีงบประมาณ 2552 (วันที่ 6-13 พฤศจิกายน 2552) และครั้งที่สอง ในช่วงหลังของปีงบประมาณ 2552 (ประมาณเดือนกรกฎาคม – เดือนกันยายน 2552) ทั้งนี้ โดยใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายด้านการกงสุล (งบ 10%) กระทรวงการต่างประเทศได้อนุมัติงบประมาณสำหรับการจัดโครงการฯ ครั้งเดียว เป็นเงิน 1,519,299.90 บาท หรือ 5,064,333.00 เยน (อัตราแลกเปลี่ยน 1 เยนต่อ 0.30 บาท) สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงได้จัดโครงการฯ ในวันที่ 7-13 พฤศจิกายน 2551 จำนวน 4 แห่งคือ

¹ ตามคำร้องขอของสำนักงานที่ปรึกษาแรงงาน ณ กรุงโตเกียว

เมืองอินะซิม่า จังหวัดอิโรซิม่า เมืองวากายามา จังหวัดวากายามา เมืองเกียวโต จังหวัดเกียวโต และ นครโอซากา จังหวัดโอซากา

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ คือ

1. เพื่อสร้างชุมชนไทยที่เข้มแข็ง มีคุณภาพ ดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. หวังที่จะพัฒนาศักยภาพของปัจเจกชนไทยให้ดูแลตนเองให้ได้ในเบื้องต้น และพัฒนาไปสู่การมีทักษะในการให้คำปรึกษา และการช่วยเหลือเพื่อนคนไทยในสังคมหมู่เหล่าของตนได้ในที่สุด
3. ภาพลักษณ์ของชุมชนไทยในญี่ปุ่นดีขึ้น ในแง่ที่คนไทยในสังคมญี่ปุ่นเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ไม่ก่อความเดือดร้อน ดูแลตนเองได้ และเป็นที่รักใคร่ของชุมชนญี่ปุ่นในที่สุด
4. ชุมชนชาวไทยในพื้นที่ต่างๆ ได้รับความอุ่นใจ จากการดำเนินงานของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในแง่การให้ความดูแลชีวิตคนไทยในความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

ตัวชี้วัดผลสำเร็จของโครงการฯ คือจำนวนคนไทยที่เข้าร่วมรับการอบรม และจำนวนคนไทยที่เข้ารับคำปรึกษา

วิธีการดำเนินการคือ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้เชิญบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา และด้านธรรมะเป็นวิทยากร โดยสถานกงสุลใหญ่ฯ รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าเบี้ยเลี้ยง และค่าที่พักของคณะวิทยากรและผู้สื่อข่าว ดังนี้

- 1) จิตแพทย์จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- 2) แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต แห่งเสถียรธรรมสถาน และผู้ติดตาม 1 คน
- 3) ผู้สื่อข่าวจากนิตยสารคู่สร้าง คู่สม ซึ่งมักมีบทความที่ให้ข้อมูลและเตือนคนไทย โดยเฉพาะสตรีไทยให้ระวังการถูกหลอกให้การเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ
- 4) ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์ NBT เพื่อถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับโครงการฯ เผยแพร่ต่อสาธารณชนไทย

การอบรมตามโครงการดูแลตนจนเข้มแข็งจะจัดได้เพียงแห่งละ 1 วัน และเน้นวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ทำงาน บ้างก็ยังต้องทำงานในวันเสาร์ และจะสะดวกมากกว่า หากจัดโครงการฯ ในวันอาทิตย์ อย่างไรก็ตาม สถานกงสุลใหญ่ฯ ต้องจัดโครงการฯ ให้กับหลายพื้นที่ ดังนั้น จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการจัดโครงการฯ ในวันเสาร์และวันทำการได้

กำหนดการของโครงการฯ มีดังนี้

วันศุกร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2551 คณะวิทยากรและสื่อมวลชนเดินทางถึงเมืองอิโรซิม่า

วันเสาร์ที่ 8 พฤศจิกายน 2551 การอบรมที่เมืองอินะซิม่า จังหวัดอิโรซิม่า

08.30 น.

- ออกเดินทางจากเมืองอิโรซิม่า – เกะอิโนะซิม่า

- 09.30 น. - เดินทางถึงเกาะอิโนะชิมะ
- 10.00-12.00 น. - โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง ณ ห้องประชุมเมืองอิโนะชิมะ
ช่วงที่ 1 โดยจิตแพทย์ หัวข้อการอบรมมีดังนี้
- การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
 - การทำงานอย่างมีความสุข
 - การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่
 - การดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจ
- 12.10-12.50 น. - อาหารกลางวัน
(อาหารกล่องสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการฯ และวิทยากร)
- 13.00 -16.00 น. - โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง ช่วงที่ 2 โดยแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด
หัวข้อการอบรมมีดังนี้
- โทษของการคบคนพาล
 - โทษของการดื่มน้ำเมา
 - โทษของการเล่นการพนัน
 - การผ่อนคลายความเครียด
- 16.30 น. - คณะออกเดินทางไปเมืองวากายามา จังหวัดวากายามา
- 21.00 น. - คณะเดินทางถึงเมืองวากายามา
- วันอาทิตย์ที่ 9 พฤศจิกายน 2551 การอบรมที่เมืองวากายามา จังหวัดวากายามา
- 10.00-12.30 น. - โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง
ณ Wakayama Kan เมืองวากายามา
ช่วงที่ 1 โดยจิตแพทย์ หัวข้อการอบรมมีดังนี้
- การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
 - การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
 - การดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจ
 - การคลายเครียดอย่างง่ายๆ
- 12.30-13.30 น. - อาหารกลางวัน
(อาหารกล่องสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการฯ และวิทยากร)
- 13.30-16.30 น. - โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง ช่วงที่ 2 โดยแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด
หัวข้อการอบรมมีดังนี้
- โทษของการคบคนพาล

- โทษของการดื่มน้ำเมา
- โทษของการเล่นการพนัน
- วิธีผ่อนคลายความเครียดโดยไม่ต้องพึ่งอบายมุข
- การดูแลสุขภาพตนยามฉุกเฉิน

วันอังคารที่ 11 พฤศจิกายน 2551 การอบรมที่เมืองเกียวโต จังหวัดเกียวโต

10.00-12.30 น.

- โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

ณ โรงแรมเรจินา เมืองเกียวโต

ช่วงที่ 1 โดยจิตแพทย์ หัวข้อการอบรมมีดังนี้

- เทคนิคการเรียนรู้
- การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
- การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- การดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจ
- การคลายเครียดอย่างง่าย

12.30-13.30 น.

- อาหารกลางวัน

(อาหารกล่องสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการฯ และวิทยากร)

13.30-16.30 น.

- โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง ช่วงที่ 2 โดยแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด

หัวข้อการอบรมมีดังนี้

- โทษของการคบคนพาล
- โทษของการดื่มน้ำเมา
- โทษของการเล่นการพนัน
- วิธีผ่อนคลายความเครียดโดยไม่ต้องพึ่งอบายมุข
- การดูแลสุขภาพตนยามฉุกเฉิน

วันพุธที่ 12 พฤศจิกายน 2551 นครโอซากา จังหวัดโอซากา

14.30- 16.30 น.

- โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง โดยแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด

หัวข้อการอบรมมีดังนี้

- การมีชีวิตและการทำงานอย่างมีความสุข

- อาหารว่างสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการฯ และวิทยากร

วันพฤหัสบดีที่ 13 พฤศจิกายน 2551

- คณะวิทยากร และสื่อมวลชนเดินทางกลับไทย

การดำเนินการของวิทยากรประกอบด้วยภาคบรรยาย และภาคปฏิบัติ

1) จิตแพทย์จะให้การบรรยายเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย ไม่เน้นหลักวิชาการ กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเล่าประสบการณ์ของตนเอง แสดงความเห็นในกรณีต่างๆ และโต้ตอบกับวิทยากร ส่วนภาคปฏิบัตินั้น มีกิจกรรมที่แต่ละคนทำ อาทิ การฝึกการหายใจ ซึ่งมีส่วนช่วยในการควบคุมอารมณ์ ตั้งสติ วิทยากรแนะนำวิธีการทำสมาธิอย่างง่ายทั้งแบบหลับตาและลืมตา การสื่อสารทั้งการพูดและการฟังอย่างมีสติ โดยให้ผู้เข้าร่วมการอบรมจับคู่กัน ฝ่ายหนึ่งเล่าเรื่องที่ตัวเองคิดว่าเป็นประสบการณ์ที่เลวร้ายที่สุด แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งเล่าเรื่องที่ได้รับฟัง หลังจากนั้น ให้ทั้งสองฝ่ายทำสมาธิ ฝ่ายที่เป็นผู้เล่าเล่าเรื่องเดิมซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ฝ่ายที่เป็นผู้ฟังสรุปเรื่องเล่าให้กลุ่มฟัง อีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า ทั้งผู้เล่าสามารถลำดับความและถ่ายทอดได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ฟังจับใจความที่ถูกต้องได้มากขึ้น

นอกจากนั้น จิตแพทย์ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการที่มีปัญหาทางจิต ใจ ความเครียด เข้าพบเพื่อปรึกษาเป็นพิเศษแยกต่างหากจากกิจกรรมตามกำหนดการ

2) ในส่วนของแม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด จะเป็นการบรรยายธรรมะอย่างง่าย ใกล้ตัว ให้แง่คิดสำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยใช้ภาษาที่ง่าย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมซึ่งมีระดับการศึกษาระดับพื้นฐานเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน แม่ชีสันสนีย์ฯ จะนำทำกิจกรรมประกอบเพลงธรรมะ ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ให้ความสนใจกับการดูแลผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการทำจิตใจให้สงบ นอกจากนี้ แม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด ยังเชิญนางวริศรา เฟลซแมน ซึ่งมีความสามารถในการแสดงนาฏลีลาและจัดกิจกรรมกลุ่ม ให้เข้ามาช่วยโครงการฯ โดยสถานกงสุลใหญ่รับผิดชอบเฉพาะค่าที่พักและค่าเบี้ยเลี้ยง จึงมีกิจกรรมระบำธรรมะ ซึ่งให้แง่คิดเพิ่มขึ้นมาอีกกิจกรรมหนึ่ง

2. ผลการดำเนินโครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง

2.1 กระทรวงการต่างประเทศได้อนุมัติงบประมาณสำหรับโครงการฯ จำนวน 1,519,299.90 บาท หรือ 5,064,333.00 เยน (อัตราแลกเปลี่ยน 1 เยนต่อ 0.30 บาท) สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ใช้งบประมาณไปรวมทั้งสิ้น 1,376,608.20 บาทหรือ 4,588,694.00 เยน

2.2 ระยะเวลาดำเนินการ

- ครั้งที่ 1 วันเสาร์ที่ 8 พ.ย. 2551 ณ อำเภออินะชิม่า จ.อิโรชิม่า
- ครั้งที่ 2 วันอาทิตย์ที่ 9 พ.ย. 2551 ณ อำเภอกากายามา จ.วากายามา
- ครั้งที่ 3 วันอังคารที่ 11 พ.ย. 2551 ณ อำเภอเกียวโต จ.เกียวโต
- ครั้งที่ 4 วันพุธที่ 12 พ.ย. 2551 ณ นครโอซากา จ.โอซากา

2.3 คณะวิทยากร สื่อมวลชน ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เป็นผู้รับผิดชอบและ

ดำเนินโครงการมีดังนี้

2.3.1 คณะวิทยากร

1) แม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด	เสถียรธรรมสถาน
2) นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์	จิตแพทย์ 10 กรมสุขภาพจิต
3) นายแพทย์พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ	จิตแพทย์ 8 กรมสุขภาพจิต
4) นางสาวพรรณวดี อมรมณีกุล	ผู้ช่วยวิทยากรหมายเลข 1
5) นางณิศา เฟลชแมน	ผู้ช่วยวิทยากรหมายเลข 1

2.3.2 คณะสถานกงสุลใหญ่ฯ

1) นางสาวธิดักขณ์ สงามั่งคั่ง	รองกงสุลใหญ่
2) นายพร้อมพล สดเอี่ยม	กงสุล
3) นายคมสัน ยะจา	เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นด้านการกงสุล

2.3.3 คณะสื่อมวลชน

1) นายวิศิษฐ์ ภูหัดโต	ผู้จัดรายการ สถานีโทรทัศน์ NBT
2) นายอนุชา กรานแก้ว	ผู้จัดรายการ สถานีโทรทัศน์ NBT
3) นางจรัสเมกกุล พัฒนพัชร	ผู้สื่อข่าวนิตยสารคู่สร้าง คู่สม

2.4 ผู้เข้าร่วมโครงการ

คนไทยเข้าร่วมโครงการทั้ง 4 เมือง รวมทั้งสิ้น 186 คน เพิ่มขึ้นกว่าการดำเนินโครงการฯ ในปีงบประมาณ 2551 ซึ่งมีจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 จำแนกได้ดังนี้

เมืองอินโชนิมา จำนวน 82 คน เป็นกลุ่มผู้ฝึกงานคนไทย² ที่ทำงานในอุตสาหกรรมเดินสมุทร โดยมีองค์กรผู้รับผู้ฝึกงานฝ่ายญี่ปุ่น คือ Friends Cooperative Association ซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้ฝึกงานไทยที่เกาะอินโชนิมา เป็นผู้ประสานงานกับสถานกงสุลใหญ่ฯ กลุ่มผู้ฝึกงาน ตลอดจนหน่วยงานญี่ปุ่นในพื้นที่เพื่อจัดเตรียมสถานที่และอาหาร รวมทั้งจัดรถรับ-ส่งผู้ฝึกงานจากบ้านพักมายัง

² ผู้ฝึกงาน หมายถึง ผู้ที่เข้าร่วมในระบบการฝึกงานด้านเทคนิคให้แก่ชาวต่างชาติของญี่ปุ่น ซึ่งจะฝึกงานและให้ความรู้แก่ชาวต่างชาติวัย 18-40 ปีจากประเทศกำลังพัฒนา ใน 63 สาขาอาชีพ 116 ประเภทงาน โดยได้รับความร่วมมือจากบริษัทต่างๆ ของญี่ปุ่นที่เป็นอุตสาหกรรมเฉพาะทางในด้านเทคนิคของวิชาชีพ ทักษะงานฝีมือและความรู้ต่างๆ ระยะเวลาการฝึกปฏิบัติงานด้านเทคนิค (1 ปี) และการฝึกงานรวมแล้วต้องไม่เกิน 3 ปี

³ องค์กรผู้รับผู้ฝึกงาน เป็นหน่วยงานในญี่ปุ่นที่หน้าที่ดูแลผู้ฝึกงาน สนับสนุนการถ่ายทอดเทคนิคและทักษะงานฝีมือ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จัดหาสถานที่ฝึกงานที่เหมาะสม วางแผนการฝึกอบรม ให้คำแนะนำชี้แนะแก่ผู้ฝึกงานเกี่ยวกับสถานประกอบการที่ผู้ฝึกงานไปฝึกปฏิบัติงาน ให้คำแนะนำแก่บริษัทผู้รับ ประสานงานด้านกฎหมายกับรัฐบาลญี่ปุ่นในการขออนุญาตเดินทางเข้าประเทศและการพำนักในญี่ปุ่น จัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ในที่พักควบคุมดูแล ทำหน้าที่ประสานงานแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้การฝึกงานเป็นไปอย่างราบรื่น

สถานที่จัดการอบรม

เมืองวากายามา จำนวน 52 คน เป็นกลุ่มหญิงไทยที่แต่งงานกับชายญี่ปุ่นคนไทยที่อยู่ในญี่ปุ่นอย่างผิดกฎหมาย ไม่มีวีซ่า และผู้ที่ทำงานกลางคืน โดยคนไทยที่มีศักยภาพที่จะเป็นอาสาสมัครเป็นผู้ประสานงานกับสถานกงสุลใหญ่ฯ ชุมชนไทยและหน่วยงานญี่ปุ่นในพื้นที่ จัดเตรียมสถานที่และอาหาร

เมืองเกียวโต จำนวน 25 คน เป็นกลุ่มของนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก ซึ่งศึกษาอยู่ที่เมืองเกียวโต เมืองนาโกยาและเมืองโอซากา

นครโอซากา จำนวน 35 คน เป็นกลุ่มหญิงไทยที่ขายบริการ เจ้าของกิจการร้านอาหารไทย พ่อครัวไทย รวมทั้งหัวหน้าสำนักงานไทย บริษัท การบินไทย จำกัด และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นคนไทยของสำนักงานไทย

2.5 ผลการดำเนินโครงการฯ เชิงคุณภาพ

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ต่างกล่าวว่า จะนำเอาแนวคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาที่แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ให้การอบรมและหลักจิตวิทยาการอยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมทั้งการแก้ปัญหาความเครียดจากจิตแพทย์ไปใช้ในชีวิตประจำวันและในการทำงาน เนื่องจากวิทยากรได้จัดหัวข้อการอบรมให้ครอบคลุมตั้งแต่ความสัมพันธ์ในครอบครัวไปจนถึงการทำงาน สามารถนำไปแก้ปัญหาชีวิต ลดความเครียดในการดำเนินชีวิต การเข้าใจโทษของการพนัน โทษของการดื่มสุรา การบริหารการเงินแบบง่ายๆ ซึ่งจะทำให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จากการประเมินผลโครงการฯ ปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการอบรมโดยรวมในระดับดีมาก (เฉลี่ย 3.7 จาก 4.00)

2.6 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการฯ

2.6.1 คนไทยสนใจเข้าร่วมโครงการมากขึ้น แต่คนไทยบางกลุ่มในบางเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำงานกลางคืนไม่สามารถมาเข้าร่วมโครงการเต็มเวลาได้ บางส่วนมาเข้าร่วมโครงการสายมาก เนื่องจากเพิ่งเลิกงานเมื่อตอนเช้าตรู่ ทำให้คณะวิทยากรต้องปรับเวลา กิจกรรมและสาระเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละช่วง

2.6.2 คนไทยส่วนหนึ่งเป็นคนทำงาน ต่างก็ต้องการให้จัดโครงการในพื้นที่ของตนในวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุดงาน ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงต้องเลือกจัดโครงการฯ ในวันอาทิตย์ ในเมืองที่มีคนไทยที่ทำงานอยู่มาก แต่ก็ยังหลีกเลี่ยงปัญหาเดียวกันในเมืองอื่นไม่ได้

ภาคผนวก ค

แบบประเมินผลโครงการ “ดูแลตนจนเข้มแข็ง”

วันอาทิตย์ที่ 9 พฤศจิกายน 2551 ณ อำเภอกายามา จังหวัดวากายามา

กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

หัวข้อการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
1. การจัดเตรียมการ				
1.1 ระยะเวลาการประชาสัมพันธ์				
1.2 ความเหมาะสมของสถานที่จัดสัมมนา				
1.3 ลักษณะการจัดห้องสัมมนา				
1.4 อาหารว่างและเครื่องดื่ม				
1.5 การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่				
2. เนื้อหาของการสัมมนา				
2.1 ความรู้ในหัวข้อนี้ก่อนเข้ารับการสัมมนา				
2.2 ความรู้ที่ได้หลังเข้ารับการสัมมนา				
2.3 เนื้อหาตรงกับความต้องการและความสนใจ				
2.4 ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้				
2.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมมนา				
3. การประเมินวิทยากร				
3.1 การเตรียมตัวและวิทยากรเหมาะสม				
3.2 เนื้อหาที่น่าสนใจสอดคล้องกับหัวข้อที่บรรยาย				
3.3 การนำเสนอน่าสนใจ ใช้ภาษาเข้าใจง่าย และชัดเจน				
3.4 เปิดโอกาสให้ซักถามและตอบคำถามชัดเจน				
3.5 ความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับหัวข้อที่บรรยาย				

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามในแบบประเมิน สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา

ภาคผนวก ง

คำถามสำหรับการสัมภาษณ์

1. ด้านบริบท

คำถาม ท่านคิดว่า โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซ และพื้นที่ใกล้เคียงหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในเขตคันไซ และพื้นที่ใกล้เคียงเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า โครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง มีทางเลือกอื่นใดหรือไม่ อย่างไร

.....

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

คำถาม ท่านคิดว่า ในหลักการ การที่วิทยากรมีทั้งจิตแพทย์ และแม่ชี (บุคลากรด้านศาสนา) หรืออีกนัยหนึ่งการมีทั้งด้านจิตวิทยา และด้านธรรมะ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม วิทยากรทั้งสามท่าน (แม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด นายแพทย์ยังยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ นายแพทย์พลภัทร โล่เสถียรกิจ)ที่เข้าร่วมโครงการมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า การบรรยายและกิจกรรมที่วิทยากรจัดเตรียมให้กับผู้เข้าร่วมการอบรมมีความ สอดคล้องกับความสนใจของผู้เข้าร่วมโครงการหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม เทคนิคและกิจกรรมที่ใช้ในการบรรยายได้เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

คำถาม ท่านคิดว่า เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสำคัญและความสนใจกับการจัดโครงการ
ดูแลตนจนเข้มแข็งหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า การเตรียมการสำหรับโครงการฯ ของสถานกงสุลใหญ่ฯ เป็นอย่างไร

.....

2.3 สถานที่

คำถาม ท่านคิดว่า สถานที่จัดโครงการฯ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

คำถาม ท่านคิดว่า เนื้อหา กิจกรรม เวลา และสถานที่จัดการอบรมมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

2.5 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

คำถาม ท่านคิดว่า ยานพาหนะและที่พักที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้คณะวิทยากรเหมาะสมหรือไม่
อย่างไร

.....

2.6 งบประมาณสำหรับโครงการฯ

คำถาม ท่านคิดว่า งบประมาณที่จัดสรรให้กับโครงการฯ มีความเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....

3. ด้านกระบวนการ

คำถาม ท่านคิดว่า วิธีดำเนินการอบรมมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจในการอบรมและกิจกรรมของโครงการฯ หรือไม่
อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า วิทยากรควรปรับปรุงวิธีการดำเนินการอบรมในส่วนใดบ้าง และควรปรับปรุง
อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า เวลาที่จัดให้แต่ละวิทยากรและกิจกรรมเหมาะสมหรือไม่

.....

4. ด้านผลผลิต

คำถาม ท่านคิดว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการหรือไม่ อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เห็นความสำคัญและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม โครงการหรือไม่
อย่างไร

.....

คำถาม ท่านคิดว่า ผู้เข้าร่วมการอบรมได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ใน
ชีวิตประจำวันหรือไม่ อย่างไร

.....

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

ภาคผนวก จ

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายคมสัน ชะจา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา
เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง เพราะคนไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ โดยเฉพาะในญี่ปุ่นต้องประสบกับความกดดันในหลายๆ ด้าน และต้องการการดูแลโดยเฉพาะทางด้านจิตใจอย่างมาก
- วัตถุประสงค์ของโครงการฯ มีความเหมาะสม เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หากเราปลูกฝังและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนไทยสามารถดูแลซึ่งกันและกันได้ ก็จะเกิดประโยชน์และทำให้ประชาชนไทยที่อาศัยเป็นกลุ่มเล็กๆ ในต่างประเทศใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- การที่วิทยากรมีทั้งจิตแพทย์ และแม่ชี มีความเหมาะสม เพราะผู้เข้าร่วมอบรมจะสามารถนำความรู้และทักษะจากทั้งสองด้านไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามความสามารถของแต่ละบุคคล
- วิทยากรทั้งสามท่านคือ แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด นายแพทย์ยังยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และนายแพทย์พลภัทร โล่เสถียรกิจ มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทั้งสามท่านเป็นผู้ที่มากไปด้วยประสบการณ์ สามารถนำเอาประสบการณ์ตรงมาเป็นตัวอย่าง ทำให้ผู้ร่วมอบรมเข้าใจง่ายขึ้น
- การบรรยายและกิจกรรมที่วิทยากรจัดเตรียมให้กับผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ เป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตในประเทศญี่ปุ่น เนื้อหาที่วิทยากรเตรียมมานั้นล้วนเป็นเนื้อหาที่เน้นให้คนไทยที่เข้าร่วมอบรมสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทั้งในด้านการทำงานและการใช้ชีวิตในต่างประเทศ
- เทคนิคและกิจกรรมที่ใช้ในการบรรยายเหมาะสมมาก เพราะมีทั้งการบรรยายให้หลักการและการเน้นการทำกิจกรรมทั้งกลุ่มและเดี่ยวซึ่งจะทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมเข้าใจได้ง่ายขึ้นและมองเห็นถึงวิธีในการนำไปปฏิบัติจริงหลักจากการเข้ารับการอบรม เช่น การสอนให้กลุ่มผู้ฝึกงานคนไทยในเกาะอิโนชิมะเรียนรู้วิธีการเก็บออมเงิน เป็นต้น

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- สถานกงสุลใหญ่ฯ ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางในการดูแลคุ้มครองคนไทยที่อาศัยอยู่ใน จ. โอซากาและเขตคันไซ มีโอกาสรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของคนไทยได้เป็นอย่างดี จึงตระหนักและให้ความสำคัญและความสนใจกับการจัดโครงการฯ ทั้งพยายามที่จะจัดโครงการดังกล่าวให้ได้ในทุกพื้นที่ เพื่อให้คนไทยไม่รู้สึกโดดเดี่ยวและถูกทอดทิ้ง
- สถานกงสุลใหญ่ฯ มีการเตรียมการเป็นอย่างดี โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและได้รับความร่วมมือจากตัวแทนชุมชนในแต่ละท้องที่ในการจัดโครงการดังกล่าวทุกครั้ง

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นสถานที่ที่สามารถเดินทางมาสะดวก มิดชิด ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้สึกเป็นกันเองและสามารถบอกเล่าปัญหาต่างๆ ได้อย่างไม่เขินอาย

2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

- เนื้อหา กิจกรรม เวลา และสถานที่จัดการอบรมมีความเหมาะสมคืออยู่แล้ว แต่ในเรื่องของเวลาก่อนข้างยาวนานเกินไป ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมเกิดอาการเบื่อ และหลายคนคิดภาระทางบ้านทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมจนจบการอบรม

2.5 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

- ยานพาหนะและที่พักที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้คณะวิทยากรมีความเหมาะสม เนื่องจากพื้นที่ที่ไปจัดโครงการแต่ละที่อยู่ห่างไกลกัน ยานพาหนะที่จัดเตรียมไว้วันนอกจากจะรับ-ส่งวิทยากรแล้วยังใช้ขนส่งสัมภาระที่ใช้ในการจัดโครงการฯ ได้อีกด้วย

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมมีความเหมาะสม เพราะมีการนำทั้งด้านของจิตวิทยาและทางศาสนามาเป็นแนวทางในการอบรม
- ผู้เข้าร่วมการอบรมในแต่ละท้องที่ให้ความสนใจและต้องการที่จะเข้าร่วมอบรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมซึ่งเป็นคนไทยเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
- วิทยากรควรปรับปรุงวิธีการดำเนินการอบรม โดยจัดให้มีช่วงเวลาในการรับคำปรึกษาเป็นรายบุคคล

- เวลาที่ใช้สำหรับแต่ละห้องที่ควรปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละห้องที่

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการพอสมควร ได้จากการให้ผู้เข้าร่วมอบรมร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหลังการอบรม
- จากการสอบถามผู้เข้าร่วมอบรมคิดว่าทุกท่านมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าต้องการให้จัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปี
- ผู้เข้าร่วมการอบรมได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงบุตรสองวัฒนธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ดียิ่งขึ้น

ภาคผนวก จ

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายเซต ชีระพัฒนะ รองอธิบดีกรมการกงสุล

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- ชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงไทยในสังคมที่ถูกกดขี่และไม่รู้ภาษา รวมทั้งขนบธรรมเนียมการให้แก่งัดแก้ไข้ปัญหาทั้งด้านกายและใจ เป็นสิ่งที่ชุมชนไทยต้องการ โครงการดูแลตนจนเข้มแข็งจึงเหมาะสมอย่างยิ่ง

- วัตถุประสงค์ของโครงการนี้เหมาะสมแล้ว ภารกิจของสถานกงสุลใหญ่ฯ คือ การคุ้มครองดูแลคนไทยในต่างประเทศ การเข้าช่วยเพื่อการป้องกันเหตุจะมีผลดีกว่าการเข้าไปแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

- โครงการนี้แทบจะเป็นการแก้ไข้ด้านปลายทางอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ในแง่ให้สื่อทำข่าวซึ่งเป็นเรื่องดีที่จะทำให้คนไทยที่จะมาญี่ปุ่นได้รับรู้ปัญหา ซึ่งเป็นการแก้ไข้ปัญหาเชิงป้องกัน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- ทางศาสนาจะได้แก่งัดและการปฏิบัติ แต่ต้องมีเวลาพอสมควร ในการคิดการปฏิบัติ ซึ่งจะเป็ผลในระยะยาว ส่วนทางด้านแพทย์เป็นข้อแนะนำการแก้ไข้ วิธีแก้้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

- วิทยากรทั้งสามท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ท่านถนัด และมีความสามารถในการถ่ายทอด

- จากที่เห็น ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจและกระตือรือร้น หัวข้อที่แต่ละวิทยากร

ดำเนินการก็ตรงเป้าประสงค์

- เทคนิคและกิจกรรมที่ใช้ในการบรรยายดีและเหมาะสม ทางด้านธรรมะ ตรงใจ ทางด้านจิตแพทย์ ก็เข้าหลักวิชาและได้ผล

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสำคัญและความสนใจกับการจัดโครงการฯ ดี การเตรียมการมีความพร้อม

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ มีความเหมาะสม สะดวกในการเดินทาง

2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

- เนื้อหา กิจกรรม เวลา และสถานที่จัดการอบรมพอเหมาะต่อการเข้าร่วมของผู้เข้าร่วมการสัมมนา เพราะทุกคนมีงาน หน้าที่ต้องทำ

2.5 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

- ยานพาหนะและที่พักที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้คณะวิทยากรเหมาะสมดี

2.6 งบประมาณสำหรับโครงการฯ

- งบประมาณที่จัดสรรให้กับโครงการฯ มีความเพียงพอ

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมมีความเหมาะสม การดำเนินรายการเป็นไปโดยต่อเนื่องเวลาที่จัดให้แต่ละวิทยากรและกิจกรรมมีความเหมาะสม
- ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจในการอบรมและกระตือรือร้น

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจดีและรู้ว่าตัวเองมาเพื่อวัตถุประสงค์อะไร และเห็นความสำคัญของโครงการฯ
- ต้องใช้เวลาในการใคร่ครวญคิด แต่อย่างน้อย ทุกคนรู้ว่า เมื่อเกิดปัญหาจะทำอะไรก่อน

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- ควรจัดผู้เข้าร่วมการอบรมให้มากขึ้นทั่วถึง
- หาผู้นำกลุ่มที่จะคอยเป็นที่ปรึกษาได้

ภาคผนวก ข

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายปฐม ปัทมจิตร กงสุล สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา

เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนไทย เพราะชาวไทยที่มีปัญหา มักจะขาดที่พึ่งทางใจ ไม่มีผู้ให้คำปรึกษาที่ดี การที่มีจิตแพทย์และแม่ชีมาพบปะพูดคุยให้คำปรึกษาน่าจะทำให้บุคคลที่มีปัญารู้สึกผ่อนคลายไปได้ระดับหนึ่ง โครงการนี้น่าจะเป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุดขณะนี้

- วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เหมาะสมดี เพราะน่าจะช่วยแก้ปัญหาชีวิตให้กับผู้มีปัญหาได้บ้าง

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- จิตแพทย์เป็นผู้มีความเหมาะสมดียิ่งอยู่แล้ว ส่วนด้านธรรมะคงแล้วแต่บุคคลว่าจะสามารถเข้าถึงและเข้าใจธรรมะอย่างถ่องแท้นนำมาเป็นแนวทางแก้ปัญหา หรือแนวทางการดำเนินชีวิตได้มากน้อยเพียงใด วิทยากรทั้งสามท่านของโครงการนี้น่าจะเหมาะสมดีแล้ว

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสนใจกับการจัดโครงการฯ ดี และมีการเตรียมการที่ดี

2.3 งบประมาณสำหรับโครงการฯ

- น่าจะเพียงพอ เพราะผู้จัดน่าจะปรับขนาดและขอบเขตของโครงการให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับได้

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมมีความเหมาะสมดีแล้ว เพราะสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมพูดคุยกับจิตแพทย์และแม่ชีได้โดยตรง รวมทั้งรับฟังปัญหาของกันและกันด้วย

- วิทยากรจะต้องมีการเตรียมตัวให้ดี โดยการทำความรู้จักลักษณะเฉพาะของคนไทยในพื้นที่ให้ถ่องแท้ ก่อนที่จะมาดำเนินโครงการ

4. ด้านผลผลิต

- ไม่แน่ใจว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการฯ เพราะเท่าที่เคยเข้าร่วมในบางวาระ เห็นว่าผู้เข้าร่วมบางรายหวังว่า ความศักดิ์สิทธิ์หรืออิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของแม่ชีจะสามารถช่วยให้ชีวิตดีขึ้นได้ แทนที่จะคาดหวังจากคำสอนธรรมะของแม่ชี
- สำหรับผู้ที่มีความเดือดเนื้อร้อนใจ มีแต่ปัญหาไม่มีทางออกก็จะกระตือรือร้นที่จะมาร่วมโครงการฯ ส่วนผู้ที่อยู่สบายดีก็คงไม่เห็นความสำคัญและคงไม่มาเข้าร่วมโครงการ

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- เห็นว่าเป็นโครงการที่ดี และจำเป็นสำหรับชุมชนไทยในญี่ปุ่น สมควรดำเนินการต่อไป แต่อาจปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์

ภาคผนวก ข

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์.ศ. พรรณวดี อมรมณีกุล ผู้ช่วยวิทยากร (แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด)

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการนี้เป็นประโยชน์มากในด้านการทำให้คนไทยได้รู้จักและช่วยเหลือกัน คนไทยในชุมชนต้องการได้รับการดูแลไม่เพียงแต่ด้านสิ่งแวดล้อม แต่ด้านจิตใจด้วย ซึ่งเป็นจุดสำคัญมาก
- วัตถุประสงค์โครงการฯ เหมาะสม เพราะการใช้ชีวิตอยู่ต่างแดนเป็นสิ่งที่ยากลำบาก โดยเฉพาะชุมชนไทยในญี่ปุ่นซึ่งมีลักษณะเน้นไปในการทำงานอย่างหนัก และไม่มีการดูแลตนเองได้อย่างเต็มที่ และการใช้ภาษาญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการก็ลำบาก ดังนั้น การที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือด้วยการส่งทีมไปดูแล ไม่เฉพาะด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพ แต่ในด้านดูแลทุกข์สุขความเป็นอยู่อื่นๆ จึงเป็นการช่วยเหลือคนไทยอย่างมาก มีคนให้ปรึกษา และแก้ปัญหาไปในทางที่ถูก ไม่สร้างภาระให้กับสังคมที่เขาอยู่ จึงเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ ตั้งแต่ต้น
- ควรเน้นการสร้างชุมชนให้ช่วยเหลือกัน ในทุกพื้นที่ของคนไทยควรส่งเสริมให้เกิดอาสาสมัครชุมชนมากขึ้น เพื่อลดภาระเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเข้าไปดูแลให้ทั่วถึง หากคนไทยช่วยกันได้ ชุมชนนั้นก็พึ่งตนเองได้

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- วัฒนธรรมไทยคุ้นเคยกับศาสนา ดังนั้น การที่มีนักบวชโดยเฉพาะนักบวชหญิง (แม่ชี) เข้าไปถามสุขทุกข์ ทำให้เกิดความอบอุ่นเป็นอันดับแรก และนักบวชหญิงสามารถพูดคุยกันได้ลึกซึ้งในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงไทยที่นั่นซึ่งมีจำนวนมาก และให้แนวคิดที่จะอยู่อย่างไม่ทุกข์ได้ ส่วนเรื่องจิตแพทย์ก็จำเป็นอย่างยิ่ง หากทำงานร่วมกันกับนักบวชอย่างเป็นทีมเดียวกันได้ จะสามารถช่วยเหลือคนที่ประสบปัญหาได้มากที่สุด เพราะไม่ว่าความเครียดต่างๆ สามารถคลายได้ หากเรารู้วิธีช่วยตัวเอง ทั้งศาสนาและจิตวิทยาควรไปด้วยกัน
- วิทยากรทั้งสามท่านมองประโยชน์ของกลุ่มชาวไทยในญี่ปุ่นเป็นหลัก และทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดประสิทธิภาพมากในการจัดโครงการฯ และท่านแม่ชีเป็นผู้หญิงสามารถเข้าถึง

ใจผู้หญิงด้วยกันได้ดี นายแพทย์ยงยุทธฯ และ นายแพทย์พลภัทร์ฯ ก็ทำหน้าที่ในส่วนให้คำปรึกษา สำหรับผู้มีปัญหาด้านจิตที่ลึกซึ้งได้ และแนะนำวิธีคลายทุกข์แบบจิตวิทยาได้ดี

- ครั้งนี้ท่านแมชชีนสนีย์ฯ ได้นำศิลปะร่วมสมัยมาแสดง เพื่อให้เกิดความสนใจ และเปิดใจในการรับฟัง ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ สนใจเป็นอย่างมาก และวิธีการนำเสนอของวิทยากรทั้งสามน่าสนใจ เพราะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมจึงได้รับความร่วมมืออย่างดี และเหมาะสมอย่างยิ่ง

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ให้ความสนใจและให้ความสำคัญมาก เพราะกว่าจะจัดประชุมได้ ต้องมีการประสานงานและลงพื้นที่มากกว่าจะสามารถตามคนไทยที่อยู่แต่ละแห่งมาร่วมประชุมได้ ต้องใช้ความพยายามมาก และต้องมีมนุษยสัมพันธ์และสัมพันธภาพอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่และหัวหน้าคนไทยที่ประสานงาน จึงเกิดความสำเร็จได้

- การเตรียมการเป็นไปอย่างมีระบบ ทางวิทยากรได้รับทราบข้อมูลอย่างละเอียดทำให้สามารถปรับแผนให้สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมที่มีลักษณะต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ มีความเหมาะสม

2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

- กิจกรรมเหมาะสม เวลาพอเหมาะ แต่หากมีการจัดที่บ่อยครั้งขึ้นจะได้รับความสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

2.5 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

- ยานพาหนะและที่พักที่จัดให้คณะวิทยากรมีความเหมาะสมและได้รับการดูแลอย่างดี

2.6 งบประมาณสำหรับโครงการฯ

- หากมีงบประมาณช่วยเหลือคนไทยมากกว่านี้ จะทำให้คนไทยเข้มแข็งขึ้น

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีการอบรมและกิจกรรมต้องปรับตามคนที่เข้ามาฟังและสถานที่ ในครั้งที่ผ่านมา ทางทีมงานและวิทยากรทำได้ดี ถูกวัดดูประสงค์ ผู้เข้าร่วมอบรมสนใจ เพราะเห็นประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง

- เวลาที่จัดให้แก่วิทยากรแต่ละท่านพอควร แต่ก็ขึ้นกับพื้นที่ ก่อนลงพื้นที่ที่สามารถประชุมทีม และจัดเวลาแลกเปลี่ยนให้เหมาะสมกันเองได้ระหว่างวิทยากร หากได้ผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และยืดหยุ่น ทีมงานที่เข้ากันได้ ก็จะประสบความสำเร็จดังที่ผ่านมา

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความประสงค์ที่จะทำตนให้มีมีความสุข จึงเข้าร่วมอบรม ดังนั้นการที่โครงการมีจุดมุ่งหมายให้ดูแลตนจนเข้มแข็งนั้น ก็เริ่มจากการที่ต้องทำให้แต่ละคนรู้จักวิธีที่ทำให้ตนมีความสุขก่อน และเป็นที่พอใจของผู้เข้าอบรม เพราะตรงกับวัตถุประสงค์
- การอบรมสัมมนาอาจเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทยที่เขตก้นไซและพื้นที่ใกล้เคียง แต่การจัดอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้เกิดความคุ้นเคย และมีการแบ่งปันช่วยเหลือกันได้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง
- ผู้เข้าอบรมน่าจะนำเรื่องการรู้จักตนเองและทำให้ทุกข์น้อยลงไปใช้ในวิถีชีวิตได้ และผู้เข้าร่วมโครงการฯ บางท่านเมื่อกลับมาเมืองไทยก็ได้มาคอยขอเรียนรู้ที่สถานปฏิบัติธรรมของท่านแม่ชี อาจเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า เขาได้นำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ ไปใช้อย่างต่อเนื่องจนเกิดผล จึงสนใจอยากตามมาเรียนรู้ต่อ

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- หากคนไทยในญี่ปุ่นได้มีโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ชุมชนไทยในญี่ปุ่นเข้มแข็งและมีความสุขขึ้น เป็นภูมิคุ้มกัน ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา และการป้องกันน่าจะเป็นการลงทุนที่น้อยกว่าการใช้พลังงาน เงินในการแก้ปัญหา

ภาคผนวก ณ

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายพร้อมพล สดเอี่ยม กงสุล สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ ตรงกับความต้องการของชุมชนไทยอย่างมากที่สุด คนไทยในญี่ปุ่นไม่ได้ขาดแคลนปัจจัยทางวัตถุเพื่อยังชีพเป็นหลัก หากแต่ขาดเสบียงทางจิตและวิญญาณ เพื่อยังชีพในสังคมญี่ปุ่น
- วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เหมาะสมมากที่สุดและควรขยายพื้นที่การให้บริการออกไปให้กว้างมากกว่าที่เป็นอยู่

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

- วิทยากร การมีทั้งจิตแพทย์และแม่ชีเป็นการสร้างสมดุลและนำไปปฏิบัติได้ วิทยากรทั้งสามท่านเหมาะสมที่สุด เพราะเป็นวิทยากรผู้ผ่านประสบการณ์ทางโลกและทางธรรมมามาก ทำให้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมบางช่วงอาจเพิ่มกิจกรรมเชิงสันตนาการที่ให้ข้อคิดรวมอยู่ด้วย

4. ด้านผลผลิต

- มีผู้เข้ารับการอบรมบางคนเข้ารับการอบรมซ้ำมากกว่า 1 ครั้ง เพราะเกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในครอบครัว และชีวิตประจำวันอย่างเห็นได้ชัด

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- ควรจัดโครงการฯ ต่อไป

ภาคผนวก ญ

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายแพทย์พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ นายแพทย์ 8 กรมสุขภาพจิต

เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ มีความเหมาะสม เพราะมีคนไทยจำนวนหนึ่งที่อยู่ที่ญี่ปุ่นนาน และให้ความร่วมมือกับทางสถานกงสุลใหญ่ฯ ดี เป็นที่พึงพิงและให้ความช่วยเหลือแก่ชาวไทยคนอื่นที่ไปทำงานหรือเรียนในเขตนั้นได้ การให้คนไทยโดยเฉพาะแกนนำได้ฝึกเรียนรู้ที่จะดูแลจิตใจของตนเองให้ดีขึ้นก่อนแล้วค่อยไปช่วยเหลือคนไทยอื่นต่อไป จึงเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนชาวไทยในเขตคันไซ
- ถ้าหากได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระมากขึ้น จนสามารถสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งขึ้นได้ก็จะทำให้ชุมชนไทยมีที่พึ่งพิง และสามารถสร้างสรรค์ สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นในต่างแดน เพื่อเป็นเกียรติเป็นชื่อเสียงแก่ประเทศไทยต่อไป
- กลุ่มคนไทยที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้วควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะการนำวิทยากรจากไทยไปต่างประเทศ ทำได้เพียงปีละ 1 ครั้ง อาจจะน้อยไปสำหรับการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง จึงควรให้มีการดำเนินกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่องและมีการประเมินผล รวมทั้งผลกระทบต่อคนไทยในต่างแดนอย่างต่อเนื่องด้วย

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- การมีทั้งด้านจิตวิทยา และด้านธรรมะ มีความเหมาะสมดีแล้ว เพราะสามารถบูรณาการการพัฒนาความเข้มแข็งด้านจิตใจกับธรรมะเข้าด้วยกัน
- การดำเนินกิจกรรมค่อนข้างเป็นกันเองและสามารถเจาะลึกถึงจิตใจของผู้เข้ารับการอบรมได้ค่อนข้างดี
- เทคนิคและกิจกรรมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือการบรรยายและการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (participatory learning) ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับ workshop ย่อย ๆ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถทำกิจกรรมและฝึกปฏิบัติไปด้วยในตัว เห็นว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ดี

2.2 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

- เวลาอาจจะน้อยไปในแต่ละพื้นที่ แต่ก็เหมาะสมดี เนื่องจากคนไทยที่เป็นแกนนำ แม้

ต้องการจะเข้าร่วม แต่ก็อาจจะติดงานประจำ

3. ด้านกระบวนการ

- ผู้เข้าร่วมการอบรมส่วนใหญ่มีความสนใจในการอบรมและกิจกรรมของโครงการฯ ดี อย่างไรก็ตาม ควรมีการติดตามและประเมินผลของโครงการนี้ รวมถึงกระตุ้นให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

- วิทยากรควรทำความเข้าใจถึงงานและชีวิตของคนไทยในญี่ปุ่น รวมถึงข้อมูลและการเข้าถึงคนไทยในญี่ปุ่นอีกด้วย

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และให้ความร่วมมือดี แต่ไม่ทราบว่าผู้เข้าร่วมการอบรมนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือไม่ ดังนั้น ควรมีการประเมินติดตามต่อเนื่อง หากได้นำไปใช้จริง ๆ ก็จะส่งผลดีกับตัวผู้เข้าอบรมเอง

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- ควรมีการติดตามประเมินผล และ/หรือ ให้การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและต่อยอด

ภาคผนวก ก

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายมนชัย พัทธนิ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและ

ดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล

เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ นี้สอดคล้องกับความต้องการของคนไทยในพื้นที่เขตคันไซเป็นอย่างดี เพราะเป็นการพัฒนาทักษะของคนไทยในพื้นที่ให้สามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสนับสนุนให้คนไทยร่วมกันดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- วัตถุประสงค์ของโครงการนี้เหมาะสมและสนองตอบความต้องการของชุมชนไทยในพื้นที่เป็นอย่างดี
- ควรมีการทำงานเชิงรุกโดยเน้นให้ชุมชนเป็นผู้เริ่มที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนไทยในเขตคันไซด้วยตนเอง และการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- ด้านจิตวิทยา มีส่วนช่วยให้คนไทยสามารถดูแลสุขภาพจิตตนเองได้อย่างเหมาะสมเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งมีการนำฐานความคิดด้านธรรมะมาประกอบด้วย อย่างไรก็ตามด้านศาสนาจะได้เฝ้าดูที่จำเป็นในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข แต่เวลาในการปฏิบัติยังไม่เพียงพอ
- นายแพทย์ทั้งสองมีความรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดี แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้ชาวบ้านฟังได้อย่างเข้าใจง่าย และน่าสนใจ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงข้อมูลและนำไปปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว แม้ศิคันสนีย์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี
- ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสนใจกับสิ่งที่วิทยากรบรรยายและจัดเตรียมไว้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ดี ควรต้องมีการศึกษาหลังจากจบการอบรมด้วยว่า มีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการบรรยายไปปรับใช้หรือไม่อย่างไร
- ข้อมูลทางด้านธรรมะมีเทคนิคและกิจกรรมที่เหมาะสม สำหรับทางด้านจิตแพทย์มีหลักวิชาการชัดเจน แต่ควรเพิ่มเทคนิคและกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมและกล้าที่จะนำองค์ความรู้ไปใช้ต่อไป

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- สถานกงสุลใหญ่ฯ มีการเตรียมการและมีความพร้อมในระดับดี

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ มีความเหมาะสม สะดวกในการเดินทาง

2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

- เนื้อหา กิจกรรม เวลา และสถานที่จัดการอบรมมีความเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม แต่ควรมีกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากการอบรม เช่น การให้ชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมทางธรรมะ (อาทิ การนั่งวิปัสสนา) ต่อยอดจากการอบรม เพื่อในการอบรมครั้งต่อไปสามารถจะต่อยอดทางความรู้ได้เพิ่มขึ้น หรือการจัดทบทวนข้อมูลการดูแลสุขภาพจิตที่ได้รับแก่ชุมชน เพื่อมิให้เกิดการหลงลืมข้อมูล

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมมีความเหมาะสม การดำเนินรายการเป็นไปโดยต่อเนื่อง ผู้เข้าร่วมมีความสนใจในกิจกรรมเป็นอย่างดี
- หากมีการจัดโครงการในอนาคต วิทยากรกรมสุขภาพจิตควรเป็นชุดเดิมเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการให้ข้อมูล และไม่ซ้ำซ้อนกับของเดิม นอกจากนี้ ควรเพิ่มสีสันในการอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมรู้สึกสนุกสนานเป็นกันเอง และพร้อมที่จะเริ่มรับฟังข้อมูลใหม่ๆ

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจดี และรู้ว่า ตัวเองมาเพื่อวัตถุประสงค์อะไร เห็นความสำคัญและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมโครงการ
- ต้องมีการติดตามประเมินผลหลังจากการอบรม ตลอดจนจัดกิจกรรมเพื่อทบทวนองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติจริง

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- มีการติดตามประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม
- จัดตั้งและหาผู้นำกลุ่มเพื่อการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง
- การจัดทำทำเนียบรายชื่อผู้เข้าอบรมเพื่อให้สามารถติดต่อกันในการช่วยเหลือให้คำปรึกษาซึ่งกันและกันตามแนวทางที่ได้รับการอบรมมา

ภาคผนวก ก

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ กรมสุขภาพจิต

เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนไทย ทำให้มีการปรับตัวที่ดีขึ้น และกระตุ้นความเป็นประชาคมให้เข้มแข็งขึ้น
- วัตถุประสงค์ของโครงการฯ มีความเหมาะสม เพราะทำให้คนไทยเหล่านี้ มีความรู้ดีกว่าได้รับการดูแลจากรัฐบาลไทยผ่านสถานกงสุลใหญ่ฯ ช่วยการปรับตัวและการรวมตัวกันให้เข้มแข็ง

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- การที่วิทยากรทั้งด้านจิตวิทยาและด้านธรรมะมีความเหมาะสม เพราะได้ใช้ทั้งศาสตร์ใหม่ (สุขภาพจิต) และความเชื่อถือ ศรัทธา (พุทธ) ผสมผสานกัน
- การบรรยายและกิจกรรมเป็นที่สนใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ เพราะเป็นกิจกรรมที่ใช้เนื้อหาตามที่ต้องการ เช่น ฝึกปฏิบัติคลายเครียด สมาธิ การจัดการการเงิน การสร้างประชาคม และเป็นกิจกรรมที่เน้นปฏิบัติ และ การมีส่วนร่วมไม่เน้นการบรรยาย

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสำคัญมาก ทั้งการประสานกับวิทยากร การประสานงานกับคนไทยที่เป็นผู้นำในชุมชน และชาวญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้การจัดงานราบรื่น และมีคนมามาก

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นห้องประชุมในชุมชนที่เดินทางได้ง่าย สะอาด ประหยัด นับว่าเหมาะสมอย่างยิ่ง

2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

- เนื้อหา กิจกรรมและเวลาเหมาะสม โดยใช้เวลา 1 วัน ครอบคลุมทั้งด้าน การยกระดับจิตใจ การจัดการความเครียด และการสร้างชุมชน

2.5 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

- ยานพาหนะและที่พักที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้คณะวิทยากรเหมาะสม เป็นรถตู้ เดินทางร่วมกันระหว่างวิทยากรกับทีมสถานกงสุลใหญ่ฯ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนและปรับปรุงงานตลอดทาง

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมมีความเหมาะสม ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมมากกว่าบรรยาย และผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจมาก เพราะตรงกับปัญหาและความต้องการ
- วิทยากรควรปรับปรุงวิธีการดำเนินการอบรม โดยจัดการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้คำปรึกษา ควรปรับวิธีการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ทำแบบประเมินความเครียด และให้เขียนปัญหาที่อยากปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้เปิดเผยตนเองง่ายขึ้น

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการ มีบางส่วนที่ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะหน้า แต่ทีมงานกงสุลก็สามารถให้บริการและแนะนำได้
- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมโครงการ ฯ เห็นได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- ผู้เข้าร่วมการอบรมสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เพราะเน้นภาคปฏิบัติ เช่น ฝึกสมาธิ ฝึกคลายเครียด

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- ควรทำอย่างต่อเนื่อง และพัฒนารูปแบบไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ภาคผนวก ฐ

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายยูจิ คิมูระ รองเลขาธิการ RINK และอาสาสมัคร

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

ด้านผลผลิต

- หลังจากเข้าร่วมอบรมแล้ว ไม่คิดว่าผลลัพธ์จะแสดงออกมาในทันที เพราะเป็นเรื่องที่ต้องทำติดต่อกันเป็นประจำ คงจะไม่แสดงผลในทันที แต่เชื่อว่า หากสามารถจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ ต่อเนื่องกันทุกปี จะเป็นประโยชน์และสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีในอนาคตได้

ภาคผนวก ท

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ น.ส. รุ่ง กาญจนวิโรจน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทย สำนักงาน โอซากา

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- น่าจะเป็น โครงการที่ดี เพราะคนในชุมชนกล่าวถึงค่อนข้างมาก และเป็นกิจกรรมหนึ่งของคนในชุมชนและข้าราชการจะได้ใกล้ชิดกัน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- การมีทั้งด้านจิตวิทยา และด้านธรรมะ น่าจะมีความเหมาะสม เพราะมีการรับฟัง และแก้ปัญหาทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุล หากใช้ทางใดทางหนึ่งอาจเกิดการต่อต้านหรือไม่เห็นด้วย

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ สนใจและพยายามหากิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของคนในเขตพื้นที่ โดยมีการเตรียมการอย่างเหมาะสมเป็นไปตามขั้นตอน

3. ด้านกระบวนการ

- ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจในการอบรม และได้รับทราบข้อมูลจากคนไทยในพื้นที่พูดถึงโครงการนี้ว่ามีประโยชน์ และได้เข้าร่วมเป็นประจำ

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เห็นความสำคัญ เพราะมีคนเข้าร่วมทุกครั้ง และทราบจากกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการบางกลุ่มว่าสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

ภาคผนวก ค

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายวิศิษฐ์ ภูทัตโต หัวหน้าฝ่ายจัดรายการ 4 สถานีโทรทัศน์ NBT

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ มีความสอดคล้องตามความต้องการของชุมชนไทย เนื่องจากชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายในทุกๆด้าน ทำให้มีความต้องการที่แตกต่างกัน กุศโลบายที่โครงการฯ ใช้ในการทำงานในครั้งนี้คือการนำศูนย์รวมใจของชาวไทย คือศาสนา ประกอบกับการนำนักจิตวิทยา มาร่วมในโครงการฯ

- วัตถุประสงค์ของโครงการฯ มีความเหมาะสม การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเป็นเกราะป้องกันเบื้องต้นในการดูแลตนเองและผู้อื่น ด้วยการใช้สติในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น

- การดำเนินโครงการฯ มีทางเลือกอื่นๆ อีกหลากหลายทางเลือก เพียงแต่โครงการนี้เป็นการป้องกันเบื้องต้น ในการดูแลตนเองและผู้อื่นไม่ให้ตกอยู่ในความประมาท และมีสติอยู่เสมอ และเมื่อประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์แล้วก็เพิ่มเติมในส่วนที่เป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่มพื้นที่ในทางลึกต่อไป

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- วิทยากรทั้งจิตแพทย์ และแม่ชีถือว่าเป็นบุคลากรที่มีความสามารถและเหมาะสม เพราะเป็นบุคคลที่มีความสามารถสูง และเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป มีเทคนิคในการบรรยายและนำการปฏิบัติที่ดี และมีความสุขสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ทำให้ผู้เข้าร่วมรับฟังผ่อนคลาย

- การบรรยายและกิจกรรมสอดคล้องและเหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน แต่อาจต้องมีการปรับปรุงในกระบวนการขั้นตอนบางส่วนให้กระชับและเจาะลึกยิ่งขึ้น

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสนใจและความใส่ใจเป็นอย่างยิ่ง สังเกตได้จากผู้เข้าร่วมงานมีความหลากหลายในอาชีพ เพศ และวัย ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ที่ได้เตรียมการมาเป็นอย่างดี ซึ่งแสดงถึงความ ดูแล และเอาใจใส่

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ ถือว่าเหมาะสมสำหรับประเทศที่มีพื้นที่จำกัดและมีค่าครองชีพที่สูงอย่างประเทศญี่ปุ่น

2.5 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

- ยานพาหนะและที่พักที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้คณะวิทยากรเหมาะสมและมีความสะดวกสบายเป็นอย่างมาก

2.6 งบประมาณสำหรับโครงการฯ

- ไม่ทราบงบประมาณที่แท้จริง แต่เท่าที่เห็นภาพรวมของการทำงานแล้วอาจมีความไม่เพียงพอในบางส่วน แต่ก็ถือว่าเป็นโครงการที่ดีที่ทำภายใต้งบประมาณที่จำกัด

3. ด้านกระบวนการ

- ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจเป็นอย่างมาก สืบเนื่องจากช่วงเวลาในการรับฟังและเข้าร่วมกิจกรรม มีความตั้งใจและสอบถามในข้อ หรือปัญหาต่างๆ ที่ยังไม่เข้าใจ
- มีการจัดสรรเวลาให้วิทยากรแบบสลับกันเป็นช่วงๆ และมีการนำเสนอแบบร่วมกันทั้งทางด้านจิตวิทยา และปรัชญาทางศาสนา จัดได้ว่ามีความสร้างสรรค์ในการจัดเวลา และวิธีการนำเสนอ

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ อาจจะมีการรับรู้ที่แตกต่างกันบ้าง อันเนื่องมาจากความหลากหลายที่แตกต่างกัน ทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ร่วม และอื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานการรับรู้และเข้าใจของบุคคลนั้นๆ
- เรื่องที่อบรมจัดได้ว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ และเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลาแม้แต่เวลาพักผ่อน ซึ่งคาดว่าผู้เข้าอบรมน่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- จากการสังเกตเห็น ผู้เข้าอบรมล้วนเป็นผู้ที่มีภาระการงานมากมาย และมีเวลาว่างที่เป็นของตัวเองไม่มากนัก แต่ก็มีความตั้งใจที่จะมาพบปะเพื่อนพ้องที่ใช้ชีวิตที่ญี่ปุ่นร่วมกัน รวมถึงวิทยากรที่จะนำสิ่งดีๆ และเป็นประโยชน์มาให้ แต่อาจจะมียุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมน้อยอันเนื่องมาจากระยะเวลาการประชาสัมพันธ์ของโครงการมีไม่มาก หรือหน้าที่การงานของแต่ละบุคคลมีมาก จึงทำให้ผู้สนใจบางท่านอาจพลาดโอกาสที่ดีนี้ จึงขอเสนอแนะในการประชาสัมพันธ์วัน เวลา ที่

มีการอบรม สัมมนา ล่วงหน้านานๆ เท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม มีระยะเวลาการเตรียมตัวที่จะลงงาน พักผ่อน หรือสะสมงานที่การทำงานล่วงหน้าเพื่อเข้าร่วมโครงการ

ภาคผนวก ฅ

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นางวาสนา วิกัษณาลัญญ์ ผู้เข้ารับการอบรม

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

ด้านผลผลิต

- หลังจากเข้าร่วมการอบรมแล้ว รู้สึกว่าตนเองมีสติมั่นคงขึ้น ใจเย็น มองปัญหาทุกอย่างอย่างเข้าใจ แต่พอเวลาผ่านไปก็ ทำให้ผลลืมตัวกลับไปเป็นแบบเดิม ซึ่งกิจกรรมแบบนี้ (โครงการดูแลตนจนเข้มแข็ง) เห็นสมควรว่าต้องทำต่อเนื่องเพื่อเป็นการเน้นย้ำอยู่ตลอดเวลา

ภาคผนวก ค

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นางศิริพร มินากาวา อาสาสมัครและผู้เข้ารับการอบรม

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552

ด้านผลผลิต

- หลังจากเข้าร่วมการอบรมแล้ว สามารถมองเห็นผลลัพธ์ได้จากคนไทยที่รู้จักกันคือ จากที่เคยคิดฆ่าตัวตาย มีหนี้มีสิน แต่พอได้รับคำแนะนำจากจิตแพทย์และจากแม่ชี ก็ทำให้คนผู้นั้นมีความแจ่มใสรุ่งเรืองขึ้น มีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพ สามารถนำเอาคำสอนของแม่ชีมาช่วยเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ทำให้มีสติมากยิ่งขึ้น อยากจะให้มีกิจกรรมต่อเนื่องกันทุกปีและเชื่อว่าจะมีคนมาเข้าร่วมอบรมมากยิ่งขึ้น

ภาคผนวก ค

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต

เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2552

1. ด้านบริบท

- คนไทยไม่ว่าอยู่ที่ไหน หากมีองค์กรเข้าไปดูแลเหมือนญาติมิตร จะทำให้เขารู้สึกอบอุ่น สำหรับงานนี้ รัฐบาลได้แสดงศักยภาพคือ การแสดงความเป็นเพื่อน ไม่ว่าชุมชนจะต้องการหรือไม่ก็ตาม การที่รัฐบาลได้แสดงความเป็นเพื่อนนั้นสำคัญต่อจิตใจ เป็นกำลังใจ โดยเฉพาะกับคนไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ต่างแดน และไม่ว่าคนไทยจะอยู่ที่ใด รัฐบาลไทยก็มีหน้าที่ที่ต้องดูแล นั่นคือการทำงานของรัฐบาล การที่ได้มีการอบรมครั้งนี้ขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นการดูแลสุขทุกข์ของกันและกัน จึงควรนำประสบการณ์ไปขยายผลให้มากขึ้นกว่าเดิม

- การจัดอบรมครั้งนี้จัดได้สอดคล้องลงตัวกับความต้องการของผู้เข้าอบรม

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

- ผู้นำทางศาสนาและนักจิตวิทยามีหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์อยู่แล้ว
- วิทยากรได้รับการดูแลอย่างดีจากท่านกงสุลใหญ่ฯ และทีมงาน สถานที่เหมาะสมเป็นอย่างดี และเป็นการเดินทางเพื่อไปเยี่ยมบ้านและความเป็นอยู่ของคนไทยในแต่ละท้องถิ่น

3. ด้านกระบวนการ

- โดยภาพรวมแล้ว การจัดอบรมเป็นไปด้วยความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่และกลุ่มคน เพราะได้มีการคุยกันนอกรอบของทีมทำงาน เพื่อปรับการอบรมให้เหมาะกับกลุ่มผู้เข้าฟัง ดังนั้น การสัมมนาในแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกันในประเด็นพูดคุย รวมทั้งการใช้สื่อที่เป็น Spiritual Entertainment หรือ ศิลปะในทางธรรม ทำให้ผู้ฟังตื่นตัว เปิดใจ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ผลจึงประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

4. ด้านผลผลิต

- ส่วนใหญ่ของผู้เข้าอบรมเป็นผู้หญิงที่แต่งงานกับสามีชาวญี่ปุ่นและมีลูกด้วยกัน และบางท่านก็นำลูกมาด้วย สิ่งที่ได้จากการทำงานครั้งนี้เป็นการทำงานต้นเหตุ ขณะเดียวกันก็ไม่ทิ้งปลายเหตุ คือเราได้ทำงานกับเด็กสองวัฒนธรรม และผู้หญิงซึ่งเป็นแม่ เป็นการทำงานต้นเหตุเพราะแม่เป็นผู้ดูแลและอบรมลูกหญิงและชาย หากแม่เข้าใจวิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เด็กรุ่นใหม่สองวัฒนธรรมก็จะได้รับผลแห่งความเข้าใจชีวิตนี้ด้วย ส่วนการทำงานกับผู้ใหญ่ที่มีปัญหาคือการทำงานปลายเหตุ

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- หากมีกลุ่มคนไทยที่ต้องการเดินทางไปต่างแดน ควรมีการจัดอบรมก่อนเดินทางเพื่อความพร้อม โดยเฉพาะด้านจิตใจเพื่อให้มีทุนภายในสำหรับการเดินทางที่จะไปพบอุปสรรคต่างๆ และเนื่องจากเป็นโครงการที่ยังประโยชน์ต่อคนไทยในญี่ปุ่น จึงควรนำประสบการณ์ครั้งนี้ไปขยายผลต่อกว้างขึ้นในการทำงานของรัฐบาลในประเทศอื่นๆ

ภาคผนวก ก

สรุปสาระสำคัญของการสัมมนา น.ส. สิริพรรณ ลิขิตวิวัฒน์ ผู้อำนวยการอาวุโส

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนไทยในญี่ปุ่น แม้ว่าบางคนอาจไม่รู้ตัวว่าตนเองกำลังมีปัญหา บางคนอาจไม่รู้ว่าคุณเองสร้างปัญหาให้ผู้อื่น โครงการนี้จะทำให้แต่ละคนหันกลับมาดูพฤติกรรมของตนเอง
- วัตถุประสงค์ของโครงการฯ มีความเหมาะสมดีแล้ว ชุมชนคนไทยที่อยู่ในญี่ปุ่น ไม่ได้มีความสดใสหรืออยู่ในที่แจ้งทั้งหมด บางคนต้องหลบๆ ซ่อนๆ มีปัญหานานัปการ และไม่สามารถพูดกับใครได้ สะสมเป็นความเครียดก่อให้เกิดปัญหากับตัวเองและคนรอบข้าง
- ณ ปัจจุบันคิดว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด แต่น่าจะเพิ่มความถี่และความต่อเนื่องของโครงการต่อไป เพื่อสุขภาพจิตของคนไทยในเขตคันไซ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- การมีจิตแพทย์ดีแล้ว แต่ไม่ทราบว่าหากมีบุคลากรของศาสนาใดศาสนาหนึ่งมาจะทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อศาสนาอื่นหรือไม่ ไม่ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ควรพูดในภาพกว้างๆ เกี่ยวกับจิตวิทยา
- เทคนิคและกิจกรรมที่ใช้ในการบรรยายและกิจกรรมเหมาะสมดีแล้ว แต่อยากให้ session ตอบปัญหาเป็นการส่วนตัวมากๆ และควรมีวิทยากรทั้งผู้หญิงและผู้ชาย (ปัญหาที่พบจะไม่เหมือนกัน)

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดีแล้ว มีการพูดถึงโครงการและหารือกับที่ประชุมทีมประเทศไทยบ่อยครั้ง ทุกหน่วยงานทีมประเทศไทย ณ นครโอซากาเข้าใจในโครงการดี มีการเตรียมการที่ดี มีการแจ้งที่ประชุมถึงเหตุและผลของโครงการ ที่มาที่ไป ผลสรุปความสำเร็จ สิ่งที่ต้องปรับปรุงของโครงการมาโดยตลอด

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ มีความเหมาะสมดี ควรเปลี่ยนเมืองที่จัดไปเรื่อยๆ ตามที่มีชุมชนไทยอยู่

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมมีความน่าสนใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ เห็นควรขยายเวลา แต่ชุมชนไทยที่มาร่วมอาจติดธุระ ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้บ่อยครั้ง เพราะส่วนมากเป็นลูกจ้างทั้งนั้น

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจในระดับหนึ่งว่า มีจิตแพทย์และแม่ชีมา ซึ่งก็คาดเดาได้ว่า น่าจะเกี่ยวกับธรรมะ ศีลธรรม แต่หลังจากจบโครงการแล้วก็จะเข้าใจว่าไม่ได้เกี่ยวกับศาสนาเท่าไร เป็นหลักในการใช้ชีวิตมากกว่า
- ความรู้ที่ได้จากการอบรมมีประโยชน์ แต่ไม่แน่ใจว่าการปรึกษาจิตแพทย์กับแม่ชีปีละครั้ง จะสามารถเปลี่ยนวิถีชีวิตของเขาเหล่านั้นได้มากน้อยเพียงใด ก็หวังว่า ถ้าเขาได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน แม้เพียงเล็กน้อยและทำให้ชีวิตมีความสุขขึ้นสักนิดก็น่าจะถือได้ว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จแล้ว

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- เห็นควรจัดโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ

ภาคผนวก ท

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายสุพจน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา กงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการดูแลคนไทยเข้มแข็งมีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง เพราะเหตุว่าโดยพื้นฐานแล้ว คนไทยในญี่ปุ่นมาจากพื้นฐานทางการศึกษา ฐานะทางสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลายมาก ความแตกต่างด้านหน้าที่การงานก็มาก ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ทำงานกลางคืนตามสถานเริงรมย์ ร้านนวดแผนโบราณ
- วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงมีความเหมาะสม เพราะต้องการให้คนไทยแต่ละคนเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ คล้ายๆ กับการติดต่อหาทางปัญญาและจิตใจให้กับเขาเหล่านั้น รู้จักช่วยเหลือตนเองได้ บนตรรกะแห่งเหตุและผล
- นอกเหนือจากโครงการดูแลคนไทยเข้มแข็งแล้ว สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังมีทางเลือกอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง แต่ต้องเริ่มโครงการให้คนไทยช่วยเหลือตัวเองได้ก่อน ลดความเห็นแก่ตัว รู้จักกฎหมายและระเบียบของการอยู่ร่วมกัน เพื่อลดปัญหาที่ชุมชนไทยมีอยู่ เมื่อชุมชนไทยเข้มแข็ง โครงการหรือวิธีการอื่นๆ ก็น่าจะเหมาะสม

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- คนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา การมีวิทยากรที่เป็นจิตแพทย์และผู้นำทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุหรือแม่ชีสามารถโน้มน้าวจิตใจของคนไทยที่มีปัญหา ห่วงไกลจิตแพทย์และพระ ซึ่งจิตแพทย์และพระสามารถแนะนำทางออกของปัญหาให้แก่ชุมชนไทยได้
- แม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และนายแพทย์พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ น่าจะเป็นวิทยากรที่มีความเหมาะสมกับโครงการฯ เพราะเหตุว่าโดยอาชีพ นายแพทย์ทั้งสองมีวิธีการบำบัดปัญหาทางจิตวิทยา เนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญ ส่วนแม่ชี ก็ทำหน้าที่ด้านนี้อยู่แล้วที่เสถียรธรรมสถาน กรุงเทพฯ

- วิทยากรทั้งสามท่านพยายามทำอย่างเต็มที่เพื่อเยียวยาปัญหาของคนไทยในต่างประเทศ เพราะเหตุว่า ทางสถานกงสุลใหญ่ฯ ชี้แนะปัญหาต่างๆ ของคนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อขอให้วิทยากรใช้องค์ความรู้ของท่าน โน้มน้าวเพื่อลดปัญหาของชุมชนไทย
- วิทยากรใช้ธรรมชาติ ภาษาง่ายๆ มีกิจกรรมคลายเครียด ให้ทุกคนมีส่วนร่วม เถ่าพฤติกรรมของคนในอดีต และให้ข้อแนะนำในการแก้ไขปัญหา เพื่อลดปัญหา

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- สถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสำคัญกับโครงการนี้ เพราะต้องการเห็นคนไทยมีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือตัวเองเวลาที่มีภัย ทั้งภัยทางจิตใจ และภัยจากสังคมตลอดจนถึงภัยทางธรรมชาติ และเป็นการเข้าไปปรับปรุงปัญหาของชุมชนไทยในเมืองต่างๆ ทั้งในเมืองธุรกิจและในชนบทของญี่ปุ่น
- สถานกงสุลใหญ่ฯ มีการเตรียมการสำหรับโครงการฯ อย่างเป็นระบบ ทั้งการหารือกับวิทยากร จัดทำแผนงานและจัดเตรียมงบประมาณ สถานกงสุลใหญ่ฯ ต้องการเห็นโครงการฯ มีลักษณะที่สามารถสื่อกับผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้อย่างชัดเจน

2.3 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

- ยานพาหนะและที่พักที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้คณะวิทยากรมีความเหมาะสม ถ้าจะให้ดี คณะฯ ควรจะมาพอสักที่หนึ่ง ในยานพาหนะที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้ เพื่อประหยัดค่าเช่ารถ เพราะค่าเช่ารถในญี่ปุ่นแพง คณะที่ออกไปแต่ละครั้ง รวมเจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ไม่ควรเกิน 6 คน
- งบประมาณที่กระทรวงการต่างประเทศจัดสรรให้กับโครงการฯ เพียงพอ

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมน่าจะมีความเหมาะสม แต่จะให้ดี ควรมีแบบสอบถามผู้เข้าร่วมอบรมว่า อยากจะเห็นโครงการในลักษณะที่แตกต่างจากที่ทำอยู่หรือไม่ แต่ไม่คิดว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ยัดเยียดให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม เพราะหลายรายมีปัญหาด้านสุขภาพจิต เนื่องจากอยู่ญี่ปุ่นมานาน มีปัญหาทางครอบครัวและปัญหาทางเศรษฐกิจ
- กิจกรรมของโครงการฯ ต้องปรับให้เข้ากับปัญหาของแต่ละชุมชน และต้องไม่ซ้ำซาก ต้องมีประโยชน์จริงๆ สำหรับผู้ที่ต้องการเข้าร่วมการอบรม หากต้องปรับปรุง อาจพิจารณาในส่วนของวิธีการนำเสนอ การแก้ไขปัญหา กิจกรรม และตัวอย่างของปัญหาที่มีทางออกและสามารถนำไปปฏิบัติได้

4. ด้านผลผลิต

- เชื่อว่าผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการฯ เพราะเห็นว่าจะได้ประโยชน์ มีเพียงบางคนที่อาจจะเห็นว่าไม่ได้แก้ปัญหของตน เพราะเหตุว่าปัญหาของเขาค่อนข้างซับซ้อนและต้องอาศัยเวลา

- ถ้าผู้เข้ารับการอบรมไม่มีอคติ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหของผู้เข้ารับการอบรม ได้รู้วิธีแก้ปัญหจากง่ายไปหายากและที่สำคัญ ชุมชนไทยรู้ว่า เมื่อมีปัญหาจะติดต่อใคร จะรวมตัวกันแก้ปัญหในเบื้องต้นได้อย่างไร

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

- ตนต้องเป็นที่พึ่งของตนเอง นี่คือสัจธรรม ถ้าคนไทยมีเหตุและผล เข้าใจเหตุแห่งปัญหา ใช้ปัญญาในการแก้ปัญห เชื่อว่า คนไทยจะรู้ทางออกของปัญหา การที่ชุมชนไทยในต่างแดนเข้มแข็งเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของประเทศที่ชุมชนไทยอาศัยอยู่ และทำให้การทำงานของสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ฯ สะดวกขึ้น

ภาคผนวก ๕

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นางสุภัทรา ควาคิตะ

นายกสมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในเขตคันไซ

เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2552

ด้านผลผลิต

- โครงการดูแลคนจนเข้มแข็งสมควรมีต่อไปเป็นอย่างยิ่ง เพราะคนไทยที่เดือดร้อน มีปัญหาครอบครัวและหาที่ปรึกษาไม่ได้ยังมีอีกมาก สังคมวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บที่ไปหาหมอแล้วตรวจหาสาเหตุไม่เจอ ฉะนั้น ควรที่จะมีต่อไป

ภาคผนวก น

สรุปสาระสำคัญของการสัมภาษณ์นายอนุชา กรานแก้ว ผู้จัดการ สถานีโทรทัศน์ NBT

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552

1. ด้านบริบท

- โครงการฯ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนไทยในเขตคันไซและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยเหลือเติมเต็มด้านจิตใจ ของคนไทยที่อยู่ต่างแดนให้มีความเข้มแข็ง
- โครงการฯ มีทางเลือกอื่น เช่น การสร้างกิจกรรมด้านสันตนาการด้านอื่นๆ ได้อีก

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 วิทยากร

- การมีทั้งด้านจิตวิทยา และด้านธรรมะ มีความเหมาะสม เพราะเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ วิถีชีวิตคนไทยสอนให้คนไทยทำความดี สอนให้คนยึดมั่นในธรรมะและศาสนา ศาสนากับจิตวิทยาสามารถสร้างกิจกรรมได้ควบคู่กัน

2.2 เจ้าหน้าที่สถานกงสุลใหญ่ฯ

- เจ้าหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ให้ความสนใจกับการจัดโครงการฯ เป็นอย่างดี มีการเตรียมพร้อมในการดำเนินการเป็นอย่างดี

2.3 สถานที่

- สถานที่จัดโครงการฯ บางครั้งอยู่ห่างไกล จึงทำให้ผู้ร่วมอบรมไม่สะดวกในการเดินทาง

2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม เวลาและสถานที่

- เนื้อหา กิจกรรม เวลา และสถานที่จัดการอบรมมีความเหมาะสม เพราะถ้ามากไปผู้เข้าอบรมจะเบื่อ

2.5 ยานพาหนะและที่พักสำหรับวิทยากร

- ยานพาหนะและที่พักที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดให้คณะวิทยากรเหมาะสมเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

3. ด้านกระบวนการ

- วิธีดำเนินการอบรมมีความเหมาะสม สามารถทำได้ในระยะเวลาสั้น
- ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจในการอบรมและกิจกรรมของโครงการฯ เป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่ออบรมเสร็จสิ้น ผู้เข้าอบรมมีสติและสมาธิในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

- จัดแพทย์ควรปรับปรุงในด้านเนื้อหาให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตคนไทยในต่างแดน
- เวลาที่จัดให้แต่ละวิทยาการและกิจกรรมเหมาะสมแล้ว

4. ด้านผลผลิต

- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการ โดยเฉพาะวิทยาการทางธรรม
- ผู้เข้าร่วมโครงการฯ เห็นความสำคัญและคิดว่าจะเข้าร่วมโครงการต่อ
- ความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการอบรมเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

ของคนไทยในต่างประเทศ

บรรณานุกรม

หนังสือ/บทความ/เอกสารภาษาไทย

- กษิต ภิรมย์. 2551. “ญี่ปุ่น ไม่ใช่สวรรค์ของนักชู้ตอง.” *คู่สร้าง คู่สม*. 30, 626: 17-18.
- จรัสมงกุฎ. 2551. “นรกญี่ปุ่น.” *คู่สร้าง คู่สม*. 29, 624: 31-35. จรัสมงกุฎ. 2551. “มะลิไทย...ในมุมมืด
กลางดงชากระ” *คู่สร้าง คู่สม*. 30, 629: 58-61.
- จรัสมงกุฎ. 2551. “หลังม่าน (มืด) ชากระ.” *คู่สร้าง คู่สม*. 30, 631: 58-63.
- ณัฏ บวรชัย. 2549. *การประเมินหลักสูตรการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน โดยใช้
รูปแบบการประเมินชิปปี้ (CIPP Model)*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- นภาพร หะวานนท์ และคณะ. 2550. *ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน ความกลมกลืนระหว่างทฤษฎี
ฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นภาพร หะวานนท์ และคณะ. 2550. *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. *เครือข่าย*. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักนโยบายและแผน กระทรวงการต่างประเทศ. 2551. *ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศ
สำหรับปีงบประมาณ 2552*.
- สมคิด พรหมชัย. 2544. *เทคนิคการประเมินโครงการ*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. 2544. *รวมบทความทางการประเมินโครงการ*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540. *ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิด และข้อเสนอ
เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Popham, W. James. 1974. *Evaluation in Education: Current Applications*. Berkly: McCutchan.
- Stufflebeam, D. and Others. 1971. *Educational Evaluation and Decision Making*.
Illinois: F.E. Peacock Publishers.

Worthen, B.R. and Sanders, J.R.. 1973. *Educational Evaluation: Theory and Practice*. Ohio:

Charles A. Jones.

การสัมภาษณ์

คมสัน ขะจา. เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2552.

เชต ธีระพัฒนะ. รองอธิบดีกรมการกงสุล. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552.

ปฐุม ปัทมจิตร. กงสุล สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2552.

พรรณวดี อมรมณีกุล. ผู้ช่วยวิทยากร (แม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552.

พร้อมพล สดเอี่ยม. กงสุล สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2552.

พลภัทร์ โล่เสถียรกิจ. นายแพทย์ 8 กรมสุขภาพจิต. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2552.

มนชัย พัทธนี. ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2552.

ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. นายแพทย์ 10 วช. กรมสุขภาพจิต. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2552.

ยูจิ คิมูระ. รองเลขาธิการ RINK และอาสาสมัคร. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2552.

รุ่ง กาญจนวิโรจน์. ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซากา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552.

วิศิษฐ์ ภูทัตโต. หัวหน้าฝ่ายจัดรายการ 4 สถานีโทรทัศน์ NBT. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552.

วาสนา วิจักขณาลัญญ์. ผู้เข้ารับการอบรม. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552.

ศิริพร มินากาวา. อาสาสมัครและผู้เข้ารับการอบรม. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2552.

สันสนีย์ เสถียรสุด. แม่ชี. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2552.

สิริพรรณ ลิขิตวิวัฒน์. ผู้อำนวยการอาวุโส สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552.

สุพจน์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. กงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552.

สุภัทรา ควาคิตะ. นายกสมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารไทยในเขตคันไซ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2552.

อนุชา กรานแก้ว. ผู้จัดการรายการ สถานีโทรทัศน์ NBT. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552.

รายการโทรทัศน์

กรมประชาสัมพันธ์. *เส้นทางแห่งแสงธรรมในดินแดนชากรุงละ*. ออกอากาศวันที่ 31 ธันวาคม 2551 ทาง
สถานีโทรทัศน์ NBT.

ประวัติผู้เขียน
นางสุทธิลักษณ์ สงามั่งคั่ง

เกิด 23 มีนาคม 2500

การศึกษา

- เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- Master of Economics, University of New England, Australia

โดยทุนรัฐบาลออสเตรเลีย

- Master of Arts (International Relations), Australian National University, Australia

ประวัติการรับราชการ

พ.ศ. 2525	- นายเวร (ชั้น 1) กรมเศรษฐกิจ
พ.ศ. 2526-2529	- เจ้าหน้าที่การทูต 4 กรมเศรษฐกิจ
พ.ศ. 2529-2530	- เจ้าหน้าที่การทูต 5 กรมการเมือง
พ.ศ. 2530-2533	- เจ้าหน้าที่การทูต 6 กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2533-2534	- เจ้าหน้าที่การทูต 6 กรมสารนิเทศ
พ.ศ. 2534-2538	- เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงแคนเบอร์รา
พ.ศ. 2539-2543	- เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมอาเซียน
พ.ศ. 2544-2547	- เลขานุการกรม กรมอาเซียน
พ.ศ. 2547	- เจ้าหน้าที่การทูต 7 กรมอาเซียน
พ.ศ. 2547	- หัวหน้ากลุ่มงานต่อต้านการก่อการร้าย สำนักงานปลัดกระทรวง
พ.ศ. 2548-2549	- เจ้าหน้าที่การทูต 8 ว. กรมเอเชียตะวันออก
พ.ศ. 2549-2550	- ผู้อำนวยการกองอาเซียน 2 กรมอาเซียน
พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน	- รองกงสุลใหญ่ ณ นครโอซากา